

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ BİLİM DALI

EVLİ BİREYLERİN MANEVİ İYİ OLUŞLARI İLE AİLE
YAŞAM DOYUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zerrin ELGÜN

İstanbul
Mayıs 2023

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ BİLİM DALI

EVLİ BİREYLERİN MANEVİ İYİ OLUŞLARI İLE AİLE YAŞAM
DOYUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zerrin ELGÜN

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Ayşin SATAN

İstanbul
Mayıs 2023

TEZ ONAYI

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Aile Danışmanlığı ve Eğitimi, Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman Prof. Dr. Ayşin SATAN

Üye Dr. Öğr. Üyesi Besra TAŞ

Üye Doç. Dr. Esra TÖRE

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Doç. Dr. Erhan İÇENER

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “**Evli Bireylerin Manevi İyi Oluşları İle Aile Yaşam Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

Zerrin ELGÜN

ÖN SÖZ

Aile, toplumu oluşturmada temel görevi üstlenen, üzerinde hassasiyetle durulması gereken en önemli kavramdır. Toplumun huzur ve refahını sağlamanın yolu hiç şüphesiz sağlıklı aile yapısından geçer. Ailenin sağlıklı bir yapı göstermesi eşler arasında belirlenen ortak görev ve sorumlulukların yerine getirilmesi, ebeveyn ve çocukların birbirleriyle olan duygusal paylaşımlarının kalitesi ve hiç kuşkusuz aile olma bilinciyle doğrudan ilişkilidir. Sayılan bu özellikler aile doyumu denilen olgunun çekirdeğini oluşturmaktadır. Buradan hareketle aile bireylerinin manevi olarak iyi hissetmelerinin onların aile doyumlarına nasıl katkıda bulunduğu, bu katkının pozitif veya negatif ivmede seyretme nedenleri araştırılmaya çalışılmıştır.

Araştırmamdaki her aşamada bana yardımcı olan değerli tez danışmanım Prof. Dr. Ayşin SATAN'a, tezimin jürisinde yer alan hocalarım Esra TÖRE ve Besra TAŞ'a, her alanda bana varlığı ile güç verip destek olan biricik aileme sonsuz şükranlarımı sunarım.

Zerrin ELGÜN
İstanbul-2023

ÖZET

EVLİ BİREYLERİN MANEVİ İYİ OLUŞLARI İLE AİLE YAŞAM DOYUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Zerrin ELGÜN

Yüksek Lisans, Aile Danışmanlığı ve Eğitimi

Tez danışmanı: Prof. Dr. Ayşin SATAN

Mayıs-2023, 105 Sayfa

Bu araştırmanın amacı evli bireylerin manevi iyi oluşları ile aile yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırma deseni olarak ilişkiisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın araştırma grubu, aile yaşam döngüsünün ilk versiyonunu geliştiren Duvall'in III. aile yaşam döngüsüne denk gelen (*ergenlik döneminde çocuğa sahip olan aileler*) bireylerden oluşmaktadır. V. aile yaşam döngüsünde yer alan bireylerin ergenlik çağında çocuğu olmasından ötürü en büyük çocuğu 13 yaş ve üzerinde olan ve en az 14 yıl evli olan bireyler araştırmaya katılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde SPSS 21 Paket Programı kullanılmıştır. Analize başlamadan önce veri setinin analiz için uygunluğu test edilmiştir. Bu aşamada; yeterli örneklem büyüklüğü, kayıp değerler, uç değerler, normallik varsayımları incelenmiştir. Veri setinin normalliğini bozan uç değere sahip veriler veri setinden çıkarılmıştır. Bu aşamada 283 olan örneklem büyüklüğü 271 olarak belirlenmiştir. Sonraki aşamadaki analizler 271 katılımcıya ait veriler üzerinden yapılmıştır. Normallik varsayımının test edilmesinde verilere ait olan değişkenlerde çarpıklık (Skewness) ve basıklık (Kurtosis) katsayıları incelenmiştir. Varyansların homojenliği Levene Testi ile test edilmiştir. Levene Testinden alınan değerin $p < .05$ olması varyansların eşit olmadığı; $p > .05$ olması varyansların eşit olduğu şeklinde değerlendirilmiştir. Bunun yanı sıra evli bireylerin manevi iyi oluş ve aile yaşam doyumları cinsiyete göre mânalı farklılık gösterip göstermediğini test eden *Bağımsız Örneklem T testi* kullanılmıştır. Ayrıca evli bireylerin manevi iyi oluşları ve aile yaşam doyumlarının; çocuk sayısına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği, evlilik süresine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini, sosyoekonomik düzeye göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini, bireylerin yaşlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini, eşler arasındaki yaş

farkına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini, eğitim düzeyi ve eş eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini test eden *Tek Faktörlü Varyans analizi* kullanılmıştır. Katılımcılar manevi iyi oluş ölçeği toplam puan açısından istatistiksel olarak ortalamanın ($x=121,73$), bir standart sapma ($ss=.50$) altı ve üstü olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Gerçekleştirilen işlem sonucunda manevi iyi oluş puan ortalamaları düşük 135 katılımcı ve manevi iyi oluş puan ortalamaları yüksek 136 katılımcı grubunun olduğu tespit edilmiştir. Gruplar arası farklılıklar *Bağımsız Örneklem T Testi* ile incelenmiştir. Evli bireylerin manevi iyi oluşları ile ve aile yaşam doyumları arasındaki ilişkiyi belirlemek için *Korelasyon analizi* yapılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkinin düzeyini ya da miktarını ve yönünü açıklamak için Pearson Korelasyon Katsayısı incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Evli bireyler, manevi iyi oluş, aile yaşam doyumu.

ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN SPIRITUAL WELL-BEING AND FAMILY LIFE SATISFACTION OF MARRIED INDIVIDUALS

Zerrin ELGUN

Master, Family Counseling and Education

Thesis Advisor: Prof. Dr. Ayşin SATAN

May-2023, 105 Pages

This research deals with the examination of the relationship between the spiritual well-being of married individuals and their family life satisfaction. In the research, scanning model, which is one of the research designs, was used to determine the relationship between the spiritual well-being of married individuals and their family life satisfaction. The study group of the research was Duvall's III. It consists of individuals who coincide with the family life cycle (families with children in adolescence). III. Due to the fact that individuals in the family life cycle have children in adolescence, individuals whose eldest child is 13 years old and over and who have been married for at least 14 years participated in the study. SPSS 21 Package Program was used to analyze the data. Before starting the analysis, the suitability of the data set for analysis was tested. At this stage; sufficient sample size, missing values, extreme values, normality assumptions were examined. Data with extreme values that disrupt the normality of the data set were excluded from the data set. The sample size, which was 283 at this stage, was determined as 271. The analyzes in the next stage were made on the data of 271 participants. In testing the normality assumption, the skewness (Skewness) and kurtosis (Kurtosis) coefficients of the variables shown in Table were examined. Homogeneity of variances was tested with Levene's Test. If the value from Levene's Test is $p < .05$, the variances are not equal; A $p > .05$ was considered to mean that the variances were equal. In addition, the Independent Sample T test was used to test whether the spiritual well-being and family life satisfaction of married individuals differ significantly by gender. In addition, One-Factor Analysis of Variance was used to test whether there was a significant difference according to the spiritual well-being

and family life satisfaction of married individuals; whether it differs significantly according to the number of children, whether it differs significantly according to the duration of marriage, whether it differs significantly according to the socio-economic level, whether it differs significantly according to the age of the individuals, whether it differs significantly according to the age difference between the spouses, education level and spouse education level. The participants were statistically divided into two groups in terms of the total score of the spiritual well-being scale, below the mean ($\bar{x}=121.73$), one standard deviation ($ss=.50$) below and above. As a result of the process, it was determined that there were 135 participants with low mean score of moral well-being and 136 participant group with high mean score of moral well-being. Differences between groups were examined with the Independent Sample T-Test. Correlation analysis was conducted to determine the relationship between married individuals' spiritual well-being and family life satisfaction. The Pearson Correlation Coefficient was examined to explain the level or amount and direction of the relationship between the variables.

Keywords: Married individuals, spiritual well-being , family life satisfaction.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	ii
ÖN SÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xi
TABLolar LİSTESİ	xii
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem	1
1.2. Araştırmanın Amacı	5
1.3. Alt problemler	5
1.4. Araştırmanın Önemi	5
1.5. Varsayımlar	6
1.6. Sınırlılıklar	6
1.7. Tanımlar	7
İKİNCİ BÖLÜM	8
KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE	8
2.2 Evlilik	9
2.3 Aile Kavramı	12
2.4. Aile Yaşam Doyumu İle İlgili Araştırmalar	15
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	18

MANEVİ İYİ OLUŞ	18
3.1. Manevi İyi Oluş	18
3.1.1. Aşkınlık.....	19
3.1.2. Doğayla Uyum	20
3.1.3. Anomi.....	20
3.2. Maneviyat.....	20
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	35
YÖNTEM.....	35
4.1. Araştırma Modeli	35
4.2. Çalışma Grubu	35
4.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	37
4.3.2. Manevi İyi Oluş Ölçeği.....	37
4.3.3. Aile Yaşam Doyumu Ölçeği.....	37
4.4. Verilerin Analizi.....	38
BEŞİNCİ BÖLÜM	40
BULGULAR	40
ALTINCI BÖLÜM	50
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	50
6.1. Tartışma.....	50
6.1.1. Manevi İyi Oluş İle Aile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki Dair Bulguların Tartışılması	50
6.1.2. Manevi İyi Oluş İle Aile Yaşam Doyumu Düzeylerinin Cinsiyete Göre Farklılaşmasına Dair Bulguların Tartışılması.....	52
6.1.3. Manevi İyi Oluş İle Aile Yaşam Doyumu Düzeylerinin Evlilik Süresine Göre Farklılaşmasına Dair Bulguların Tartışılması	53
6.1.4. Manevi İyi Oluş İle Aile Yaşam Doyumu Düzeylerinin Çocuk Sayısına Göre Farklılaşmasına Dair Bulguların Tartışılması	54
6.1.5. Manevi İyi Oluş İle Aile Yaşam Doyumu Düzeylerinin Sosyo Ekonomik Duruma Göre Farklılaşmasına Dair Bulguların Tartışılması	54

6.1.6. Manevi İyi Oluş İle Aile Yaşam Doyumu Düzeylerinin Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşmasına Dair Bulguların Tartışılması	55
6.1.7. Manevi İyi Oluş İle Aile Yaşam Doyumu Düzeylerinin Yaşa Göre Farklılaşmasına Dair Bulguların Tartışılması.....	56
6.1.8. Manevi İyi Oluş İle Aile Yaşam Doyumu Düzeylerinin Eşler Arasındaki Yaş Farkına Göre Farklılaşmasına Dair Bulguların Tartışılması	57
6.2. Araştırmanın Sonuçları	58
6.3. Öneriler	60
6.3.1 Araştırmacılara Yönelik Öneriler”	60
KAYNAKÇA	62
EKLER.....	85
ÖZGEÇMİŞ.....	93

KISALTMALAR

MiÖ : Manevi İyi Oluş

AYD : Aile Yaşam Doyumu

MiÖÖ : Manevi İyi Oluş Ölçeği

AYDÖ : Aile Yaşam Doyumu Ölçeği

SPSS : Statistic Packetsfor Social Seciencies) Sosyal Araştırmalar için Veri Paketi

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 4.1. Katılımcılara Ait Bilgiler	36
Tablo 4.2. Değişkenlere Ait Çarpıklık (Skewness) ve Basıklık (Kurtosis) Katsayıları	38
Tablo 5.1. Değişkenlere Ait Betimsel İstatistik Bulguları	400
Tablo 5.2. Manevi İyi Oluş ve Aile Yaşam Doyumunun Cinsiyete Durumuna İlişkin T testi	40
Tablo 5.3. Manevi İyi Oluş ve Aile Yaşam Doyumunun Evlilik Süresine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi	41
Tablo 5.4. Manevi İyi Oluş ve Aile Yaşam Doyumunun Çocuk Sayısına İlişkin Varyans Analizi.....	42
Tablo 5.5. Manevi İyi Oluş ve Aile Yaşam Doyumunun Sosyoekonomik Düzeye İlişkin Verilerin Tek Yönlü Varyans Analizi.....	43
Tablo 5.6. Aile Doyumunun Sosyoekonomik Düzeye Göre Farklılaşma Kaynağına İlişkin LSD Sonuçları	44
Tablo 5.7. Manevi İyi Oluş ve Aile Doyumunun Katılımcıların Eğitim Düzeyine Tek Yönlü Varyans Analizi	44
Tablo 5.8. Manevi İyi Oluş ve Aile Doyumunun Eş Eğitim Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi.....	45
Tablo 5.9. Manevi İyi Oluş ve Aile Doyumunun Yaşa Göre Tek Yönlü Varyans Analizi	46
Tablo 5.10. Aile Doyumunun Yaşa Göre Farklılaşma Kaynağına İlişkin LSD Sonuçları	47
Tablo 5.11. Aile Yaşam Doyumu Puanlarının Eşler Arası Yaş Farkına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi.....	47
Tablo 5.12. Aile Doyumunun Yaşa Göre Farklılaşma Kaynağına İlişkin LSD Sonuçları	48
Tablo 5.13. Aile Yaşam Doyumu Puanlarının Manevi İyi Oluş Bağlamında Bağımsız Örneklem T testi.....	48
Tablo 5.14. Manevi İyi Oluş ve Aile Yaşam Doyumu Puanları Arasındaki İlişkiye Ait Pearson Moment Korelasyon Katsayı Sonuçları	49

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde tezin konusu hakkında genel bir giriş yapılmaktadır. Araştırmanın; problem durumu, amaçları, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve tanımları ele alınmaktadır.

1.1. Problem

Aile, toplumun en temel birimi, bireysel ve toplumsal gelişmeye pozitif etkileri olan bir oluşumdur. Aile, bireyin yaşamının en hususiyet arz eden parçası olduğundan mutlu ve müreffeh bir aile atmosferinin yaratılması bireyin tümel refahını etkilemede çok önemlidir. Daha huzurlu bir aile hayatı, ailenin bir sistem olarak devam etmesine yardımcı olur. Güçlü bir toplum için güçlü bir aile sistemi gerekli ve önemlidir. Aileler refahlarını desteklemek için güçlendirilmelidir. Bu nedenle bir aileyi güçlü kılan faktörleri anlamak gerekir. Aileyi güçlendiren faktörler anlaşıldığında, bireyin doyum sağladığı ilişkileri içeren bir aile ortamı oluşturulabilir (Tunç, 2020, s. 3).

Aile, toplumun en temel kurumudur ve yakın bir ilişki sürdürür. Aileler üzerine geçmişteki araştırmalar aile içindeki problemlere yoğunlaşmıştır lakin aile içindeki etkileşimlerin hangi durumlarda pozitif döndüğünü belirlemek adına ailenin güçlü taraflarını araştırmak ve bir sonuç ortaya koymak bakımından önem taşımaktadır. Aileleri güçlendirme motivasyonunu araştıran birçok araştırma bulunmaktadır. Bu araştırmaların bazıları güçlü veya sağlıklı ailelerin özelliklerini tanımlarken bazıları ise aile işleyişini artıran faktörleri araştırır, bazılarında da aile memnuniyetini etkileyen faktörlere odaklanılmaktadır. Ailelerin birçok farklı özelliği vardır, ancak hepsinin ortak noktası aile münasebetlerinden belli bir doyum kazanmalarıdır. Aile bireylerinin birbirlerine olan karşılıklı yardımı aile mutluluğunu artırır. Aile üyeleri arasında karşılıklı teşvik ve destek, sağlıklı ailelerin ayırt edici özelliklerinden biridir. Aile üyeleri arasındaki karşılıklı destek, ailenin işleyişine katkıda bulunur. Aile içi hissi münasebetleri güçlendirmek için bahsedilen özelliklerden biri de aile bireylerinin birbirlerine duygusal destek sağlamasıdır. Üyeler arasındaki karşılıklı destek, ailenin dayanıklılığını artırır. Aile iş birliği, üyeler arasında işbirlikçi davranışı, karşılıklı güveni ve sahip buldukları kaynakları ortaya çıkarır. Aile üyeleri birbirini desteklediğinde aile ilişkileri daha pozitif hale gelir. (Tunç, 2020, s. 3-4).

Aile üyeleri, ailenin işleyişini destekleyen bir aile bütünlüğü hissine sahiptir. Aile uyumu, aile hayatındaki olayların yönetilebilir durumunu ortaya çıkarır. Kontrol dışı gelişen kriz durumlarında kontrolü yeniden kazanmak için aile etrafındaki kaynaklara güven duymak gerekir. Böylelikle aile bireyleri zorluklara karşı daha kolay bir şekilde uyum sağlayacak duruma gelebilirler. Aile uyumu, olumsuz hisleri anlamayı sağlar. Üyelerin kriz durumlarını ortak bir zorluk olarak görmelerini sağlayarak aile direncini desteklemek pozitif etki bırakacaktır. Aile hayatında kişisel dayanışma, zorluklar karşısında ailenin gücünü artırır. Aile refahına katkıda bulunan ailenin güçlü yönlerinden biri de psikolojik iyi oluştur.

Maneviyat; aile münasebetlerinde, eş münasebetlerinde ve ebeveyn-çocuk münasebetlerinde mühim bir rol oynar. Aile hayatı, tatmin edici ilişkiler yaşama ortamı olduğu için maneviyata artan bir vurgu yapılmaktadır. Maneviyat, aile danışmanlığında göz ardı edilen bir husus olmuştur, ancak ailelere verilen önemle beraber aile danışmanlığının da önemi artmaktadır. Maneviyatın aile danışmanlığına dâhil edilmesi ve maneviyatın aile danışmanlığı eğitimine entegre edilmesi gerektiğinin vurgulanması için artan bir çaba vardır. Araştırmalar yoluyla maneviyatın aile münasebetlerindeki önemi ortaya çıkmıştır. Bu araştırmalar dikkate alındığında, maneviyatın aile koruyucu nitelikleri üzerindeki etkisi, evlilik hayatına pozitif etkisi ve çocuk yetiştirmeye katkısı, aile hayatında pozitif münasebetlerin farklı şekillerde var olduğu görülebilir. Manevi iyi oluş ve aile hayatı arasındaki ilişkiyi açıklamak için bu araştırma, bir disiplin biçiminde hassasiyetini muhafaza etmektedir. Ayrıca aile desteği ve bütünlüğü gibi aile münasebetlerine manevi iyi oluş ile ilgili katkılarda rol oynayan faktörlerin araştırılması da aile eğitimi ve danışmanlığı alanlarında uygulamaya katkısı açısından önemlidir (Tunç, 2020, s. 4).

Yaşam doyumu, bireylerin yaşamlarını amaçları doğrultusunda yönlendirmesi ve buna göre yorumlaması olarak tanımlanmaktadır. Yaşam doyumunu yaşamın her alanında açıklamak gerekir. Bireyin yaşamı pozitif yorumlanırsa yaşam kalitesinin yüksek olduğu sonucu ortaya çıkabilir (Shin ve Johnson, 1978, s. 475-492). Hayata bir bütün olarak bakıldığında yaşam doyumu ve öznel iyi oluş, çeşitli değişkenlerle açıklanabilir. Bunlar; maddi durum, ahlaki durum, sosyal çevre, özgüven, statü vb. unsurlardır. Ancak bu durumlar kişiden kişiye değişebilmekte ve günlük yaşam düşünüldüğünde farklı değişkenler ortaya çıkabilmektedir (Çelenk, 2020, s. 2).

Yaşam doyumunu tanımlamak için "memnuniyet" kavramının kullanılması uygundur. Memnuniyet, kişisel ihtiyaçların, beklentilerin ve arzuların yerine getirilmesidir. Yaşam doyumunu, ilk defa Neugarten tarafından bireylerin sahip oldukları veya yaşantılarından beklentilerinin kıyaslanması şeklinde tanımlanmıştır (Toplanır, 2018, s. 2). Öteki bir deyişle Neugarten'ın tanımına göre, bir bireyin sahip olduğu veya tecrübeledikleri ile beklentileri arasındaki fark büyükse yaşam doyumunun düşük olması, aradaki farkın küçük olması durumunda yaşam doyumunun yüksek olması olarak açıklanabilir. Ayrıca yaşam doyumunun, beklenti ve gerçekleşme arasındaki fark olarak açıkça tanımlanabilecek belirli bir kavram olduğuna dikkat çekmiştir (Toplanır, 2018, s. 26).

Yaşam doyumunu, bireylerin sahip olmak istedikleri ile gerçekte sahip oldukları şeyleri karşılaştırarak ortaya çıkan bir durum veya sonuç olarak belirlenebilir (Altay ve Avcı, 2009, s. 275). Son derece kapsamlı bir bütün olan yaşam doyumunu tek bir değişkene bağlanamaz ve bu kavramla ilgili olabilecek pek çok faktör teorisyenler tarafından tartışılmış ve gözlemlenmeye çalışılmıştır. Yaşam doyumunu etkileyen faktörler şu şekilde sıralanmaktadır (Toplanır, 2018, s. 27):

- Günlük yaşamdan memnuniyet,
- Mânalı bir yaşam arayışı,
- Hedeflere ulaşmak için uyum,
- Pozitif kişisel kimlik,
- Kişisel sağlık,
- Ekonomik güvenlik,
- Sosyal münasebetler.

Yaşam doyumunu, öznel iyi oluş kavramı içinde araştırılan bir diğer pozitif psikolojik kavramdır ve mutluluğun yaşam doyumundaki rolünü ölçmeye çalışır. Öznel iyi oluş, insanların kendi hayatları hakkında sahip oldukları tüm tepkileri ve değerlendirmeleri, hayatın iyi gittiğini düşünme ve hissetme derecesini yansıtır (Hudaynazarova vd., 2021, s. 184).

Bilim camiası yaşam doyumunun kaynağını bulmak için mücadele etmektedir. Mutluluk; kişinin geçmişten, gelecekte ve şimdiden duyduğu memnuniyet ve

yaşamını değiştirme arzusu, çevresindekilerin görüşlerini algılaması ile ilişkilidir. İş, benlik, aile, sağlık ve para doyum alanları olarak değerlendirme yapılabilir (Diener vd., 1999, s. 277). Hayat, inişli çıkışlı bir maceradır. Bu macerada kişinin hayatından ne kadar tatmin olduğunu anlamak ve bu tatminliği artırmanın yollarını bulmak oldukça mühim görölmektedir. İnsanların her türlü zorluğa rağmen hayatlarını sürdürdükleri bir çağ yaşanmaktadır. Bahsedilen güçlükler bireyin psikolojisine etki ederken, kişiyi muzdarip bir biçime getirir (Avşaroğlu vd., 2005, s. 116). İş, aile ve kültürel yaşamdaki başarısızlıklar da bireyleri tükenmişlik noktasına götürebilmektedir. Gereksiz kişisel münasebetler ve bireysel doyunluk vermeyen toplumsal tecrübeler, yaşamlarını farklı seviyelerde etkilemektedir. Bu durum ise bireyin toplumdaki soyutlanmasına ve yalnız hissetmesine neden olabilir (Buluş, 1997, s. 82-83; Çevik ve Korkmaz, 2014, s. 127).

Bireylerin yaşam doyumunu arttıka iyimserlik düzeyleri de artış göstermektedir (Avşaroğlu ve Koç, 2019, s. 567). Yaşam doyumunu toplumda hayatsal niteliklerini belirleyen bir unsur biçiminde algılanmaktadır. Kültürler arası bir araştırmada, yaşam tatmininin fizyolojik ve zihinsel sağlığı koruyan sosyal münasebetlerin derecesi ile ilişkili olduğu incelenirken; belirli bir dijital bağımlılık eşiği aşıldığında yaşam doyumunu üzerinde daha olumsuz bir etki beklenmektedir (Hudaynazarova vd., 2021, s. 184). Yaşam doyumunun öznel iyi oluşun bilişsel boyutları ve kişilerin kendilerine koydukları standartlarla ilgili olduğu belirtilmektedir. Ayrıca yaşam doyumunu, bireyin kendi belirlediği kriterleri karşılamaya devam eden ve bir sonuca varan kendi yaşamını değerlendirmesi, yaşamak istediği yaşam ile sahip olduğu yaşam arasında bir karşılaştırma olarak ifade edilmektedir (Hudaynazarova vd., 2021, s. 185).

Manevi iyi oluşun yaşam doyumunu açıklamada rol oynayan faktörlerin ortaya çıkarılması, aileler için hazırlanabilecek müdahale programlarına da bir rehber niteliğindedir. Psikolojik danışma ve destek araştırma alanlarında, son yıllarda manevi yol göstericilik ve manevi danışmanlığa verilen önem artmıştır (Tunç, 2020, s. 5). Ancak manevi iyi oluşu ve çiftlerin aile algılarını etkileyen değişkenler üzerine yapılan araştırmalar hem ölkemizde hem de yurtdışında oldukça sınırlıdır. Maneviyat ve manevi iyi oluş üzerine yapılan bu araştırmanın sınırlı literatüre katkı sağlayacağı düşünölmektedir. Aynı zamanda günümüz toplumunda oldukça mühim olan ve artan boşanma oranları bağlamında danışmanlık müdahalelerinin planlanmasında yardımcı olacak aile sisteminin devamlılığına katkı sağlayan faktörlerin belirlenmesine

yardımcı olur. Bu bağlamda evli bireylerin manevi iyi oluş ile beraber yaşam doyumu arasındaki ilişki de bu araştırmanın kapsamında yer alırken, manevi iyi oluş hâlinin aile doyumuna olan tesirinde yaşam doyumunun incelenmesi mühimdir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu tezin amacı evli bireylerin manevi iyi oluşları ile aile yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

1.3. Alt problemler

1. Evli bireylerin manevi iyi oluşları ile aile yaşam doyumları arasında bir ilişki var mı?
2. Evli bireylerin manevi iyi oluşları ile aile yaşam doyumları ölçeklerinden aldıkları puanlar evlilik süresine göre farklılaşmakta mıdır?
3. Evli bireylerin manevi iyi oluşları ile aile yaşam doyumları ölçeklerinden aldıkları puanlar cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
4. Evli bireylerin manevi iyi oluşları ile aile yaşam doyumları ölçeklerinden aldıkları puanlar algılanan sosyo-ekonomik düzeye göre farklılaşmakta mıdır?
5. Evli bireylerin manevi iyi oluşları ile aile yaşam doyumları ölçeklerinden aldıkları puanlar çocuk sayısına göre farklılaşmakta mıdır?
6. Evli bireylerin manevi iyi oluşları ile aile yaşam doyumları ölçeklerinden aldıkları puanlar eğitim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Günümüzde evli çiftlerin ilişkisini inceleyen bilimsel araştırmaların çoğalması önemlidir. Daha önceleri tabu kabul edilen hatta sorun olarak bile ifade edilmeyen durumlar artık konuşulabilir hâle gelmiştir. Ülkemizde evlilik çatışması ve problemleri, evli bireylerin evlilik terapistlerinden yardım beklediği bir konu arasına girmiştir (Erbek ve ark, 2005).

Evli çiftlerin evlilikten aldığı doyumu uyumlu bir ilişki etkilerken, eşlerin psikolojik sağlığına da pozitif anlamda katkı sağlar. Evlilik uyumunun birey ve toplum sağlığı açısından önemli bir etkisi olduğu için ülkemizde ve yurtdışında bu konuda birçok araştırmanın olmasına kaynak teşkil etmiştir. (İlericiler, 2015).

Manevi iyi oluş ve aile yaşam doyumu kavramlarının birlikte ele alındığı çalışmaya ise (Tunç, 2020) 'un çalışması örnek verilebilir. Problemin belirlenmesini amaçlayan bu araştırmada yapılan literatür taramasında, manevi iyi oluş ve aile yaşam doyumu ile ilgili çalışmaların yeterli düzeyde olmadığı görülmüştür. Şimdiye kadar yapılan yurt içi çalışmalarda manevi iyi oluş ile aile doyumu arasındaki ilişkide aile desteği ve bütünlüğünün rolüne bakılmıştır (Tunç,2020). Ülkemizde aile yaşam doyumuyla ilgili araştırmaya az rastlanmakla birlikte yurt dışında birçok araştırma olduğu görülmüştür.

Manevi rehberlik ve manevi psikolojik danışmaya yönelik dikkat son yıllarda artmıştır. Ancak evli bireylerin manevi iyi oluş ve aile doyumunu konu alan araştırmalar gerek ülkemizde gerekse de yabancı kaynaklarda oldukça sınırlıdır. Evli bireylerde manevi iyi oluş ve aile yaşam doyumuyla ilgili yapılacak olan bu araştırmayla sınırlı olan alanyazına katkı sağlanacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda, boşanmaların gittikçe arttığı günümüzde toplum için büyük önem taşıyan aile kurumunun devamlılığına katkı sağlayan etkenleri belirlemek psikolojik danışma müdahalelerini planlamada faydalı olacaktır. Bu doğrultuda manevi iyi oluşun aile doyumuna etkisinin incelenmesi önem taşımaktadır. Manevi iyi oluşun aile doyumuna etkisiyle ilgili yapılan çalışmalarda Türkiye geneli evli bireyleri ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu durum yapılan çalışmayı özgün kılan yönlerdendir.

1.5. Varsayımlar

Araştırmaya katılan her bireyin uygulanan ölçme araçlarını samimi ve nesnel bir şekilde cevapladığı varsayılmaktadır.

Araştırmanın örneklem grubunu oluşturan bireylerin çalışma konusu ile ilgili değişkenler açısından kendilerini değerlendirebilme yeterliliğinde oldukları varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

1. Araştırma 2020 ve 2021 yıllarında İstanbul ilinde yaşayan en az 14 yıldır evli ve çocuk sayısı en az 1 olan evli bireylerden toplanan 271 veriyle sınırlıdır.
2. Evli bireylerden alınan kişisel bilgiler, Kişisel Bilgi Formu'ndan elde edilen bilgilerle, ölçme araçlarının ölçtüğü niteliklerle ve toplanan nicel verilerle sınırlıdır.
3. Araştırmadaki kadın ve erkek katılımcıların sayılarının eşit olmaması araştırmanın sınırlılıklarındandır.

4. Araştırma, İstanbul İlinde yaşayan evli bireylerden tesadüfi olarak seçilen ve gönüllü katılım gösteren katılımcılardan elde edilen verilerle sınırlıdır. Araştırmadan elde edilen bulgular tüm Türkiye’deki evli bireylere genellenemez.

1.7. Tanımlar

Evlilik: Evlilik hem geleneksel toplumlarda hem de modern toplumlarda en temel sosyal sistemlerden biri olarak görülür. Evlilik bir yandan aile için başlangıç noktasıyken bir yandan da bireyin hayatında önemli bir dönüm noktası ve değişim aşamasıdır. Evlilik genel bir ifade ile iki kişinin birlikte yaşamak, çocuk sahibi olmak, kendilerine ait değerler ile çocuk yetiştirmek, paylaşmak gibi faaliyetleri yerine getirmek için bir kurum oluşturulması şeklinde tanımlanabilir (Demir ve Durmuş, 2015).

Manevi iyi oluş: Manevi iyi oluş kavramı bireyin kendisiyle çevresiyle ve Tanrı’yla ilişkilidir (Acar, 2014: 319) Manevi iyilik, kişinin evrendeki yerini algılarken ve aşarken özünde olan ve sürekli devam eden yaşamda anlam ve amaç bulma sürecidir. (Roscoe, 2009).

Aile yaşam doyumu: Aile yaşam doyumu, ailedeki bireylerin belirli yönlerinin ve aile hayatının algılanması, aile üyelerinin birbiriyle etkileşimi üzerine olan düşüncelerini kapsamaktadır. Bu nedenle ailenin sahip olduğu genel bir kavram olarak değil, bireysel bir özellik olarak düşünölmelidir (Barraca, Yarto ve Olea, 2000:100).

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Aile Yaşam Doymu

Aile yaşam doymu, aile bireylerince aile hayatı denen olgunun algılanmasıyla aile fertlerinin birbiriyle olan etkileşimler neticesinde sahip olduğu düşünceleri kapsar. Aile fertlerinin her biri farklı yaş, özellik ve düşüncelere sahip olduğundan birbiriyle farklı ilişkiler gerçekleştirebilir; bu nedenle de farklı aile yaşam doyumuna sahip olabilir. Bu açıdan düşünüldüğünde aile yaşam doymu, ailenin sahip olduğu genel veya kollektif bir kavram değil, bireysel bir özellik olarak düşünülmelidir (Barraca, Yarto ve Olea, 2000:100).

Pavot ve Diener (1993) yaşam doymu hakkında, yargılamaya ilişkin standartların kişiye göre değiştiği, kişinin yaşamının bilinçli bilişsel bir yargısı şeklinde tanımlama yaparken benzer bir tanımı da Zabriskie ve Ward (2013) yapmaktadır. Onlara göre aile doymu; değerlendirme ölçütleri kişiye bağlı değişen, kişinin aile yaşamına ilişkin bilinçli bilişsel yargıdır. Aile doymu, genel aile doyumuna ilişkin öznel olarak yapılan bilişsel bir değerlendirme sürecini ifade eder. Aile doymu yaşam doyumundan yola çıkarak tanımlanan bir kavram olduğundan yaşam doymuyla aralarında pozitif yönlü bir ilişki söz konusudur.

Ekolojik Sistem Bakış Açısı'na göre birey, içinde bulunduğu sosyokültürel, duygusal ve fiziksel atmosferden etkilenebildiğinden anne-babanın fizyolojisi ve psikolojisi de içinde yer aldığı kültürden tabii olarak etkilenir. Bu sebepten yaşamdan alacağı tatmin de önce kendi hayatlarını sonra da aile çevresi ve çocuklarını etkileyebilir. (Yetim, 1991; Fakirullahoğlu, 2016). Bu bakımdan değerlendirildiğinde çocukların yaşam kalitesi veya iyi olma hâllerinin aile üyelerinin yaşam doyumlarından etkilenebileceği yorumu yapılabilir. (Larson ve Holman, 1994).

Aile yaşam doymu aile içi ilişkilerdeki olumlu süreçlerden beslenir. Üyelerin birbiriyle olan uyumu, aile içi görevlerini yerine getirmeleri ve aile içi iletişimin sağlıklı olması Carver ve Jones'a göre (1992) aile doyumunun göstergesidir. Aile kişisel ve kişilerarası uyum tarafından şekillendirilir.

Ailenin duygusal bir birim olduğunu öne süren Bowen Aile Sistemleri Kuramı'nda (Skowron ve Farrar, 2016) ana unsur benliğin farklılaşmasıdır. Bowen'e göre tüm sorunlar benliğin farklılaşması kavramıyla açıklanabilir. İnsan duygu ve düşüncelerinin farklılaşması (differentiation) ve iç içe geçmesi (fusion) derecelendirilerek buna göre sınıflandırma yapılabilir. Farklılaşma düzeyi yüksek olanların duygu ve düşüncelerinin birbirinden daha fazla ayrıştığı, iç içe geçmiş insanların ise daha az esnek, daha uyumsuz ve duygusal olarak diğerlerine daha bağımlı olduğu görülür. Farklılaşma düzeyi artanlar stres yaşadıklarında daha esnek davranıp olaylarla iyi baş ederken duygusal olarak da bağımsızdırlar. (Bowen, 1976). Benliğin farklılaşmasının bireyin kök ailesinden farklılaşma derecesiyle değerlendirilerek kök aileden farklılaşma düzeyi değıştikçe bunun kişinin diğerleriyle ilişkisini farklılaştırabileceği de söylenebilir. (Murdock, 2013).

Birbirine bağlı ögelerden meydana gelen toplumsal bir yapıda her ögenin ayrı bir fonksiyonu olduğunu savunan Yapısal – Fonksiyonel Aile Yaklaşımı'na göre ögeler işleyişini sürdürürken aralarında etkileşimde bulunur. Bir ögedeki aksama diğer ögelere de tesir eder. (Alacahan, 2010). Bu yüzden ailenin tüm üyelerinin yaşam döngüsü içinde yaşadıklarına yüklediği anlam yani yaşam doyumu çocukların yaşam kalitesini de etkiler. (Dağlı ve Baysal, 2016)

2.2 Evlilik

Evlilik; geçmişten günümüze toplumların tamamında varlığını sürdüren ölçüde toplum ve insan hayatına etkisi olan bir olgudur. Ailenin kuvvetli ve sağlam olması kişilerin evlilik süresince geliştirdiği yakınlığın kuvvetli olmasıyla yakından ilişkilidir. (Kavak, 2018:1)

Kişilerin birbiriyle güvene dayalı kurdukları ilişkiler psikolojik sistem içinde onların duygusal ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Glenn (1991), evliliği kişilerin kişilik yapılarının gelişmesinde pay sahibi olan ve onların mutluluğunu sağlayan oldukça önemli bir kurum olarak tanımlarken Cutlar ve Radford (1999), birbiriyle iyi ilişki kuran, çocuklarının gelecek ve güvenini düşünen, geleceğe pozitif bakan, duygularını doğrudan ilerecek iletişim kuran bir evliliğin sağlıklı bir aile yapısını temsil ettiğini ifade eder. Evlik tanımı için ise sorumluluğu karşılıklı göğüsleyen, sosyal yaşamda birbirine destek olan, bilinçli bir zaman geçirme eylemi gerçekleştiren kişilerin birbiriyle açık iletişimde olduğu kurum ifadesini kullanır.

Yapılan bir araştırmada (Özgüven, 2014) evlilik karşı iki cins arasında yaşanan durumlarla beraber bu iki cinsin beraber yaşayıp çocuk sahibi olarak onları yetiştirmesi ve aynı zamanda tecrübe paylaşımı amacıyla yapılan bir sözleşme olarak açıklanmıştır. Evlilik, devlet tarafından kontrol edilen ve belirli yasa ve yönetmeliklere tabi olan yasal bir beraberlik durumudur.

Evlilik, sayısı çok olan ve birbirinden uzak kültürel yapılarda çoğunlukla var olan bir yapıdır. Sosyal yaşamda ise birden fazla işleve sahiptir. Bunlar arasında sağlıklı bir cinsel yaşam sürdürülmesi, soyların belirlenmesi, cinsiyet rollerinin sürdürülmesi, üretim-tüketim dengesinde ekonomik faaliyetlerin düzenlenmesi ve sosyal bir iş bölümü yaratılması yer alır. Ayrıca bireylerin fiziksel, psikolojik ve toplumsal birtakım ihtiyaçlarının giderilip karşılanması evlilik yapısının işlevlerinden biridir (Özgüven, 2014, 19).

Evlilik, Erickson'un Psikososyal Gelişim Teorisi'ne göre, 6. aşamada, izolasyon ve yakınlık, birey, evlilik ve evlilikle ilgili konuların mühim bir rol oynadığı yakınlığın gelişimi yoluyla önceden oluşturulmuş kimliğini güçlendirmeye çalışır. Bu çabalar yakın ilişkiler kurar (Terzi İlhan ve Işık, 2019, s. 1431).

Havighurst (1972) ergenliği evliliğe ve aile hayatına hazırlayan bir olgu; genç yetişkinlerin gelişimsel görevlerini de eş seçimi, evlilik hayatı ve aile kurma olarak tanımlamıştır. Evlilik ile ilgili olarak yakın bir ilişki kurulurken evliliklerin devam ettirilmesi konusunda sağlıklı olarak bir temel atılır ve böylece aile ortaya çıkar. Evlilik, birey için önemli bir gelişimsel zorunluluk olmasının yanı sıra bireyin hayatında çeşitli değişiklikler meydana getirebilir. Bunlar yeni yaşam rolleri, görevler ve sorumluluklar olarak belirir. Çiftlerin evli yaşamlarında aşağıdaki kazanımları elde etmeleri beklenir:

- Bir yaşam tarzını paylaşmayı ve aile sorumluluklarını paylaşmayı,
- Çift olmayı,
- Aile ilişkilerini ve samimiyeti yeniden kurmayı
- İlk birkaç yılda tatmin edici hissel ve cinsel ilişki kalıpları oluşturmayı öğrenmek

Ancak çiftler bunları gerçekeştirmede birtakım zorluklar, hayal kırıklıkları ve çatışmalarla karşılaşabilirler (Terzi İlhan ve Işık, 2019, s. 1431). Evlilik yaşamında karşılaşılan bu olumsuzluklar evliliğin erken dönemlerinde boşanma sebebi olarak

karşımıza çıkabilmektedir. Erken evlilikteki beklentilerin ve davranışların sonraki dönemlerde boşanmaya neden olduğu ve evliliğin ilk dönemlerinde boşanmanın yaygın olduğuna dair kanıtlar da bulunmaktadır. Türkiye'de boşanma oranlarının son yıllarda arttığını da gözlemleyebiliriz.

Boşanma durumunun çoğunlukla evliliğin ilk beş yılında görülmesi bu zaman aralığını hassas dönemler biçiminde algılamaya sebep olmuştur. (Terzi İlhan ve Işık, 2019, s. 1432). Dolayısıyla bu dönemin evlilik sürecini büyük ölçüde etkilemesi, evliliğin erken dönemlerindeki bireysel evlilik tecrübelerini ve algılarını incelenmesini gerektirir. Evlilikte uyumlu davranış, evliliğe hazırlanma becerisi ve evlilik ilişkisine karşı olumlu tutum geliştirmeyi gerektirir (Terzi İlhan ve Işık, 2019, s. 1432).

Evlilik hayatı, çiftlerin fiziksel, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri temel bir kişilerarası ilişki olarak kabul edilir. Evlilik aynı zamanda aile kurmak ve çocuk yetiştirmede de birincil yol olarak kabul edilir (Larson ve Holman, 1994). Birtakım araştırmalar, evli olanların evli olmayanlara göre, özellikle ayrılmış veya boşanmış olanlara kıyasla genellikle sadece daha mutlu değil, aynı zamanda fiziksel ve zihinsel olarak daha sağlıklı olduklarını göstermiştir (Diener, Suh, Lucas ve Smith, 1999; Gove, Hughes, ve Style, 1983; Mookherjee, 1997). Ancak bu mutluluk evliliğin başarısına ve sağlığına bağlıdır. Başarılı bir evliliğin sırrı uyum, etkileşim ve paylaşımdan geçerken eşlerin de olgun şekilde birbirlerinden beklediği yükümlülük ve sorumluluklarını kabul etmelerine bağlıdır.

Türkiye’de evlilik ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde evlilik doyumu, evlilik uyumu, evlilikte yaşanan çatışma, evlilikte yaşanan sorunlar ve boşanma gibi birçok farklı konularda çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Acar (1998) yaptığı araştırmada, bireysel sorun ve özelliklerin evliliğe ilişkin durumlara olan etkisiyle evlilik doyumuyla olan ilişkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda yaş, cinsiyet, meslek gibi bireysel özelliklerin ve evlilik süresi, evlenme biçimi, ilk evlenme yaşı gibi evliliğe ait değişkenlerin evlilik doyumunu etkilemediği sonucunu varılmıştır.

Gökmen (2001) yaptığı araştırmada, evli eşlerin birbirlerine yönelik kontrolçülük ve bağımlılık algılarının evlilik doyumu ile ilişkisini incelemiştir. Yapılan bu araştırmanın bulgularına göre, kadınlar eşlerini erkeklere göre daha bağımlı algılamaktadırlar. Bunun yanı sıra kadınların eşlerine ilişkin kontrolçülük ve

bağımlılık algıları evlilik doyumlarını etkilemezken, erkeklerin kontrolcü algıladıkları kadınlarla olan evliliklerinin ise daha doyumsuz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2.3 Aile Kavramı

Aile bugün geldiğimiz noktada, en sade hâliyle bireylerin bir araya gelmesinden oluşan bir yapı olarak tanımlanmaktan ziyade “temelde bir amacı olan ve bireylerin birlik içinde kaynaşmasından meydana gelen brincil bir grup” olarak görülmektedir (Taneli,1988:35, aktaran Bulut, 1990:5). Birey herhangi bir donanıma sahip olmadan dünyaya gelir ve kişisel alanda olsun toplumsal alanda olsun ihtiyaç duyacağı avantajları elde etmede ailenin güçlü bir etkisi bulunur (Gökçe, 1996: 155).

Aile sistemi toplum ve bireyler için çok önemlidir. Aile, hiçbir sosyal grup veya kurum tarafından değiştirilemeyecek evrensel bir kurum olarak tanımlanmıştır (Kusut, 2013, s. 1). Bu kurum, bireylerle ilk temas kurma olanağını sağlar ve toplumu şekillendiren kurum ve mihenk taşıdır. Huzurlu ve refah içinde bir toplum aynı biçimde huzurlu ve müreffeh ailelelerden meydana gellen bir bütündür. Bu yapılanma ancak ve ancak evlilik olgusu ile meydana getirilebilir. Evlilik kurumu, toplumun canlılığını sürdürebilmesi için en kritik ve önem arz eden yapılardan biri konumundadır (Süataç, 2010).

Aile; bireylerin sevgi, hissel yakınlık, karşılıklı bağlılık, arkadaşlık, sosyalleşme, geçici olmayan münasebetler ile diğer bütün gereksinimler bakımından birbirleriyle bağlantı kurmasına olanak tanıyan bir yapıdır. (Çalışkan, 2017, s. 61). Türk hanelerinin tarihine baktığımızda, 1980'lerin ortalarından önce hanelerin %25'i geniş aile yapısına sahipken, 2000'li yılların sonunda bu oran %12 düzeyine kadar düşüş göstermiştir. Bununla birlikte son senelerde aile parçalanmalarına bakıldığında bu oranın %40'lara kadar çıktığı görülmüştür. 2008 yılında geniş aile yapısı %8-9 seviyelerine gerilemiştir. Bu değişimlere eşlik eden ülkemizin temel demokratik ve düşünsel geçişleri de çekirdek aile yapısını ve aile yaşam döngüsüne tesir etmiştir. Çekirdek veya diğer bir ifadeyle küçük aile yapısı incelendiğinde geniş aile yapısına nazaran 1978 yılında %14 olan çocuksuz çekirdek aile oranı 2011 yılında %24'e yükselmiştir. Ancak 1978'de çocuklu çekirdek aile oranı %54 iken 2005'te ise bu miktar %24'e inmiştir (Turğut ve Feyzioğlu, 2014).

Türkiye'de aile oluşumunun değişmesi ile boşanma miktarları artmaktadır. 2014 yılında boşanmış çift sayısı 2013 yılına göre %4,5 yükselirken, boşanmaların yaklaşık

%39,6 'sı evlilik birlikteliğinin ilk beş senesinde gerçekleşmiştir. Bu nedenle Türkiye'deki aile yapısı tek ebeveynli ailelere meyilli olarak gelişmektedir (TÜİK, 2015). Yükselen boşanma miktarının yanında aile toplumunda ilk ve en mühim faktör olup, bireyin kişilik ve davranış kalıplarının oluşmasında aile %73,3 oranı ile bireyi en fazla mutlu eden yapıdır (TÜİK, 2015). Hallaç ve Öz (2014) aileyi hissiyat meydana getiren, rolleri, sorumlulukları paylaşan bir sistem olarak görmektedir. Sistemin işleyişi hem sağlıklı işleyen haneler hem de sağlıklı olmayan haneler olarak kabul edilmektedir. Bu doğrultuda aile işlevleri; aile üyeleri arasındaki etkileşimleri, birbirine karşı gösterdikleri tepkimeleri, nesiller ve aile alt mekanizmaları içerisindeki net hudutları ve değişime cevap verme esnekliğini içerir. Diğer bir deyişle, aile işleyişi, ailenin gelişimsel ihtiyaçları, ailedeki değişiklikler, ailenin sosyoekonomik düzeyi ve kültürü gibi birçok faktörden etkilenir (Çalışkan, 2017, s. 61).

Aile fonksiyonelliği, birden fazla boyuta sahip bulunmakla beraber, kurum aynı zamanda ailenin amaçlarını, ailenin kendi bireylerine sağlamış olduğu hissel desteği, aile bireylerinin iyi oluşları konusunu geliştirmeleri bakımından göstermiş oldukları teşvikleri içerirler (Çalışkan, 2017, s. 61-62). Bu arada aile işleyişi, ailelerin davranışlarını ve onların etkili ya da etkisiz etkileşimlerini yansıtır.

Sağlıklı aile işleyişine sahip ailelerde aile düzeni ve aile içindeki hissel denge sağlanır. Böylece işlevsel aileler, çatışma durumlarında ve kritik durumlarda kararlı hislerle baş edebilirler. Bununla beraber, düşük işleyen ailelere sahip aileler, yaşam döngüsü sorunlarını yaşamadan aşma yeteneğine sahip değildir. Ayrıca, işlevsiz bir ailede, bireyin hiçbir rolü olmadığı bir sistem olarak bireysel duruma öncelik verilir. Bir araştırmada anne yetkinliği, depresif hâller, stres barındıran yaşam şartları, sosyal destek, sosyoekonomik seviye, aile kökeni ve aile işleyişi arasında mâna taşıyan bir ilinti ortaya çıkarılmıştır. (Çalışkan, 2017, s. 62). Ayrıca, aile işleyişi ile dışsallaştırma sorunları arasında yüksek bir ilişki vardır ve sağlıksız aile işleyişine sahip ailelerin çocukları şiddete karşı savunmasız olabilir. Povee vd. (2012) uyumsuz çocukları olan ailelerin ve otizmlili çocukların aile doyumunun az olduğunu bulmuşlardır. Bununla beraber, bir çocuğun sorunlu hareketi ebeveynler için aileye karşı bir sekte biçiminde algılanır.

Aile, belirli ortak amaçlar ile çıkarlar çerçevesinde yer alırken aynı zamanda sosyal sistemin de ön saflarında yer almaktadır. Dolayısıyla hem geleneksel hem de modern toplumlarda aile, mühim bir sosyal kurumdur (Doğan, 2006, s. 7). Bunun yanı sıra aile;

psikolojik, biyolojik, hissel ve sosyal ilişkiler çerçevesinde olan bireyler topluluğudur. Ayrıca aile, toplumun en küçük birimi olarak kabul edilirken; kişinin mevcut toplumsal atmosferini oluşturur (Özguven, 2014, s. 1). Evlilik yolu ile aile yapısının mevcudiyeti ve devamlılığı sağlanır. Öte yandan ise evlilik kurumu, erkek ile kadın arasındaki ilişkiyi yasal bir zemin üzerine oturtan toplumsal bir olgu şeklinde tanımlanır (Doğan, 2006, s. 7-10).

İnsanlık tarihi kadar eski bir toplumsal birim olan "aile" terimi, birçok yönden yapısal ve biçimsel değişimlere uğramış, ancak 21. yüzyılda manasını korumuş ve birçok canlı organizma akademik, sosyolojik ve ekonomik araştırmaların konusu olmuştur. Popüler bir yaklaşım, bir evin ne olduğu veya en azından ne olabileceği etrafında döner. Çekirdek aile birimi olarak adlandırılan bu "ideal" model, geleneksel cinsiyet ayrımına sahip bir anne, baba ve en az bir çocuktan oluşur. Örneğin baba evin direğidir, geçimini sağlar ve anne evde kalır, yemek yapar ve temizlik yapar. Ailenin çeşitli tanımları olmasına rağmen, çoğu aile kuramcısı öteki bir yakın akraba ile yaşamayı, alanı paylaşmayı, duygusal bağlar kurmayı, sosyal durumlara girmeyi, rol ve sorumluluk üstlenmeyi tanımlar. Dolayısıyla bu durumla beraber aile; iki veya daha fazla kişiyi içerir. (Hallaç ve Öz, 2014, s. 142)

Her aile yapısı, işlevleri ve toplum üyelerini şekillendiren ve besleyen ihtiyaçları ile bağımsız bir varlıktır, sadece sosyal bir kurum değildir. Aile işlevleri, ailelerin bir parçası olarak tanımlanır. Bu işlevleri yerine getirirken yaşanan tecrübeler söz konusu olduğunda ailenin sağlığı kavramı bununla ilgili olarak karşımıza çıkar. Günümüzde aile sağlığı kavramı, bireylerin sağlığı kadar geçerli olup yaşam biçimleri, bireysel ve ailevi değer, ilke ve uygulamaları içermekte ve bir bütün içinde sağlıklı davranışlar şekillenir. Aile sağlığı, her bireyin iyiliğinden hastalığın yayılmasına kadar ailenin ne kadar iyi işlediği ile ilgilidir (Hallaç ve Öz, 2014, s. 143).

Aile sistemi toplum ve bireyler için çok önemlidir. Aile, hiçbir sosyal grup veya kurum tarafından değiştirilemeyecek evrensel bir kurum olarak tanımlanmıştır (Kusut, 2013, s. 1). Bu kurum, bireylerle ilk temas kurma olanağını sağlar ve toplumu şekillendiren kurum ve mihenk taşıdır. Huzurlu ve refah içinde bir toplum aynı biçimde huzurlu ve müreffeh ailelerden meydana gelen bir bütündür. Bu yapılanma ancak ve ancak evlilik olgusu ile meydana getirilebilir. Evlilik kurumu, toplumun canlılığını sürdürebilmesi için en kritik ve önem arz eden yapılardan biri konumundadır (Süataç, 2010).

2.4. Aile Yaşam Doyumu İle İlgili Araştırmalar

Tez konusunu meydana getiren kavramlarla ilgili araştırmalar incelendiğinde bu kavramlar etrafında pek çok çalışmanın yapıldığı görülmüştür. Hususan aile yaşam doyumu üzerine yapılan çalışmalara yoğunlaştığımızda ise ergenlerle ilgili bir çalışma dikkat çekmektedir. Cavga (2019)'nın lise öğrencilerinde sosyal medya kullanım bozukluğu ve psikolojik dayanıklılığın aile yaşam doyumu ile ilişkisini incelediği çalışma bu alanda yapılmış tek çalışmadır.

Aykaç (2019)'ın örneklemini 4-6 yaş çocuklardan oluşan çocuğun yaşam kalitesiyle aile yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışması bulunmaktadır. Kaçan Softa, Öztürk, Sonkaya ve Düşünceli (2016) ebeveynlerin aile yüküyle yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Kastamonu'da yaşayan, araştırmaya katılımı kabul eden çocukların ebeveynlerinden oluşan 285 kişiyle gerçekleştirilen bu çalışmada veriler "Genel Bilgi Formu", "Aile Yükünü Değerlendirme Ölçeği" ve "Yaşam Doyumunu Değerlendirme Ölçeği" ile toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, ebeveynlerin aile yükü ile yaşam doyumu arasında anlamlı, pozitif düzeyde, düşük bir ilişki bulunmuştur.

Akandere, Acar ve Baştuğ (2009) ise ebeveyn umutsuzluğunu yaşam doyum düzeylerini belirlemede kullanmayı amaçlayan bir çalışmaya imza atmışlardır. Çalışmaya zihinsel, fiziksel ve hem zihinsel hem fiziksel engelli çocuğa sahip olan 300 anne ve baba katılmıştır. Veri toplama aracı olarak "Aile Bilgi Formu", "Beck Umutsuzluk Ölçeği" ve "Yaşam Doyum Ölçeği"nin kullanıldığı araştırmanın sonucunda ebeveynlerin umutsuzluk ve yaşam doyumları düzeyi ile sosyo-demografik değişkenler olan anne babanın yaş, eğitim ve gelir düzeyleri hattâ engelli çocuğun cinsiyeti arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Ünüvar ve Tagay (2015)'in, evlilik uyumunun yordayıcısı olarak toplumsal cinsiyet rolleri, iş ve yaşam doyumunu ele alarak çalışan evli kadınlar üzerinde yapmış olduğu toplumsal cinsiyetin evlilik uyumu ve iş doyumuna etkisini incelemeyi amaçladıkları bir çalışma bulunmaktadır. Nicel verilerde 230 nitel verilerde 11 olmak üzere toplam 241 çalışan kadından oluşan çalışma grubuna veri toplama aracı olarak "Evlilik Uyum Ölçeği", "Yaşam Doyumu Ölçeği", "Minnesota İş Doyum Ölçeği", "Bem Cinsiyet Rolü Envanteri" ve araştırmacılar tarafında geliştirilen "Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu" uygulamıştır. Çalışma sonucunda, erkeksi ve androjen özelliklere sahip,

çalışan kadınlarda iş doyumunun; kadınsı cinsiyet rolüne sahip, çalışan kadınların ise evlilik uyumunun yüksek olduğunu ortaya konmuştur. Evlilik uyumunun anlamlı yordayıcılarının, sırasıyla yaşam doyumunu ve toplumsal cinsiyet rolü olduğunu tespit etmişlerdir. Nitel verilerin bulgularıyla, yaşam doyumunda en önemli etkenin evli ve çalışan kadınlar için, aile bireylerinin (eş ve çocuklar) sağlıklı olması ve evlenmeden önceki aile (anne, baba, kardeşler) ile aynı şehirde ya da yakın yerde oturuyor olmak olduğu ortaya konmuştur.

Yapılan bir başka araştırmada çiftlerin beklentisine paralel olarak sağlanacak olan doyum seviyesinin yükselmesinin bu doyumunu alt basamaklara yansıtabileceği vurgulanmaktadır. (Belsky ve Isabella, 1985; Çelik ve Yazgan İnanç, 2009; Özmete, 2010).

1980'lerde aile doyumunu ölçmek için sunulan çeşitli yaklaşımlardan biri de Evlilik ve Aile Sistemleri Dairesel Modeli'dir (Olson, Sprenkle ve Russell, 1979). Olson'a göre (2004) aile üyelerinin hissettiği mutluluk ve birbirlerini gerçekleştirme düzeyi aile doyumunu oluşturmaktadır. Bu modele göre geliştirilen ölçme aracında aile doyumunu; aile işlevselliğinin göstergeleri olan ailedeki birlik, esneklik ve iletişim boyutlarıyla ele alınır.

Başka bir yaklaşımda aile doyumunu evlilik ilişkisi, ebeveyn-çocuk ilişkisi, kardeşler arasındaki ilişki ve ailenin genel ilişkisinden aldığı doyumun toplamı olarak ele alınır. (Schumm, McCollum, Bugaighis, Jurich ve Bollman, 1986).

Kök aileyle ilgili yani yetişkin bireyin içinde yetiştiği aileyle ilgili doyumun değerlendirildiği çalışmaların da (Carver ve Jones, 1992) aile doyumunu araştırmaları için katkıda bulunduğu görülmektedir. Bunların dışında kanser hastaları gibi özel grupların aile doyumunun değerlendirildiği (Kristjanson,1993), aile doyumunu kavramının bilişsel süreçlerden çok duygusal bileşenlerle tanımlanıp ev ortamında ele alındığı çalışmalar da göze çarpmaktadır. (Baracca ve ark., 2000).

Zabriskie ve Ward (2013) da yaptıkları aile doyumunu incelemesinde bireyin standart ve beklentileriyle aile yaşam durumlarını karşılaştırmıştır.

Agate, Zabriskie ve Poff, (2009) araştırmalarının temellerini, 898 aile ile gerçekleştirdiği ailenin boş zamanlarını değerlendirirken aldığı doyum ile aile hayatındaki tatmin arasındaki ilişkiyi belirlemek üzerine kurmuşlardır. Veriler, "Aile Yaşamından Memnuniyet Ölçeği" kullanılarak toplanmış, sonuç olarak ailenin boş

zamanınlarını değerlendirirken aldığı doyum ile genel aile hayatının tatmini arasında ilişki bulunmuştur. Aile yapılarını değerlendirerek aile yaşam doyumunu en çok sağlayanın çekirdek aile olduğu sonucuna varmışlardır.

Kaçan Softa, Öztürk, Sonkaya ve Düşünceli (2016) ebeveynlerin aile yükü ve yaşam doyumunu arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Çalışma grubunu Kastamonu’da yaşayan, araştırmaya katılmayı kabul eden çocukların anne ve babaları olmak üzere toplam 285 ebeveyn oluşturmuştur. Veriler “Genel Bilgi Formu”, “Aile Yükünü Değerlendirme Ölçeği” ve “Yaşam Doyumunu Değerlendirme Ölçeği” ile toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, ebeveynlerin aile yükü ile yaşam doyumunu arasında anlamlı, pozitif düzeyde, düşük bir ilişki bulunmuştur.

Aytaç (2017) çalışmasında aile yaşam kalitesinin aile yılmazlığı üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Tarama modeli kullanılan ataştırmada çalışma grubunu 161 erkek ve 222 kadın olmak üzere 383 kişi oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak “Aile Yılmazlık Ölçeği” ve “Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği” kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, aile yaşam kalitesi aile yılmazlığını tüm boyutlarda etkilemektedir. Aile yılmazlığı ise, eğitim ve ekonomik durum değişkenleri ile ilişkilidir.

Thompson ve Walker (2004) çalışmasında ebeveynlerin doyum düzeylerini ve ebeveynlik doyumunu etkileyen faktörleri incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmaya 41 anne ve 41 baba olmak üzere 82 ebeveyn katılmıştır. Veriler, “Ebeveynlik Memnuniyet Ölçeği”, “Epidemiyolojik Araştırmalar Merkezi - Depresyon Ölçeği”, “Ebeveyn Bağlama Ölçeği”, “Rahatlık Envanteri” ve “Sosyal Destek Anketi” ile toplanmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda annelerin ebeveynlik doyumları babaların ebeveynlik doyumlarından daha yüksek düzeydedir.

Sieberer (2008) Norveç’te yaşlı ebeveyn çocuk iletişiminin yaşam doyumuna etkisini araştırdığı bir çalışma yapmıştır. 65 yaş üzeri yaşlı ebeveynler ve aynı evde yaşayan çocuklarından oluşan toplam 504 kişi çalışmaya katılmıştır. Verileri toplamada “Hong Kong Paneli Yoksulluğun Azaltılması Anketi” kullanılmıştır. Sonuç olarak, anne-babaların çocukları ile aralarındaki maddi ve manevi desteğin yaşam doyumuna etkisi olduğu ortaya çıkmıştır. Genel olarak farklı nesiller arasındaki desteğin, yaşam doyumunu ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MANEVİ İYİ OLUŞ

3.1. Manevi İyi Oluş

1971 yılında ilk kez karşımıza çıkan bu kavram Amerika kültüründeki yaşlı kişilerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmiştir. Manevi iyi oluş kavramının bireyin kendisi, çevresi ve Tanrı'yla ilişkili olduğu görülmektedir. (Acar, 2014: 319)

Manevi iyi oluşu “altında yatan maneviyat kaynaklı bir iyi olma hâli” olarak tanımlayan Ellison'a göre manevi iyi oluş tıpkı kişinin ten rengi ve nabız hızı gibi dışarıdan görülebilmekle beraber sebebini içeriden alır. Bir başka deyişle manevi iyi oluş, altında yatan manevi sağlığın dışa vuran biçimi olarak tanımlanabilir. Fehring ve arkadaşlarına göre de manevi iyi oluş, “bireylerin manevi boyuttaki yaşam kalitesinin bir göstergesi ya da sadece manevi bir sağlık” (Singh ve Makar, 2005: 812) olarak açıklanmıştır.

Manevi iyi oluş psikoloji alanına farklı farklı şekillerde dahil edilmiştir. Bunlardan birinde Adler, bireysel psikoloji teorisine Tanrı fikrini dahil etmiş ve Tanrı'nın insanlar için önemini vurgulamıştır. Adler'in burada kullandığı kavram olan “ben ötesi” yönüne yaptığı vurgu din ve maneviyatla ilişkilendirilebilir. Bu ilişki maneviyatta ve dinlerde de fiziksel sınırları aşan deneyimlerin varlığıyla kurulabilir. Adler'e göre sosyal ilgi insanın kişilerarası bağlamdaki temel motivasyonudur. Ona göre insan ve toplum mükemmellik için gelişir ve değişir. Yine sosyal ilgi kavramını açıklarken kişinin ait olma, diğerlerinin yanında bulunma, toplumun bir parçası olmanın kişi için motivasyon sağladığını belirtmiştir. Diğerlerinin yanında olmak ve toplumun parçası olmak, içinde manevi bir yönü barındırması açısından oldukça önem arz eder. (Polanski, 2002).

Manevi iyi oluşun dinsel ve varoluşsal iyilik olmak üzere iki boyutu vardır. Kişinin Allah'la ilişkisini ifade eden dinsel iyilikten kasıt insanın üst varlıkla ilişkisi içerisinde manevi yaşamıyla ilgili vardığı tecrübeler, ve ulaştığı tatmindir. Varoluşsal iyiliğin ise insanın anlam arayışı, anlam duygusuna erişmesi ve hayatını buna uygun düzenlemesi olduğu görülür (Scott ve Agrestti, 1998, s. 1). Bir başka deyişle varoluşsal iyilik kişinin şahsi bakış açısına göre tesis ettiği hayattan duyduğu memnuniyettir. Elbette burada bireyin olumlu veya olumsuz yaşam tecrübeleri ile yaşamın anlamı ve yaşam

memnuniyeti öne çıkmaktadır (Paloutzian ve Ellison,1982). Dolayısıyla manevi iyi oluş, dinî, insani ve sosyal boyutu olan bir kavramdır.

Maneviyat üzerinde yapılan araştırmalarda maneviyatın insan yaşamına olumlu özelliği olduğu, insanların işlevlerini etkileyebilecek stres, depresyon ve anksiyete gibi sorunları önlemede mühim bir yere sahip olduğu belirtilmiştir. (Klavuz ve Klavuz, 2016: 17).

İyi oluş kavramı, pozitif psikolojinin bütüncül yaklaşımından dolayı maneviyat kavramı ile sıkı ilişki içerisindedir. Bu ilişkiyi açıklamaya yarayan en önemli hususlar hayata anlam kazandırma, karakter ve kişilik özelliklerinin olumlu yönde geliştirilmesi, aşkın olanla kurulacak bağ ve evrensel ahlaki değerlere erişmektir. Buna bakarak maneviyat için içsel yaşam amaçları (bilişsel ve duygusal yönler) ile güçlü, dışsal yaşam amaçları (dışa dönük ilişkilerle ortaya çıkan tutum ve davranışlar) ile daha zayıf olarak iyi oluş hâline destek olabilmek denebilir (Toprak, 2018).

Manevi iyi oluş, evlilik ilişkileri açısından değerlendirildiğinde çiftin maneviyatının çiftin baş etme tarzı ile pozitif yönde ilişkili olduğu ve maneviyat olgusunun çift için daha koruyucu bir niteliğe sahip olduğu görülmektedir (Austin ve Falconier, 2012).

Manevi iyi oluş ile ilgili fikirleri ifade etmek, çocuğun ebeveyni ile olan ilişkisinin kalitesini iyileştirebilir. Aile ilişkilerine kutsal değerler atfeden bir aile, aile yaşam döngüsündeki olası zorluklar karşısında daha güçlü bir birim hâline gelmekte, bu da ailenin işlevlerinin devamına katkı sağlamaktadır.

Manevi iyi oluşun sağlanabilmesi için manevi inanış ve değerlerle ilgili zorluklar hakkında açıkça konuşulmalı, aile üyeleri ihtiyaç duydukları farklı konular hakkında konuşmaya teşvik edilmeli ve ailede birlik hissi yaratılmalıdır. Aile üyelerinin manevi konular hakkında farklı fikir ve inanışları olmasına rağmen, bu konuları açıkça ifade etmek aile birliği ve ilişki doyumu için çabaları arttırmaktadır (Brelsford, 2013).

3.1.1. Aşknlık

Aşknlık normal bir farkındalık eşliğinin üstünde olduğu gibi, bireyin sıradanları aşip, belirli bir farkındalık seviyesinin ötesine geçip, ileri düzey bir farkındalığa erişmesini ifade eder (Oxford Dictionary, 2017).Manevi aşknlık ise Piedmont'a (1999) göre bireyin bulunduğu zaman ve mekanın dışına çıkarak, dünyayı daha geniş ve objektif

bir bakış açısından görebilme kapasitesi olarak tanımlanır. Aşkınılık bireyin davranışlarını yöneten içsel bir motivasyon kaynağıdır.

3.1.2. Doğayla Uyum

İnsanın doğayla ve çevreyle olan uyum ilişkisidir. İnsan ve doğa arasındaki ilişki, insanın kendisiyle ve çevresiyle arasındaki ilişkidir. Çevre sadece içinde yaşanan şehir, köy, kasaba değil aynı zamanda doğanın da çevresidir. Doğa; ağaçlıklar, ırmaklar ve tüm gösterişiyle duran dünyadır, dünyanın güzelliğidir. Bu sebeple doğayla ilişkisi olmayan insanın diğer insanlarla da ilişkisinden söz edilemez. Yani doğa ile ilişki insan ile ilişkiyi zorunlu kılar.

3.1.3. Anomi

Anomi kavramı sosyolojik bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kavram sosyal değerlerin, etik kuralların ve sosyal yapının bozulmasını ayrıca sosyal kurumların işlevini yitirmesini ifade eder (Allport, 2016). Anomi, denge ve bütünleşmenin bozulduğu durumlarda ortaya çıkan bireysel davranışlardaki kuralsızlık ve normsuzluk durumudur (Edinsel, 2018; Swin- gewood, 1998). Anomi temelde çıkarıcı olmaya eğilimli olmayı karakterize eden bir psikolojik durum olarak değerlendirilir. Bu yönüyle bireyde toplumsal normları reddetme, toplumdaki uzaklaşma ya da toplumdaki izole hissetme gibi anlamları çağırıştırır. Bu kavramsallaştırma doğrultusunda anomi; amaçsızlık ve güçsüzlük duygularının baskın olduğu, yaşamın anlamsız olduğu hissini içeren bir kayıtsızlık ve çıkarıcılık durumudur (Martin, 2000; Konty, 2005; Baumer, 2007; Bjarnason, 2009).

3.2. Maneviyat

Maneviyat kelimesi içsel kapasite, susuzluk, artan bilgi, sevginin korunması ve aşkınılık mânalarına gelmektedir (Tunç, 2020). Latince ruh kelimesinden türetilen maneviyat, kişinin kendisiyle, ötekilerle, doğayla ve insani değerlerle ilgili bir yaşam biçimi ve yaşam tecrübesidir. Bir diğer tanımda maneviyat, dünyada kendisiyle, başkalarıyla, doğayla veya daha yüksek güçlerle bağlantı hissiyle var olmanın bir yoludur. İnsanlar kendilerine bağlı doğarlar, ötekilerine bağlanırlar ve nihayetinde kendilerinden daha büyük bir şeye bağlı hissederler.

Literatür incelendiğinde maneviyatın bunların dışında farklı tanımlarının da olduğu görülmektedir. Delgado (2015) maneviyatı “hayatta mana ve amaç arayışı, ötekinin

veya kişinin sevgisiyle bağlantı ve bunun sonucunda ortaya çıkan iç huzur ve esenlik hissi” olarak tanımlamaktadır. Walsh'a (2012) göre maneviyat, inanış ve pratiğin ötesini içeren büyük bir olgudur. Lartey'e (1997) göre maneviyat beş boyuttan oluşur; bireyin kendisiyle, başkalarıyla, gruplarla, bir şey veya yerle ve kendisiyle olan sevgi dolu ilintisini ifade eder. Bir öteki ifade ile maneviyat, kişinin şimdiki zamanın birliğini kavramasını ve derin ve pozitif hisler yaşamasını sağlayan, yaşam boyunca aşkın olanla ortaya çıkan ilişkidir (Tunç ve Totan, 2021).

Maneviyatla ilgili tanım ve açıklamaların temelde üç gruba ayrıldığı söylenebilir. Birinci grupta maneviyat ve din birbiriyle ilişkili olarak görülür. Maneviyat ile din arasında birtakım ortak noktalar (bağışlama, umut, minnet, adalet, uzlaşma, tevazu, özbilinç ve hizmet vb.) bulunmaktadır (Aydın ve Kaya, 2021). İkincisinde maneviyat Tanrı manasında değil, aşkın olanla ilgili olarak ele alınır; din, manevi hayatın önünde bir engeldir. Yani, maneviyat dinden bağımsız hale gelirse, bu manevi tecrübenin daha iyi anlaşılmasının pozitif gelişimine yol açacaktır (Chandler ve ark., 1992). Üçüncü gruba göre de maneviyat tamamen insanın iç dünyası açısından ele alınır; iki kavramın birbirine bağlanmasına gerek yoktur. Dolayısıyla, maneviyatın kişisel aşkınlıkla değil, bireyin iç dünyası ile ilgisi vardır. Buna örnek olarak Swinton'ın (2001) (aktaran Gürsu- Ay, 2018) kendi maneviyat modelinde "bütün insanların bir manevi boyutu vardır" ve maneviyat kavramının da en mühim unsurlarından biri olduğu iddiası ortaya konabilir. Sonuç olarak bu yaklaşımların ilki Tanrı, ikinci düzlemde dünya ve son olarak da birey merkezli olduğu çıkarımları yapılmıştır. (Hill vd., 2013).

Maneviyat ile ilgili tüm tanımlar, maneviyatın çok boyutlu olarak yapılandırılmış, kişisel ve dinî inanışlardan bağımsız olduğuna işaret etmektedir. Aşkınlık, bağlılık ve yaşamda anlam arayışına dayalı olarak görülebilir. Maneviyat, hayatta mana ve amaç geliştiren insanlarla sevgi dolu ilişkiler mânasına gelir. Bu ilişki kişinin hissedebilir varlıklar, benlik, ötekileri ve daha yüksek güçlerle olan ilişkisini de etkiler, özgecil bir sevgi hissi yaratır ve kişide faydalı değişiklikler meydana getirir. (Tunç, 2020).

Maneviyat, yaşamın gerçek amacı ya da kaderin içerdiği asıl mana açısından pek çok konuda insanoğlunu bilgilendirmektedir. Yaşam sürecinde ortaya çıkan bütün oluşumlar, insanı bilinmeyeni anlama sürecine itmektir. İnsanoğlunun hayatında yaşadığı evlilik, ayrılık, hastalık, ölüm ve benzeri dönüşümler, inanışları ve amaçları bakımından kişiyi hayatın manası üzerinde düşünmeye sevk etmektedir. Yaşanan acıların anlamlı hâle gelmesinde maneviyatın yaklaşımı, uygulanan diğer fikir ya da

çözümleri kuvvetlendirebilmektedir. Din, tüm acılara rağmen doğuştan gelen anlam arayışının sonucu olarak hakikate ulaşmaya ve acının bir şekilde dönüştürülmesine dikkat çeker; kişileri, acı çekmenin ulvi bir görevmiş gibi düşünülen inanışlara yönelik bir yönlendirme yapması mevzubahis değildir. (Özdoğan, 2010b: 162).

İnsan denen varlık kendi varlığıyla irtibatlı olma hissiyle doğar, diğer bireylerle etkileşim içinde oldukça diğer yaratılmışlarla da bağlantı kurar ve son noktada kendisinden daha yetkin bir varlıkla ilişkili olma duygusuna sahip olur. (Desai, Ng ve Bryant, 2002). Başka bir görüşe göre maneviyat insanların birbirleriyle deneyimledikleri ve yorumladıkları ilişkilerden meydana gelmiştir fakat bir arayış süreci değil tam aksine kişiyi tamamiyle kuşatan bir süreçtir. (May, 1982). Bu tanımlardan anlaşıldığı üzere maneviyat insanların birbiri ile olan ilişkileri sonucunda açıklayamadığı, kendisini kuşatan şeylere karşı ilgisiyle var olmaktadır. Kişi bu ilgiye yoğunlaştıkça maneviyatı da kuvvetli addedilir denebilir.

Maneviyatın doğuştan gelen bir insan eğilimi olduğu fikri, birçok ülkeden insanların bazen veya sıklıkla hayatın manası hakkında düşündükleri bulgusu, Campbell ve Curtis (1996) tarafından da desteklenmektedir.

Zaman içerisinde kilisenin kurumsal yapısının, bireylerin dünyaya bir nevi dünya dışından bakabilme yetisinin önünde bir engel oluşturduğu gerekçesiyle maneviyat tanımları kilise kaynaklı düşünüş biçimini sürdürmemiş; ilk dönem maneviyat tanımları, sekülerleşmenin, yeni dinî akımların ve *new age* gibi akımların da etkisiyle yerini dönemin modern maneviyat tariflerine bırakmıştır. 1988 yılında Amerikan Psikoloji Derneği tarafından *spirituality* kavramı elektronik veri tabanına (PsycINFO) eklenmiş ve maneviyat psikolojisi alanındaki pek çok araştırmaya konu olmuştur. (Uysal ve Ayten, 2009, s. 318).

İnsan, beden, düşünce ve ruh olmak kaydı ile üç temel değişkenden meydana gelir ve uyum sağlamak adına tecrübelerini bu boyutlarla birleştirir. Manevi yönler din, mana ve yaşamın amacını içerir. Bireyin gelişimi, kendi özünü gerçekleştirebilmesi ve her yönüyle çevreyle uyum sağlayabilmesi adına kritik olan manevi içsel dünya azaldığında, ümitsizlik ve manasızlık hisleri ruh sağlığını etkileyebilir. İlişkilerden oluşan maneviyat, bir arayış hâli değil, insanlarla ilgili bir zamansal olgudur. Maneviyat, yaşamdaki sevgi, uyum, mâna ve amaç ile ilgili bir kavramdır.

Maneviyat, aile yaşamı ile iç içedir ve aileyi oluşturan dinamikleri, aile işleyişini, ana-babalık stilleri vb. gibi aile hayatı üzerindeki etkisini inceleyen uzun bir geçmiş yoktur (Walsh, 2012).

Bu bağlamda maneviyatın aile oluşumu kapsamında ele alınması önemlidir. Stinnett, DeFrain ve arkadaşları, oluşturdukları aile gücü modelinde bahsedilen aile güçleri arasınaa manevi iyiliği de dâhil etmişlerdir. Aileler manevi kaynakları olarak umut, iyimserlik, doğa ve insanlarla birlik hissi kavramlarını görürler. Sözü edilen bağımsız değerler veya daha yüksek bir güce bağlanma hissi, aile üyelerinin kendileri ve birbirleri hakkında nasıl hissettiklerine pozitif yönde tesir eder. Aile bireyleri, hayatın kendileri için oldukça zor olduğuna inandıklarında, bu sadece onları kişisel olarak güçlendirmekle kalmaz, aynı zamanda aileyi de güçlendirmeye yardımcı olur (DeFrain ve Stinnett, 1988). İfade edilen bu yaklaşımın temelinde ruhsal iyi oluşun aile memnuniyetini artıran bir özellik olarak görüldüğü durumu yatmaktadır.

Maneviyat, aile dayanıklılığını destekleyen bir faktördür (Black ve Lobo, 2008). Walsh'ın aile dayanıklılığına yaklaşımı (2003) ailenin işleyişini daha kuvvetli hâle getirilmesine odaklanır, maneviyat aile dayanıklılığının temel bileşenleri arasında görülür ve maneviyatın aile işleyişindeki önemini vurgular (Tunç, 2020). Walsh (2016), aile işleyişini aile değerleri, kaynaklar, sınırlar ve zorluklar açısından değerlendirerek, zorlukların üstesinden gelmenin ve üyelerin pozitif gelişiminin aile yaşamının geleceği için mühim olduğunu savunmuştur (Walsh, 2016).

Walsh (2016), aile dayanıklılığının dokuz temel sürecini belirlemiş ve bunları aile işleyişinin üç boyutuna ayırmıştır. Ailedeki inanış sistemi bu üç boyuttan biridir ve üç anahtar süreçten oluşur: pozitif bakış açısı - umut, aşkınlık ve maneviyat. Walsh'a göre, aşkınlık ve maneviyat, aile inanış sistemlerinde aile dayanıklılığının kilit süreçlerinden biridir (Tunç, 2020).

Maneviyat bireyleri olduğu kadar çiftleri ve aileleri de destekleyebilir. Ailenin farklılaşan yapısında daha yüksek bir düzeyde bütünlük, mâna ve bağlantı aradığı görülebilir. Walsh'ın çalışmasına göre maneviyat, kişilerin ve ailelerin güçlü bir düzlemidir ve manevi inanışlar ve uygulamalar, uzun yıllardır aileyi bir arada tutup geliştiren bir geliştirici olmuştur (Tunç, 2020).

Herkesin refahına katkıda bulunan belirli değerleri ve inanışları vardır. Eşler arasında etkin bir şekilde karşılıklı dinî ve manevi yönlerin yüksek düzeyde bulunmasının

aile ilişkileri ile irtibatı daha etkili ve pozitif hâle getirdiği bilinmektedir (Tunç ve Totan, 2021).

Maneviyat ve evlilik hayatı arasındaki pozitif bağlantı birçok araştırmaya da konu olmuştur. Çiftlere, bağlılıklarının dinî veya manevi inanışları ile ilgili olup olmadığı ve ilişkilerinde bağlılığı nasıl ifade ettikleri sorusu yöneltildiğinde, katılım sağlayan bireylerin bir kısmı bağlılığı maneviyatla ve ayrıca açık irtibat, güven, hissel ve fiziksel bağlayıcı faktörlerle ilişkilendirdiği görülmektedir. Çünkü çiftlerin bağlanma yapısında yakınlık önemlidir (Tunç ve Totan, 2021).

Evli kişilerin öznel iyi oluşları ve evlilik uyumu ile pozitif yönde ilintili bir değer olarak maneviyata sahip oldukları görülmüştür. Ayrıca evlilerin ruhsal yöneliminin hem yaşam doyumu hem de evlilik doyumu üzerinde pozitif etkisi olduğu gözlemlenmiştir. Evli kişilerin özveri ve duyarlılık seviyelerinin bu ilişkide pozitif aracılık rolü bulunduğu tespit edilmiştir (Tunç ve Totan, 2021). Çiftler arasındaki ruhsal yakınlık becerileri, çiftler arasındaki ruhsal açıklık ya da ruhsal olarak kendini ifşa eden bir eşin diğerinden ilgi ve destek görmesi biçiminde düşünülebilir.

Eşler arasında manevi yakınlığın sağlanması, evlilik dayanışması hissini teşvik eder ve ebeveynlik gibi zorluklara geçişte koruyucu bir faktör olarak görülebilir. Aynı zamanda kişinin derin ve yoğun çeşitli hislerini paylaşabileceği bir ruh eşi bulma hissi yaratabilir. Bir çiftin hissel yakınlığının, evlilik kavgalarında ne pozitif ne de olumsuz olan çiftleri yordadığı ortaya konulmuştur. (Tunç ve Totan, 2021).

Maneviyat, çiftler arasındaki yakınlığa ve bağa katkıda bulunur. Yapılan araştırmalar, bir eş için dua etmenin, manevi yakınlığın ve evliliğin kutsallaştırılmasının evlilikleri güçlendirmede etkili olabileceğini göstermiştir (Tunç ve Totan, 2021). Evliliği kutsallaştıran kadınların bu tutumlarının, onların sorun çözme tutumlarını ve eşlerinin problem çözme davranışlarını pozitif yönde etkilediği gözlemlenmiştir. Eşler arasında değerlerin ve inanışların paylaşılması, özellikle eşleriyle evliliğin kutsallığına ilişkin manevi inanışları paylaşan kadınların, çatışmalarla daha iyi başa çıkmalarına ve daha pozitif problem çözme davranışları sergilemelerine yardımcı olabilir (Tunç ve Totan, 2021).

İncelenen araştırmalarda maneviyatın eşler arasındaki problemlerin çözüme kavuşturulmasında pozitif etkisinin olduğu ve eşler tarafından problemlerle başa çıkma sistemi biçiminde kullanılabilmesi düşünülmektedir.

Evli bireylerin manevi iyi oluş ve evlilik arasındaki ilişkiler incelenirken Çalışkan ve Dilmaç (2022)'ye göre pozitif, doğrusal ve anlamlı bir ilişki görülmektedir. Diğer bir deyişle, mevcut araştırma içerisinde evli kişilerin ahlaki refah düzeyi arttıkça ailelerinin dayanıklılığının da arttığını göstermektedir.

Türkiye'de Yapıcı (2018) tarafından yapılan araştırma, dinî inanışların ve maneviyatın evlilikteki çatışmaları azaltmaya yardımcı olduğunu göstermektedir. Elde edilen bulgulara göre dinî ve manevi değerlerin karşılıklı anlayışı teşvik ederek ve bireylere sorumluluk hissi vererek çatışma ve çatışma öncesi süreçlerde etkili olduğu saptanmıştır. Evli çiftler üzerinde yapılan bir başka araştırmada, evliliklerinin manevi yönlerini paylaşan ve evliliklerinde ilahi bir yansıma olduğuna inanan çiftlerin, evlilik çatışması ve sözlü saldırganlık algılarının daha az olduğu bulunmuştur (Tunç ve Totan, 2021). Maneviyatın evlilikte çatışmayı azaltmaya ve eşler arasındaki uyumu artırmaya yardımcı olduğu görülmektedir.

Ebeveynlerin manevi gelenekleri, içinde büyüdükleri ailenin manevi değerlerinden etkilenir. Ebeveynlerin, ebeveynlerinin manevi inanışlarını nasıl ifade ettikleri, bu inanışlar üzerindeki kişisel özerklik derecesi, inanışlarını ifade etmedeki ebeveynler arasındaki benzerlikler ve farklılıklar ve ebeveynlerin ebeveynlerinin manevi inanışlarını ne ölçüde korudukları, mevcut inanışlarını etkileyecektir. Ailenin manevi yönü dini içeriyorsa bu, aile inanışlarıyla ilgili ortamlarda veya bu yerlere düzenli olarak katılma gibi ritüellerle sonuçlanabilir. (Tunç ve Totan, 2021, s. 4). Amerikalılarla yapılan bir araştırmada, katılımcıların büyük çoğunluğu içinde büyüdükleri ailede dinin mühim olduğunu ve aile münasebetlerinde dinin mühim bir rol oynadığını belirtmişlerdir (Tunç ve Totan, 2021). Buradan hareketle ailenin maneviyatının, ebeveynlerin içinde büyüdüğü ailenin manevi sürecinden etkilendiğini söylemek mümkündür.

Manevi esenliğe ulaşma süreci kültürler arasında ve hatta bu kültürlerdeki bireyler arasında farklılık gösterir. Ayrıca ruhsal doyum, fiziksel ve zihinsel sağlık ve doyumun hem aracı hem de uzantısıdır. Örneğin, meditasyon sırasında bireyler daha yüksek bilinç seviyelerine ulaşabilir ve kişisel refah ve yaşam doyumunu elde edebilirler. Bu görüş, kişisel gelişime odaklanan Batı kültürlerinde daha baskındır. Öte yandan, daha kolektif Doğu kültürleri, diğerleriyle bağlantı geliştirmek için meditasyonu ve maneviyatın meditatif rolünü kullanır ve 'diğer merkezli' bir yaklaşımı teşvik eder.

Öteki bir deyişle, diğerleriyle iyi geçinmek ve diğerleri için kendi iyiliğine fayda sağlayacak şeyler yapmak, kişisel iyilikten daha önemlidir (Kwon, 2008).

Genel olarak maneviyatın rolü göz önüne alındığında, maneviyat kavramının da mutluluk ve hoşnutluk kavramlarına benzer şekilde sağlık açısından değerlendirildiği görülmektedir. Ruh sağlığı, teoloji ve dinî inanışlardan ziyade işlevsel bir boyutu temsil eder. Öteki bir deyişle maneviyat, kişinin kendine bir din bulma meselesi değil, bireylerin ihtiyaç duyduklarını ya da yaşam doyumu için ihtiyaç duyduklarını elde etmelerine yardımcı olan bir araçtır (Kasapoğlu ve Yabanigül, 2017).

Maneviyatın çocuk yetiştirmedeki rolünü ebeveynler belirler. Çocuk olgunlaştıkça ve psikiyatrik sorunlar ortaya çıktıkça, ebeveynlikle ilgili ek kararlar ve tartışmalar gerekebilir. Zihinsel sorunlar ebeveynler arasında çatışmaya neden olup çocuğun gelişimini engelleyebilir. Ebeveynler, ebeveynlik uygulamalarına manevi değerlerini dâhil ettiklerinde ve manevi uygulamaları beraber uyguladıklarında çocukların benzer inanış ve uygulamaları içselleştirmeleri ve onları bir kaynak olarak görerek bağlantısı hakkında daha pozitif hissetmeleri olasıdır. Bu, çocuk yetiştirmeyle ilgili kararlar söz konusu olduğunda maneviyatın ebeveynler için mühim olduğunu göstermektedir.

Ergenlik, ruhsal keşif dönemi olarak görülebilir ve diğer yaş gruplarına göre daha fazla dönüşüme uğrar. Ergenlikte biliş geliştikçe, gençler daha soyut kavramlar hakkında düşünmeye ve yaşamın manasını ve amacını sorgulamaya başlar. Ekolojik modellere göre aile ve ebeveyn, sosyal ve kişisel faktörler ergen maneviyatını etkiler. Ergenlik döneminde çocuğu olan ailelerin maneviyatını değerlendirmek için ergenin manevi sürecinin dikkate alınmasının mühim olduğu düşünülmektedir. Ergenlik maneviyatı üç süreçle ele alınabilir. Bunlardan ilki, ergenin ruhsal kimliğine, mana hissine ve yaşam amacına katkıda bulunan bilinç durumudur. İkinci süreç, ergenlerin ötekilerle bağ kurması ya da üstün güce sahip olmasıdır. Üçüncü süreç, kişinin münasebetleri ve tecrübeleri aracılığıyla ifade ettiği bir yaşam biçiminin yaratılmasıdır. Bu üç süreç, ergen çevresinden etkilenir ve aileyi içeren ekolojik boyutlara sahiptir. Bu açıdan bakıldığında ergenlerin ruhsal süreçlerinde ebeveynlerinden etkilenebilecekleri anlaşılabilir.

Çocuklar ve ergenler, dualar ve özel ayinler gibi aile yaşamıyla paylaşılan ve bütünleştirilen manevi birtakım yöntemlere değer verir (Tunç ve Totan, 2021, s. 5). Ebeveynlerin ruhsal zekasının, sorunlarla yaratıcı bir şekilde başa çıkabilme yeteneği

olarak değerlendirilebileceği ve anne-baba ve çocuklar arasındaki ruhsal irtibatda çocukların ruh sağlığı üzerinde pozitif bir tesiri bulunduğu bilinir. Bir araştırmada, ebeveynlerin ruhsal zeka düzeyleri yükseldikçe çocuklarının ruh sağlığının da yükseldiği tespit edilmiştir (Tunç ve Totan, 2021).

Maneviyat birtakım bulgulara bakıldığında, ebeveynlikte ortak değerler oluşturma vasıtasıyla ebeveyn kararlarında rehberlik rolü üstlenip ebeveynleri manevi faaliyetler ve ritüeller vasıtasıyla çocuklarına bağlayarak ebeveyn-çocuk ilişkisine olumlu tesir etmektedir. Örnek olarak (Becker ve Hofmeister, 2001), özellikle doğum yapan anneler için Tanrı ve din önem arz eden bir konu haline gelmiştir.

Yurt dışında yapılan bir araştırmada kiliseye giden babaların manevi inanışlarının babalarının katılımıyla önemli ölçüde ilişkili olduğu saptanmıştır. Diğer bir deyişle, babaların çocuklarını daha etkin yetiştirmeleri için zihinsel olarak aktif olmalarının mühim olduğu görülmüştür (Tunç ve Totan, 2021).

Bunlardan hareketle aile ortamında dini ve manevi konular hakkındaki düşünce, ritüel ve tutumları paylaşmanın dayanışma hissi sağlayıp aile ilişkilerini olumlu yönde etkileyeceği, maneviyatın çocuklarla ilgili süreçte ebeveyn katılımına pozitif katkı sunduğu yorumu yapılabilir.

Aile üyelerinin ruhi meseleler hakkında açıkça konuşması çocukların daha kolay açılmasını sağlayıp onların ebeveynlerle olan bağı kuvvetlendirirken aynı zamanda diğer konular hakkında da onlara cesaret verir ve bu sayede aile üyeleri arasında gerçekleşen yoğun fikir alışverişi aile içi iletişiminin kalitesinin yüksek olduğunun göstergesidir. (Tunç ve Totan, 2021). Bu durumda maneviyatın aile içinde, ebeveyn-çocuk birlikteliğine katkısının tartışılması gerektiği görülmektedir.

Manevi ve dinî inanışların çiftlerde ve ailelerde bilişsel süreçler üzerinde etkisi olabilir. Örneğin, birtakım aileler insanların doğuştan iyi olduğuna inanırken, birtakım aileler bunun tam aksini düşünebilir. Bu farklı bakış açıları, aile sistemi içindeki etkileşimleri etkileyebilir. Maneviyat ve inanış, üyeler arasındaki yakınlık ve hissel bağlarda, ailedeki sözlü ve sözsüz irtibat biçimlerinde ve aile kurallarında da rol oynar. Bundan, maneviyatın ve inancın, aile üyeleri arasındaki yakınlık, etkileşim ve irtibat biçimini etkilediği sonucu çıkar.

Maneviyatın ailenin sınırlarının oluşmasında rol oynadığı söylenebilir. Manevi ve dini yönler ailenin ahlaki değerleri ve aile üyelerinin ahlaki davranışları için bir çerçeve

oluşturabilir, bir diğerine verilen değeri artırıp evlilik bağı motive edebilir; şayet ahlaki davranışlar olumlu yön veya olumsuz yönde seyrederse bu da ergenler için benimsenebilir veya benimsenemez davranışların belirlenmesinde yardımcı olur, bazen de zorluklara yol açabilir. (Tunç ve Totan, 2021).

Tanrı ile yakınlığın aile bütünlüğünde rol oynadığı düşünülmektedir. Bu yakınlığın tesis edilmesiyle kurulan maneviyat hayatın zorlukları karşısında ailelerin sorunları aşmada bir vasıtası olabileceği gibi aile üyelerinin maneviyat arayışı aile ilişkilerindeki davranış ve düşüncelerini de manevi olarak etkiler. Mahoney (2013) maneviyatı, Tanrı, aile ve dinî gruplarla ilişki bağlamında ilişkisel maneviyat semsiyesi altında değerlendirerek bunların aile için önemli olduğunu belirtmiştir.

Manevi yön ailede birden fazla şekilde karşımıza çıkar. Ailede manevi yön dini içeriyorsa bu, aile inanışlarıyla ilgili ortam veya ritüellere düzenli katılma şeklinde sonuçlanabilir; dua, meditasyon türünden uygulamalar aile içi ilişkileri iyileştirebilir. Bunlar dışında manevi yön içerisine sosyal aktiviteler, sanatsal faaliyetleri saymak mümkündür. Bunlar ruhsal bağları güçlendirirler. Doğa ile birlikte olmak da ailenin manevi yönünü besler, ailenin üstün güçlerle kurduğu bağ manevi gelişim için önem arz eder. Bunların hepsi ailenin manevi yönü için kullanabildikleri öğelerdir. (Tunç ve Totan, 2021). Bu açıdan maneviyat, aile hayatı için bir kaynak olarak hizmet edebilir. Ancak aile üyelerine yarar sağlamak niyetiyle değil onları kontrol amacıyla kullanıldığında da yıkıcı etkilere sebep olur.

Maneviyat olumlu anlamda aile bireylerinin gelişim seviyelerini yükseltirken dine ve maneviyata dayalı katı kuralların olması da olumsuz anlamda aile ilişkilerinde ve fertlerin ruhsal gelişiminde gerilemeye yol açabilir. (Tunç ve Totan, 2021). Ailelerde dinî ilkeler hususunda işlev bozukluğu görüldüğünde bunu aile üyeleri tarafından yanlış yorumlanan ve uygulanan manevi öğretilere yormak mümkündür. Aileler dinî ve manevi inanışları farklı biçimlerde algılayabilir. Birtakım ailelerde dua etmek veya dinî bir tören yapmak bu algılama şeklinin bir çeşit göstergesidir. Bu durum başka ailelere bakarak değerlendirildiğinde dini ve manevi konular hakkında özgürce konuşabilen ailelerin çatışmaları önleyerek aile üyelerinin toplu olarak kendini sorunları çözebilen, gelişmiş ve yenilenmiş bireyler olarak kendilerini kabullenmelerini sağlar. (Tunç ve Totan, 2021). Denebilir ki maneviyatın doğru değerlendirilmesi ve özgürce tartışılması aile hayatına büyük katkı sağlar.

Maneviyata evlilik ilişkisi bakımından yaklaşıldığında maneviyat ile çiftin baş etme tarzı arasında pozitif yönde bir ilgi olduğu ve maneviyatın çiftleri koruduğu görülür. Ayrıca çiftlerin evliliklerine kutsal olarak bakıp yükledikleri manevi anlamın da affetme gibi pozitif duyguları etkileyip çatışmayı azaltır, çatışmayı çözmede sergiledikleri davranışları da başa çıkma stratejilerini etkileyip onları teşvik eder. (Tunç, 2020, s. 29).

Maneviyata ebeveynlik bağlamında baktığımızda önce bunun insani gelişimdeki yerini irdelemek gerekir. Kişinin anlam ve amaç arayışına destek olan, kişinin daha yüksek hedefleri gerçekleştirmek için kendini aşma potansiyelini içeren içsel süreci ifade eder manevi gelişim. Bunun doğuştan gelen bir eğilim olduğu fikri, birçok ülkedeki insanlar üzerinde yapılan araştırma sonuçlarında çeşitli bulgularla da desteklenmektedir. İnsanların sıklıkla yaşamın anlamı üzerine düşündükleri ortaya çıkmaktadır. Söz konusu eğilime destek olmak veya önlemek için de sosyal geçmiş ve aile önemli yer tutmaktadır. (Tunç, 2020, s. 29). Aile ve sosyallik çocuğun bakıcısı olan kişiyle (ebeveyn veya bir başkası) olan ilişkisiyle şekillenmeye başlayan inanışlar ebeveynlerin çocuklarını yetiştirirken manevi sorunlarla nasıl başa çıkacaklarını ortaya koymaktadır.

Maneviyat hususunda giderek artan sorgulamalar bunu aileler için bir tartışma konusu durumuna getirip gerektiğinde yeni kararlar alınmasını sağlar. Ebeveynlerin farklı inanış ve uygulamalara sahip olması da çocuğun yetiştirilmesinde kafa karışıklığına ve çeşitli kararlar alınmasına yol açabilir. Bu hususta birtakım ebeveynler çocuk yetiştirmede tek bir inanca göre hareket ederken bazı çiftler ise çocukların gelişimleri gerçekleştikçe manevi inanışlarını seçmelerine olanak sağlayabilir. (Tunç, 2020, s. 30).

Maneviyat ile ilgili fikirleri ifade etmek çocuk-ebeveyn ilişkisinin kalitesini iyileştirebilir. Aile fertleri ebeveyn-çocuk ilişkisine kutsallık atfettiğinde aile içinde birtakım manevi ritüellerin gerçekleşmesi ve aile üzerinde manevi etki hakkında konuşabilirler. Aile hayatının ortaya çıkardığı zorluklar ve sorunlar hakkında konuşma, tartışma ortamı oluşması, bunların çözüme kavuşması aile ilişkisine de manevi anlamda bir kutsiyet katar. Bu da aileyi hemen her konuda konuşabilen, açık irtibatla olabilen, aile yaşam döngüsündeki olası sorunlara karşı daha kuvvetli bir yapı hâline getirir. (Tunç, 2020, s. 30). Anne ve ergen çocukları arasında açıkça tartışılan ahlaki konuların aile ilişkileri açısından doyum sağladığı, çatışma çözümünde onları iş birliğine yönlendirdiği, işlevini yitiren iletişim kalıplarının kullanımını azalttığı,

sözel saldırganlığı düşürdüğü ve yapıcı yeni tartışmalara zemin hazırladığı gözlemlenmiştir.

Yetişkinlik ve sonrası yaşamda gençler yaşam tarzları hususunda kök ailelerinden farklı veya onlara zıt inanışları benimseyebilir. Bunun altında yatan neden kök aileden ayrılma isteği yanında dinî veya geleneksel manevi yapıdan uzaklaşma istedi de olabilir. Kimi zaman aile tarafından reddedilme olarak görülen bu durum gençler açısından kök aileye yabancılaşma olarak tanımlanabilirken buna sebep olarak da ailenin uygulamalarındaki baskıcı ve katı refleksleri gösterebiliriz. (Tunç, 2020, s. 31).

Tutum, düşünce gibi soyut kavramların psikoloji alanında bilimsel olarak incelenmesinden hareketle maneviyat ölçülebilir olarak kabul görmeye başlamış ve 1960'lardan bu yana dinî inancı ölçmek için bir dizi ölçek geliştirilmiştir, ölçeklerin çoğunda manevi özellikler de yer almaktadır. 1980'lerden bu yana artan maneviyat araştırmalarında maneviyatın insan doğasına işleyen, sağlıkta da önemi gittikçe artan bir kavram olduğu ortaya konmuştur. (Tunç, 2020).

Maneviyat, yıllar boyunca bilimsel araştırmalara konu edilmiştir. İnsanlar biyolojik, bilişsel, kişilerarası, hissel ve ruhsal varlıklardır. Rumbold (2003), maneviyatın dinî unsurlar içerebileceğini veya içermeyebileceğini belirterek, maneviyatı bir bütünlük hissi veren bir ilişkiler ağı olarak tanımlamaktadır. Bu nedenle dinden ayrı düşünülebilecek maneviyat, insan hayatında önemli bir yer tutmaktadır.

Genel olarak literatürde incelenen maneviyat, hayatın mânası, aşkınlık, nihai gerçeğin veya en yüksek değer arayışı, yaratılışın gizemini kavrama vb. mânaları içerir (Doğan, 2006).

Din, maneviyatı temsil eder. Dindar insanların da manevi ihtiyaçlarını karşılamada dinî değerleri kullandığı görülür. (Acar, 2014). Buradan, insanın bir mana hissine ulaşmak için aşkınlık ve nihailiğe ulaşması, bunun için çaba sarf etmesi gerektiği sonucuna varılabilir. Bu sebepten anlam arayışının, aşkınlığı içeren manevi bir boyutu vardır. Bu tür çabalar genellikle dinî bağlılığa sebep olur. İnsan aşkınlığı dinden farklı bir boyut kazanmıştır ve maneviyat artık din tarafından desteklenen bir nitelik kazanmaktadır. Maneviyat genelde dinî unsurlara sahip olsa da dinî olması gerekmez. Zira Allah'ı kabul etmeyen veya dindar olmayan insanların da manevi hisleri veya tasavvufi eğilimleri vardır (Acar, 2014). Dolayısıyla maneviyat her insanda var olan bir durumdur.

Maneviyat sadece dindar insanları alakadar eden bir durum olmamanın yanında herhangi bir dinî inanışa sahip olmayan insanların da manevi değerleri bulunabilir. (Kızılırmak, 2015).

Maneviyat / manevi iyi oluş kavramları genellikle din kavramı ile karıştırılan ancak aynı mânâyı taşımayan bir kavramdır. Maneviyat dinî uygulamaya mânâ katarken, din maneviyatı derinleştirir (Çalışkan ve Dilmaç, 2022, s. 116) Maneviyat dinî ayrılmaz bir parçası olmakla beraber, yalnızca dinle sınırlandırılmayacak kadar geniştir.

Battista ve Almond (1973, s. 409-427)'a göre hayatlarında mana bulan insanlar hayatlarını da tatmin edici bulurlar. Anlam arayışı kişide yaşam tecrübesini idrak etme arzusunu artırmalı, onu yeni olanaklar ve arayışları keşfetmeye yönlendirmeli ve birey yaşamının doğal bir parçası olmalıdır. Öteki bir deyişle, mana bireyleri motive etmelidir.

Mana arayışında başarılı olmak kişiyi sadece mutlu etmekle kalmayıp aynı zamanda ona yaşayabileceği acılarla başa çıkma gücü ve yeteneği verir ve onda kişisel irade geliştirir (Ryff & Singer, 1998, s. 1-28). Pozitif psikolojide bir diğer önemli mesele de dayanıklılık kavramıdır. Bu kavramın literatüre girişi, başlangıçta bireysel araştırmalarla kişisel olmuştur. Bu süreçten sonra yılmazlığın sadece bireyler için değil, toplumlar ve kurumlar için de işe yaradığı fikri yeni araştırmaların önünü açmaktadır. (Gordon ve Song, 1994).

Hawks (1995) ruhsal refahı, ruhsal gelişimin peşinde ya da manevi olarak gelişime açık olması, yaşamda bir manası olması, aşkın bir güce inanması ve onunla münasebet kurması olarak tanımlamıştır. Manevi iyilik bireyin sosyal topluma adapte olmasını, onun yaşamında istikrar, huzur, uyum gibi özelliklerin gelişmesini sağlayarak gerçekleştirir. Bundan dolayı da birey kendisi, Tanrısı ve yaşadığı toplum ile yakınlığını artırır. Ruh sağlığı, ruhsal refahı daha zayıf olanlar insanlar ise ruhsal problemler yaşayarak çeşitli olumsuz hâlleri tecrübe etmek durumunda kalırlar.

Maneviyat aile hayatıyla iç içe olduğundan maneviyatın aile bağlamında ele alınması kaçınılmaz olmaktadır. Stinnett, DeFrain ve araştırma arkadaşları, oluşturdukları aile gücü modelinde zikrettikleri aile güçlerinden biri de zihinsel iyi olmadır. Aileler umut, iyimserlik, doğa ve insanla birlik gibi kavramları en mühim manevi kaynakları olarak görmektedir (Tunç, 2020). Bu bağımsız değerler veya daha yüce bir güçle bağlanma hissi, aile bireylerini aile ve birbirleri hakkındaki hislerini pozitif etkiler. Bu sadece

kişisel olarak güçlendirmeyi değil aile güçlenmesini de sağlayan bir niteliktir. Bu yaklaşımda ruhsal iyi oluşun ailenin iyilik hâlini artıran bir niteliği olduğu değerlendirilmesi yapılabilir.

Maneviyat aile direncini besleyen bir faktör olarak karşımıza çıkar. Walsh'ın (2003) aile dayanıklılığına yaklaşımı da bu doğrultuda olup aile işleyişini güçlendirmeye odaklanır; yaklaşıma göre maneviyat aile dayanıklılığının bir parçasıdır. Ailenin istikbali adına üyelerin problemlerin üstesinden gelmesi ve pozitif gelişiminin önemli olduğu savunulur. (Tunç, 2020).

Walsh'ın çalışmasında kişilerin ve ait oldukları ailelerin güçlü birer oluşumu olarak ele alınan maneviyat kavramı uzun yıllar aileyi besleyerek adeta onları birbirine bağlayan temel bir olgu olarak nitelendirilir. (Tunç, 2020, s. 31).

Aile içerisinde; dua etmek, ritüeller gerçekleştirmek, doğayla bağlantı kurmak, sanata olan ilgiyle yaratıcı ürünler ortaya koymak veya gönüllü faaliyetlere katılmak olarak nitelendirilebilecek olan maneviyat ailelerin yaşadıkları kayıplar karşısında uyumlarını kolaylaştırarak onları bir mana duygusuyla yaşama devam etmede güdüler. Aile üyelerinin çabaları, üyeler arasındaki bağı artırabilir. Aile sistemi bağlamında, maneviyat kavramı ile aile arasında karşılıklı olarak direkt olarak bir ilişki vardır. Anlamlı manevi inanışlar ve uygulamalar, aileleri daha güçlü hale getirebilir, ancak sağlam manevi tecrübeler aile üyelerine ve onların münasebetlerine zarar verebilir (Tunç, 2020, s. 32).

Frankl (2000), yapmış olduğu araştırmada maneviyatı, insanları diğer canlılardan ayıran bir şey olarak görür ve onu bir anlam bulma, anlam yaratma, değerli bir şeye yönelme ve hayatı dönüştürücü kılmanın bir yolu olarak inşa eder. Yani hayatın anlamından söz edildiğinde diğer birtakım unsurların yanı sıra maneviyatın da buna dahil edilmesi gereklidir. (Aydın ve Kaya, 2021). Buna benzer olarak Evzan ve ark. (2013) araştırmalarında maneviyat ile hayatın anlamı arasında pozitif bir ilişki belirlemişlerdir.

Literatür incelendiğinde manevi iyi oluş kavramı ile ilgili sınırlı sayıda araştırmaya rastlanmıştır. Manevi iyi oluş, mutluluk kavramına dâhildir. (Doğan, 2016). Manevi iyi oluş kavramı üzerine yapılan araştırmalar din ve sağlık üzerine odaklanmıştır. Psikoloji alanındaki araştırmalar, psikolojik iyi oluş ve öznel iyi oluş kavramlarına odaklanmaktadır. Tillich (2014) maneviyatı mana açısından açıklamaktadır (Çalışkan

ve Dilmaç, 2022). Steger ve ark. (2008), mutluluk ile mananın varlığı arasında anlamlı ve pozitif bir münasebet bulurken, Şahin ve ark. (2012) benzer şekilde araştırmalarında, bireyin yaşamı anlamlandırma düzeyi arttıkça öznel iyi oluş düzeyinin de arttığını bulmuşlardır.

Dursun (2019), evli ve bekâr kişilerde hayatın anlamı ve maneviyat düzeyi arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında hem evli hem de bekâr kişilerde bu iki değişken arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu saptamıştır.

Jafari ve ark. (2010) yaptıkları araştırmada ruh sağlığı ile manevi iyi oluş arasında manalı bir bağlantı bulmuş, din ve varoluşsal iyi oluşun ruh sağlığını mühim ölçüde yordadığı anlaşılmıştır. Sims (2000)'in yaptığı araştırmada psikolojik dayanıklılık ve ruh sağlığı, tükenmişlik ile aksi orantılı bulunmuştur. Burada bulunma iyi oluşunun zihinsel iyi oluşun bir alt boyutu olduğunu ve psikolojik dayanıklılık ile pozitif yönde ilişkili olduğunu ileri sürmektedir (Çalışkan ve Dilmaç, 2022). Kitko (2001) araştırmasında, insanların anlayamadıkları hayatın iniş çıkışlarında, dinî inanışlarının ve aşkın güçlere olan inanışlarının bireylerin bu dönemleri aşmasına yardımcı olduğunu belirtmiştir. Westgate (1996) tarafından yapılan araştırma, ruh sağlığı bağlamında depresyon ve kırılganlık arasında güçlü bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Hamdie (2002), ruh sağlığının durumunu ölçen araştırmasında ruh sağlıkları iyi ve oldukça yüksek seviyede olan bireylerin daha sağlıklı ve mutlu bir yaşam tarzlarına sahip olduklarını ve yaşamlarından daha memnun olduklarını göstermektedir (akt. Mahdian ve Ghaffari, 2016). Araştırmalar, mutlulukla ilgili kavramların yaşamda mana bulmakla yakından ilgili olduğunu göstermiştir (Çalışkan ve Dilmaç, 2022).

Araştırmalara dayalı olarak maneviyatın aileleri pozitif yönde etkilediği ve güçlendirdiği söylenebilir. Manevi inanışlar ve değerler, ailelerin dünyayı nasıl gördüğünü etkileyerek aile ilişkilerini etkileyebilir (Hoogestraat ve Trammel, 2003).

3.3. Manevi İyi Oluş İle İlgili Araştırmalar

Manevi iyi-oluş un tarihi ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında Avus- tralya Üniversitesi öğretim üyelerinden Dr. John W. Fisher'ın "From the Beginning to Spiritual Well-Being" isimli çalışması dikkatleri çekmektedir. Fisher bu çalışmasında, insanlığın başlangıcından itibaren *manevi iyi-oluşa* ulaşana kadar gerçekleşen bütün potansiyel gelişim ve etkileşimleri özetlemektedir. Fisher bu araştırmasında ayrıca

manevi iyi-oluş ile ilgili sorunlara karşı geliştirilen teorilerden bahsetmekte ruh ve zihinle olan ilişkisini ve aynı zamanda maneviyatın doğasını’da anlatmakta. *Manevi iyi-oluşun* etki alanlarından da bahsettiği bu çalışmasında, *manevi iyi-oluşun* ölçümleri ile ilgili de değerlendirmelerde bulunmakta,kişinin kendisiyle, başkalarıyla, doğayla ve Aşkın olan (Tanrı) ile etkileşimini dört etki alanı olarak belirlemekte.Fisher’a göre, maneviyat ve *manevi iyi-oluş* ile ilgili geçmişten bugüne kadar yapılan araştırmalara bakıldığında, Tanrı ile insan ilişkilerini değerlendiren araçların sayısında gün geçtikçe bir azalma görülmektedir. Ancak bu araştırmalar, daha insancıl vurgular seçen araştırmacıların güncel eğilimlerine paralel olarak incelendiğinde, *manevi iyi-oluşun* etki alanlarındaki dört ilişki zinciri içerisinde en önemlisinin “Tanrı ile ilişki” kurmak olduğu gözlemlenmektedir. Bu araştırmalarda Tanrı'nın, diğer bütün ilişkileri geliştirmede en etkin varlık olduğuna dair kanıtlar sunulmaktadır. Fisher bu durumu, “araştırmacılar projelerinde ortaya çıkan sorunların özünü seçmekte özgür olsalar da burada sunulan bulgular açıkça göstermektedir ki Tanrı'yı denklemden çıkararak herhangi bir araştırma, maneviyat ve biz varlığının temelini de ortadan kaldırmaktadır” şeklinde yorumlamaktadır (Fisher, 2015, 155-173).

2000’de Kamy’a’nın gerçekleştirdiği bir araştırmada; “dayanıklılık”, *manevi iyi-oluş* ve “öz saygı” arasında önemli ilişkiler bulunduğunu gözlemlemiştir. Bu araştırmaya göre *manevi iyi-oluşun* ve dayanıklılığın özsaygı için çok güçlü yordayıcılar olduğu sonucuna varılmıştır (231-240).

2010’da İran’da, *manevi iyi-oluş* ve “mental sağlık” arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmanın sonuçları, *manevi iyi-oluş* ile “mental sağlık” arasında önemli bir ilişki bulunduğunu ortaya koymuş.Bu sonuç ayrıca dini ve varoluşsal “iyi-oluş”un, mental sağlığı önemli ölçüde etkilediğini göstermiştir (Jafari vd., 2010). 2018’de hemşirelerin *manevi iyi-oluşlarının*, hastalara verdikleri manevi bakım üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlayan bir araştırma yapılmıştır.Araştırma sonucu hemşirelerin *manevi iyi-oluşları* ile manevi bakım vermeleri arasında pozitif bir ilişki bulunduğunu göstermiştir (Jahandideh vd., 2018).

2020 yılına gelindiğinde yine İran’da yapılan bir araştırmada, *manevi iyi-oluş* ve “mutluluk” arasındaki ilişki araştırılmıştır. Araştırmanın sonucunda *manevi iyi-oluş* ve “ruhsal sağlık” ile “ölçülen mutluluk” arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Feizi vd., 2020).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmada uygulanan araştırma modeli, örneklem, veri toplama araçları, verilerin toplanmasında izlenen yol ve verilerin çözümlenmesinde kullanılan istatistiksel işlemler açıklanmıştır.

4.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada evli bireylerin manevi iyi oluşları ile aile yaşam doyumları arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere araştırma desenlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli geçmiş veya mevcut olan durumları var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlamaktadır. Bu araştırma modeli, araştırmaya konu alan durumu değiştirme, etkileme çabası göstermeksizin mevcut halini ortaya koymaktadır (Karasar, 2005). Tarama yolu ile mevcut değişkenler arasındaki ilişkinin değişimi ya da ilişkinin derecesini belirlemekte mümkündür. Bu kapsamda, araştırma değişkenleri (manevi iyi oluş ve aile yaşam doyumu) arasındaki ilişkinin beraber değişiminin incelemesi amaçlanmaktadır.

4.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın araştırma grubu, aile yaşam döngüsünün ilk versiyonunu geliştiren Duvall'ın V. aile yaşam döngüsüne denk gelen (*ergenlik döneminde çocuğa sahip olan aileler*) bireylerden oluşmaktadır. V. aile yaşam döngüsünde yer alan bireylerin ergenlik çağında çocuğu olmasından ötürü en büyük çocuğu 13 yaş ve üzerinde olan ve en az 14 yıl evli olan bireyler araştırmaya katılmıştır. Eşler arası ilişki (romantizm, cinsellik vb), aile üyelerinin birbirleriyle ilişkileri, çocuklarla ilişkiler, eşlerin ebeveynlik rolleri ve aile içi ekonomik faktörler aile içindeki yaşamdan alınan doyumu etkileyen etmenlerdir (Cavga, 2019). Bu etmenlerin varlığından söz edebilmek ve bireyin aile yaşam doyumunu değerlendirebilmek için öncelikle aile bireylerinin bir arada yaşaması ve çocukların da aileden ayrılmamış olmasının mühim olduğu düşünülmektedir. Duvall'ın önerdiği aile yaşam döngülerinden V. döngüde (*ergenlik döneminde çocuğa sahip olan aileler*) aile bireyleri bir arada yaşamaktadır. Bu döngüdeki ailelerin temel konuları, çocukların okul yaşamı ve meslek seçimi, ergenlik dönemindeki çocuklarla ebeveynlerle arasında yaşanan irtibat problemleri, ebeveynlerin kendi mesleki yaşamlarını sorgulamaları, evin ve ailenin ihtiyaçlarını karşılamada yaşanan maddi sorunlar, ergenlik dönemindeki çocukların bağımsız olma çabası ve ebeveynlerin bu durum karşısında kontrolü ele alma çabası

nedeniyle yaşanan sorunlar vb. olarak karşımıza çıkmaktadır (Çamur-Duyan, 2000). Bu döngüdeki ailelerin temel konularının aynı zamanda bireylerin aile yaşamlarından aldıkları doyumunu da etkileyebilecek etmenler olduğu dikkat çekmektedir. Araştırmada aile yaşam doyumunun incelenmesinden ötürü araştırma grubuna en az 14 yıl ve üzeri evli olan en büyük çocuğu 13 yaş ve üzerinde olan yani Duvall'in aile yaşam döngüsünde V. döngüde yer alan gönüllü olan bireylere ulaşılabilir örneklem yöntemiyle ulaşılmıştır. 189'u (%69,7) kadın, 82'si (%30,3) erkek olmak üzere 271 birey, araştırmanın araştırma grubunu oluşturmaktadır. Katılımcılara ait demografik bilgiler Tablo 4.1.de sunulmuştur.

Tablo 4.1. Katılımcılara Ait Bilgiler

Değişken	N	%
Cinsiyet		
Kadın	189	69.7
Erkek	82	30.3
Yaş		
35-45	109	40.2
46-56	106	39.1
57 ve üzeri	56	20.7
Eş Yaşı		
35-45	110	40.59
46-56	102	37.63
57 ve üzeri	59	21.78
Eşler Arası Yaş Farkı		
Yaş farkı olmayan	34	
1-5 yaş	142	12.56
6-10 yaş	49	52.39
11 ve üzeri yaş	46	18.08
		16.97
Eğitim Düzeyi		
İlköğretim	66	24.4
Lise	69	25.5
Lisans ve üzeri	136	50.2
Eş Eğitim Düzeyi		
İlköğretim	52	19.2
Lise	80	29.5
Lisans ve üzeri	139	51.3
Çocuk Sayısı		
Tek Çocuk	34	12.56
2 Çocuk	122	45.01
3 ve üzeri	115	42.43
Sosyo-Ekonomik Düzey		
Düşük	44	16.2
Orta	162	59.8
Yüksek	65	24.0
Evlilik Süresi		
14-20 yıl	183	67.5
21-27 yıl	60	22.1
28 ve üzeri	28	10.3

4.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada evli bireylerin manevi iyi oluşlarıyla aile yaşam doyumları arasındaki ilişkiyi belirleyebilmek amacıyla kişisel bilgi formu, manevi iy oluş ölçeği ve aile yaşam doyumu ölçeği tercih edilmiştir.

4.3.1.Kişisel Bilgi Formu

Araştırmaya katılan evli bireylerin cinsiyetlerinin, yaşlarının, eşlerinin yaşlarının, eşler arası yaş farkının, çocuk sayısının, sosyoekonomik düzeylerinin, evlilik sürelerinin, kendilerinin ve eşlerinin eğitim düzeylerini belirlemek üzere araştırmacı tarafından kişisel bilgi formu geliştirilmiştir.

4.3.2.Manevi İyi Oluş Ölçeği

Ekşi ve Kardaş (2017) tarafından geliştirilen ölçme aracı bireylerin kendi değerleri ve anlamlandırmaları doğrultusunda, kişiye özgü, toplumsal ve aşkın yönleriyle hayatı anlama ve yaşama süreçlerini belirlemektedir. Ölçek; ilahi bir güce olan bağlılık (aşkınlık), doğayla ve çevreyle olan uyum ilişkisi (doğayla uyum) ve yaşamın anlamı (anomi) olmak üzere üç alt boyut, toplamda 29 maddeden oluşmaktadır. Ölçek faktörlerinin iç güvenilirlik katsayıları Aşkınlık 95, Doğayla Uyum 86 ve Anomi alt boyutu için 85 olarak belirtilmiştir. Ölçeğin toplam iç güvenilirlik katsayısının ise 89 olduğuna ulaşılmıştır. Her bir madde 1-5 arası puanlanmaktadır (bana hiç uygun değil “1” den bana tamamen uygun “5”). Ölçekteki 22 madde düz (madde 1, 2, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 24, 25, 27, 28, 29), yedi madde ters (madde 3, 7, 11, 15, 19, 23, 26) puanlanmaktadır. Ölçekten en az 29, en çok 145 puan alınmaktadır. Puanlar arttıkça spiritüel iyi oluş düzeyi de artmaktadır. Ölçeğin her bir alt boyutundan alınan yüksek puan bireyin ilgili alt boyutun değerlendirdiği özelliğe sahip olduğunu göstermektedir. Ölçek ayrıca toplam iyi oluş puanı vermektedir. Ölçek puanlanırken alt boyutların ve toplam puanın ortalaması alınmaktadır.

4.3.3.Aile Yaşam Doyumu Ölçeği

Aile Yaşam Doyumu Ölçeği, Türkçeye Taşdelen-Karçkay (2016) tarafından uyarlanmıştır. 27 maddeden oluşan ölçek iki kutuplu “tamamen”, “oldukça” ve “biraz” derecelendirmelerini içeren üçlü likert tipindedir. Ölçeğin ailenin doğal çevresi olan evdeki aile yaşamına vurgu yaptığı belirtilmiştir. Ölçek “Evde ailemle birlikte olduğum zaman genelde kendimi hissederim.” cümlesi ile başlamakta ve tüm maddeler bu cümle doğrultusunda cevaplandırılmaktadır. Alınabilecek toplam

puanların 27 ile 162 arasında olduğu ölçek tek boyutu ölçmektedir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısının 95 olduğu belirtilmiştir.

4.4. Verilerin Analizi

Verilerin çözümlenmesinde SPSS 21 Paket Programı kullanılmıştır. Analize başlamadan önce veri setinin analiz için uygunluğu test edilmiştir. Bu aşamada; yeterli örneklem büyüklüğü, kayıp değerler, uç değerler, normallik varsayımları incelenmiştir. Veri setinin normalliğini bozan uç değere sahip veriler veri setinden çıkarılmıştır. Bu aşamada 283 olan örneklem büyüklüğü 271 olarak belirlenmiştir. Sonraki aşamadaki analizler 271 katılımcıya ait veriler üzerinden yapılmıştır. Normallik varsayımının test edilmesinde Tablo 5.2’de gösterilen değişkenlere ait çarpıklık (Skewness) ve basıklık (Kurtosis) katsayıları incelenmiştir. Bachman (2004) normal dağılımdan söz edilebilmesi için bu değerlerin -2 ile +2 arasında yer almasının istendiğini belirtmektedir. Tablo 5.2’ de gösterilen değişkenlere ait çarpıklık (Skewness) ve basıklık (Kurtosis) katsayıları incelendiğinde bu değerler verilerin normal dağılım gösterdiği söylenebilmektedir. İncelenen bir diğer varsayım ise varyansların homojenliği şartıdır. Varyansların homojenliği Levene Testi ile test edilmiştir. Levene Testinden alınan değerlerin $p < .05$ olması varyansların eşit olmadığı; $p > .05$ olması varyansların eşit olduğu şeklinde değerlendirilmiştir (Büyüköztürk, 2016).

Tablo 4.2. Değişkenlere Ait Çarpıklık (Skewness) ve Basıklık (Kurtosis) Katsayıları

Değişkenler	Çarpıklık	Basıklık
Manevi İyi Oluş	-.34	-.23
Aşkınlık	-1.09	-.69
Doğayla uyum	-.67	-.23
Anomi	-.71	1.25
Aile Yaşam Doyumu	-.64	1.89

Normallik varsayımını karşılayan verilerin çözümlenmesinde parametrik test yöntemleri kullanılmıştır. Gerçekleştirilen istatistiksel işlemler araştırma problemleri doğrultusunda şu şekilde sıralanmaktadır:

1. “Evli bireylerin manevi iyi oluş ve aile yaşam doyumları” cinsiyete göre manalı farklılık gösterip göstermediğini test eden *Bağımsız Örneklem T testi* kullanılmıştır. İlişkisiz örneklem T testi, katılımcıların iki şarttan sadece birinde bulunmasını ve

orada ölçülmesini gerektiren tek faktörlü gruplararası desenler için uygun olan bir işlemdir (Büyüköztürk, 2016).

2. Evli bireylerin manevi iyi oluşları ve aile yaşam doyumlarının evlilik süresine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini test eden *Tek Faktörlü Varyans Analizi* kullanılmıştır. Tek Faktörlü Varyans Analizi, ilişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalaması arasındaki farkın sıfırdan anlamlı bir şekilde farklı olup olmadığını test etmektedir (Büyüköztürk, 2016).

3. Evli bireylerin manevi iyi oluşları ve aile yaşam doyumlarının çocuk sayısına göre mânalı farklılık gösterip göstermediğini test eden *Tek Faktörlü Varyans Analizi* kullanılmıştır.

4. Evli bireylerin manevi iyi oluşları ve aile yaşam doyumlarının sosyo-ekonomik düzeye göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini test eden *Tek Faktörlü Varyans Analizi* kullanılmıştır.

5. Evli bireylerin manevi iyi oluşları ve aile yaşam doyumlarının bireylerin yaşlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini test eden *Tek Faktörlü Varyans Analizi* kullanılmıştır.

6. Evli bireylerin aile yaşam doyumları eşler arasındaki yaş farkına göre manalı farklılık gösterip göstermediğini test eden *Tek Faktörlü Varyans Analizi* kullanılmıştır.

7. Evli bireylerin manevi iyi oluşları ve aile yaşam doyumlarının eğitim düzeyi ve eş eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini test eden *Tek Faktörlü Varyans Analizi* kullanılmıştır.

8. Katılımcılar manevi iyi oluş ölçeği toplam puan açısından istatistiksel olarak ortalamanın ($x=121,73$), bir standart sapma ($ss=.50$) altı ve üstü olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Gerçekleştirilen işlem sonucunda manevi iyi oluş puan ortalamaları düşük 135 katılımcı ve manevi iyi oluş puan ortalamaları yüksek 136 katılımcı grubunun olduğu tespit edilmiştir. Gruplar arası farklılıklar *Bağımsız Örneklem T Testi* ile incelenmiştir.

9. Evli bireylerin manevi iyi oluş ve aile yaşam doyumları arasında arasındaki ilişkiyi belirlemek için *Korelasyon analizi* yapılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkinin düzeyini ya da miktarını ve yönünü açıklamak için Pearson Korelasyon Katsayısı incelenmiştir (Büyüköztürk, 2016).

BEŞİNCİ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde araştırma problemlerini cevaplamak üzere gerçekleştirilen istatistiksel işlemlere ait bulgular tablolar hâlinde sunulmuştur. Tablolarda gösterilen bulguların yorumları paylaşılmıştır.

Tablo 5.1. Değişkenlere Ait Betimsel İstatistik Bulguları

Değişkenler	N	Min.	Max.	Arit.Ort.	Croanbach α	Sd
Aile Yaşam	271	22	108	64,65	,78	14,889
Doyumu						
Aşkınlık	271	54	75	69,96	,79	4,528
Doğayla Uyum	271	23	35	31,72	,70	2,612
Anomi	271	7	35	20,05	,70	6,294
Toplam Manevi	271	93	145	121,73	,73	10,133
İyi Oluş						

Tablo 5.2. Manevi İyi Oluş ve Aile Yaşam Doyumunun Cinsiyete Durumuna İlişkin T testi

	Cinsiyet	N	X	S	sd	t	P
Aşkınlık	Kadın	189	70,04	4,514	269	,42	,66
	Erkek	82	69,78	4,581			
Doğayla Uyum	Kadın	189	31,63	2,578	269	-,84	,69
	Erkek	82	31,93	2,693			
Anomi	Kadın	189	19,93	6,381	269	-,49	,31
	Erkek	82	20,34	6,117			
Toplam Manevi İyi Oluş	Kadın	189	121,60	10,333	269	-,33	,73
	Erkek	82	122,05	9,709			
Aile Yaşam Doyumu	Kadın	189	70,07	11,331	269	10,98	,00
	Erkek	82	52,15	14,631			

Tablo 5.2. incelendiğinde, katılımcıların manevi iyi oluş ölçeği toplam puanları ($t=-,33,p>.05$) ve manevi iyi oluşun alt ölçekleri olan aşkınlık ($t=,42,p>.05$), duyum ($t=-,84,p>.05$) ve anomi ($t=-,49,p>.05$) puanları cinsiyete göre mânalı bir farklılık göstermemektedir. Aile yaşam doyumu puanları ise ($t=10,98,p<.01$) cinsiyete göre manalı farklılık göstermektedir. Bu durumda kadınların aile yaşam doyumu puan ortalamalarının ($x=70,07$) erkek katılımcılardan ($x=52,15$) daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo 5.3. Manevi İyi Oluş ve Aile Yaşam Doyumunun Evlilik Süresine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler		Kareler		
		Toplamı	sd	Ortalaması	F	p
Aile Yaşam Doyumu	Gruplararası	30,532	2	15,266	,068	,934
	Gruplariçi	59827,165	268	223,236		
	Toplam	59857,697	270			
Aşkınlık	Gruplararası	7,387	2	3,693	,179	,836
	Gruplariçi	5527,167	268	20,624		
	Toplam	5534,554	270			
Doğayla Uyum	Gruplararası	16,495	2	8,247	1,211	,300
	Gruplariçi	1825,749	268	6,812		
	Toplam	1842,244	270			
Anomi	Gruplararası	79,160	2	39,580	,999	,370
	Gruplariçi	10616,117	268	39,612		
	Toplam	10695,277	270			
Toplam Manevi İyi Oluş	Gruplararası	20,872	2	10,436	,101	,904
	Gruplariçi	27699,999	268	103,358		
	Toplam	27720,871	270			

Tablo 5.3. incelendiğinde, katılımcıların manevi iyi oluş toplam puan ortalamaları evlilik süresine göre mânalı bir farklılık göstermemektedir ($F(2,268)=,10 p>.05$). Benzer şekilde manevi iyi oluş alt ölçekleri olan aşkınlık ($F(2,268)=,17 p>.05$),

doğayla uyum ($F(2,268)=1,21$ $p>.05$) ve anomi ($F(2,268)=,99$ $p>.05$) puan ortalamaları da evlilik süresine göre manalı bir farklılık göstermemektedir. Öte yandan aile yaşam doyumu puan ortalamaları incelendiğinde; katılımcıların aile yaşam doyumunun da evlilik süresine göre manalı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($F(2,268)=,06$ $p>.05$).

Tablo 5.4. Manevi İyi Oluş ve Aile Yaşam Doyumunun Çocuk Sayısına İlişkin Varyans Analizi

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Aile Yaşam Doyumu	Gruplararası	1112,862	2	556,431	2,538	,081
	Gruplarıçi	58744,835	268	219,197		
	Toplam	59857,697	270			
Aşkınlık	Gruplararası	41,011	2	20,506	1,000	,369
	Gruplarıçi	5493,542	268	20,498		
	Toplam	5534,554	270			
Doğayla Uyum	Gruplararası	9,292	2	4,646	,679	,508
	Gruplarıçi	1832,952	268	6,839		
	Toplam	1842,244	270			
Anomi	Gruplararası	28,589	2	14,294	,359	,699
	Gruplarıçi	10666,688	268	39,801		
	Toplam	10695,277	270			
Toplam Manevi İyi Oluş	Gruplararası	46,278	2	23,139	,224	,799
	Gruplarıçi	27674,593	268	103,263		
	Toplam	27720,871	270			

Tablo 5.4. incelendiğinde, katılımcıların manevi iyi oluş toplam puan ortalamaları çocuk sayısına göre manalı bir farklılık göstermemektedir ($F(2,268)=2,24$ $p>.05$). Manevi iyi oluş alt ölçekleri olan aşkınlık ($F(2,268)=1,00$ $p>.05$), doğayla uyum ($F(2,268)=,67$ $p>.05$) ve anomi ($F(2,268)=,35$ $p>.05$) puan ortalamaları da çocuk

sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Benzer şekilde katılımcıların aile yaşam doyumu puan ortalamalarının da evlilik süresine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($F(2,268)=2,53$ $p>.05$).

Tablo 5.5. Manevi İyi Oluş ve Aile Yaşam Doyumunun Sosyo-Ekonomik Düzeye İlişkin Verilerin Tek Yönlü Varyans Analizi

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Aşkınlık	Gruplarası	23,957	2	11,979	,583	,559
	Gruplariçi	5510,596	268	20,562		
	Toplam	5534,554	270			
Doğayla Uyum	Gruplarası	31,788	2	15,894	2,353	,097
	Gruplariçi	1810,455	268	6,755		
	Toplam	1842,244	270			
Anomi	Gruplarası	126,509	2	63,255	1,604	,203
	Gruplariçi	10568,767	268	39,436		
	Toplam	10695,277	270			
Toplam Manevi İyi Oluş	Gruplarası	332,889	2	166,444	1,629	,198
	Gruplariçi	27387,982	268	102,194		
	Toplam	27720,871	270			
Aile Yaşam Doyumu	Gruplarası	289,456	2	144,728	,651	,022
	Gruplariçi	59568,242	268	222,270		
	Toplam	59857,697	270			

Tablo 5.5. incelendiğinde, katılımcıların aile yaşam doyumu puan ortalamaları sosyoekonomik düzeye göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F(2,268) = ,65$ $p<.05$). Farkların hangi gruplar arasından kaynaklandığını bulmak amacıyla yapılan post-hoc LSD testi gerçekleştirilmiştir (Bkz Tablo 7). Öte yandan manevi iyi oluş toplam puan ortalamaları katılımcıların sosyoekonomik düzey algılarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F(2,268)=2,24$ $p>.05$). Benzer şekilde manevi iyi oluş alt ölçekleri olan aşkınlık ($F(2,268) = ,58$ $p>.05$), doğayla uyum ($F(2,268)=2,35$ $p>.05$) ve anomi ($F(2,268) = 1,60$ $p>.05$) puan ortalamaları da anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 5.6. Aile Doyumunun Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Farklılaşma Kaynağına İlişkin LSD Sonuçları

		N	Arit. Ort.	Std. sapma			
Aile Yaşam Doyumu	Düşük	44	65,93	16,05	Yüksek <	Düşük	0.00
	Orta	162	65,00	14,65			
	Yüksek	65	62,91	14,85			

Tablo 5.6.'da görüldüğü üzere, sosyoekonomik düzeye göre katılımcıların aile doyumlarındaki gruplararası farklılaşma kaynakları incelendiğinde; sosyoekonomik düzeyi algısı düşük olan katılımcılar ile yüksek olanlar arasında sosyoekonomik düzey algısı düşük olanlar lehine manalı düzeyde ($p < .01$) farklılaşma görülmektedir. Bu durumda, eğitim sosyoekonomik düzey algısı düşük olanların aile doyum puan ortalamalarının ($\bar{x} = 65,93$) sosyoekonomik düzey algısı yüksek olanlardan ($\bar{x} = 62,91$) daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo 5.7. Manevi İyi Oluş ve Aile Doyumunun Katılımcıların Eğitim Düzeyine Tek Yönlü Varyans Analizi

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Aşkınlık	Gruplararası	84,241	2	42,121	2,071	,128
	Gruplariçi	5450,312	268	20,337		
	Toplam	5534,553	270			
Doğayla Uyum	Gruplararası	11,542	2	5,771	,845	,431
	Gruplariçi	1830,702	268	6,831		
	Toplam	1842,244	270			
Anomi	Gruplararası	123,381	2	61,691	1,564	,211
	Gruplariçi	10571,896	268	39,447		
	Toplam	10695,277	270			
Toplam Manevi İyi Oluş	Gruplararası	288,964	2	144,482	1,412	,246
	Gruplariçi	27431,907	268	102,358		
	Toplam	27720,871	270			
Aile Yaşam Doyum	Gruplararası	793,483	2	396,741	1,800	,167
	Gruplariçi	59064,214	268	220,389		
	Toplam	59857,697	270			

Tablo 5.7. incelendiğinde, katılımcıların manevi iyi oluş toplam puan ortalamaları eğitim düzeyine göre manalı bir farklılık göstermemektedir ($F(2,268) = 1,41$ $p > .05$).

Manevi iyi oluş alt ölçekleri aşkınlık ($F(2,268) = 2,07 p > .05$), doğayla uyum ($F(2,268) = ,84 p > .05$), anomi ($F(2,268) = 1,56 p > .05$) puan ortalamaları da katılımcıların eğitim düzeyine göre manalı bir farklılık göstermemektedir. Benzer şekilde aile yaşam doyumu puan ortalamaları da eğitim düzeyine göre manalı bir farklılık göstermemektedir ($F(2,268) = 1,80 p > .05$).

Tablo 5.8. Manevi İyi Oluş ve Aile Doyumunun Eş Eğitim Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler		Kareler		
		Toplamı	sd	Ortalaması	F	p
Aşkınlık	Gruplararası	8,925	2	4,463	,216	,806
	Gruplariçi	5525,628	268	20,618		
	Toplam	5534,554	270			
Doğayla Uyum	Gruplararası	39,928	2	19,964	2,969	,063
	Gruplariçi	1802,316	268	6,725		
	Toplam	1842,244	270			
Anomi	Gruplararası	33,721	2	16,861	,424	,655
	Gruplariçi	10661,556	268	39,782		
	Toplam	10695,277	270			
Toplam	Gruplararası	74,745	2	37,372	,362	,696
	Gruplariçi	27646,126	268	103,157		
	Toplam	27720,871	270			
Aile Yaşam Doyumu	Gruplararası	798,292	2	399,146	1,811	,165
	Gruplariçi	59059,405	268	220,371		
	Toplam	59857,697	270			

Tablo 5.8. incelendiğinde, katılımcıların manevi iyi oluş toplam puan ortalamaları eşin eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F(2,268) = ,36 p > .05$). Manevi iyi oluş alt ölçekleri aşkınlık ($F(2,268) = ,21 p > .05$), doğayla uyum ($F(2,268) = 2,96 p > .05$), anomi ($F(2,268) = ,42 p > .05$) puan ortalamaları da katılımcıların eğitim düzeyine göre manalı bir farklılık göstermemektedir. Benzer şekilde aile yaşam doyumu puan ortalamaları da eşin eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F(2,268) = 1,81 p > .05$).

Tablo 5.9. Manevi İyi Oluş ve Aile Doyumunun Yaşa Göre Tek Yönlü Varyans Analizi

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Aile Yaşam Doyumu	Gruplararası	2663,725	2	1331,863	6,241	,002
	Gruplariçi	57193,972	268	213,410		
	Toplam	59857,697	270			
Aşkınlık	Gruplararası	87,248	2	43,624	2,146	,119
	Gruplariçi	5447,306	268	20,326		
	Toplam	5534,554	270			
Doğayla Uyum	Gruplararası	,737	2	,368	,054	,948
	Gruplariçi	1841,507	268	6,871		
	Toplam	1842,244	270			
Anomi	Gruplararası	63,776	2	31,888	,804	,449
	Gruplariçi	10631,500	268	39,670		
	Toplam	10695,277	270			
Toplam Manevi İyi Oluş	Gruplararası	177,644	2	88,822	,864	,423
	Gruplariçi	27543,227	268	102,773		
	Toplam	27720,871	270			

Tablo 5.9. incelendiğinde, katılımcıların manevi iyi oluş toplam puan ortalamaları yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F(2,268) = 2,14$ $p > 0,05$). Manevi iyi oluş alt ölçeklerinden aşkınlık ($F(2,268) = 0,05$ $p > 0,05$), doğayla uyum ($F(2,268) = 0,05$ $p > 0,05$) ve anomi ($F(2,268) = 0,80$ $p > 0,05$) puan ortalamaları da yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Katılımcıların aile yaşam doyumu puan ortalamaları yaşa göre anlamlı farklılık göstermektedir ($F(2,268) = 6,24$ $p < 0,05$). Farkların hangi gruplar arasından kaynaklandığını bulmak amacıyla post-hoc LSD testi yapılmıştır (Bkz Tablo 12).

Tablo 5.10. Aile Doyumunun Yaşa Göre Farklılaşma Kaynağına İlişkin LSD Sonuçları

		N	Arit. Ort.	Std. sapma			
Aile Yaşam Doyumu	35-45	109	61,37	14,76	35-45 <	46-56	0.00
	46-56	106	68,37	14,15			
	57 ve üzeri	56	64,00	15,14			

Tablo 5.10'da görüldüğü üzere, yaşa göre katılımcıların aile doyumlarındaki gruplararası farklılaşma kaynakları incelendiğinde; 35-45 yaş aralığında olan katılımcılar ile 46-56 yaş aralığında olanlar arasında 46-56 yaş aralığındaki katılımcılar lehine mânalı düzeyde ($p < .01$) farklılaşma görülmektedir. Bu durumda, 46-56 yaş aralığında olanların aile doyum puan ortalamalarının ($\bar{x} = 68,37$) 35-45 yaş aralığında olanlardan ($\bar{x} = 61,37$) daha yüksek olduğu söylenebilmektedir.

Tablo 5.11. Aile Yaşam Doyumu Puanlarının Eşler Arası Yaş Farkına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi

Değişken	Varyansın	Kareler	sd	Kareler	F
	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması	
Aile Yaşam	Gruplararası	570.575	4	190.192	.65
Doyumu	Gruplarıçi	77709.564	266	288.883	
	Toplam	78280.139			

Tablo 5.11. incelendiğinde, katılımcıların aile yaşam doyum puan ortalamaları eşler arasındaki yaş farkına göre manalı bir farklılık göstermektedir ($F(4,266) = .65, p < .01$). Farkların hangi gruplar arasından kaynaklandığını bulmak amacıyla post-hoc LSD testi yapılmıştır (Bkz Tablo 14).

Tablo 5.12. Aile Doyumunun Yaşa Göre Farklılaşma Kaynağına İlişkin LSD Sonuçları

		N	Arit. Ort.	Std. Sapma			
Aile Yaşam Doyumu	Yaş farkı yok	34	58,45	11,27	11 ve üzeri yaş <	1-5 yaş	0.00
	1-5 yaş	142	56,76	10,05			
	6-10 yaş	49	61,00	11,96			

Tablo 5.12.'de görüldüğü üzere, eşler arası yaş farkına göre katılımcıların aile doyumlarındaki gruplararası farklılaşma kaynakları incelendiğinde; eşler arası yaş farkı 11 ve üzeri yaş olan katılımcılar ile 1-5 yaş fark olanlar arasında; eşi ile arasında 1-5 yaş aralığında fark bulunan katılımcılar lehine istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ($p<.01$) farklılaşma görülmektedir. Bu durumda, eşi ile arasında 1-5 yaş aralığında fark bulunan katılımcıların aile doyum puan ortalamalarının ($\bar{x} =56,76$) eşi ile arasında yaş farkı 11 ve üzeri olan katılımcılardan ($\bar{x} =54,35$) daha yüksek olduğu söylenebilmektedir

Tablo 5.13. Aile Yaşam Doyumu Puanlarının Manevi İyi Oluş Bağlamında Bağımsız Örneklem T testi

Değişkenler	Grup	N	X	S	sd	t	p
Aile Yaşam Doyumu	Düşük	135	62.77	16.46	271	1.69	.02
	Yüksek	136	64.20	17.48			

Tablo 5.13. incelendiğinde, katılımcıların aile yaşam doyumu puanları ($t=.69$, $p<.05$) düşük ve yüksek manevi iyi oluş puan ortalamasına sahip gruplara göre farklılaşmaktadır. Bu durumda manevi iyi oluş puan ortalamalarına göre yüksek gruptaki katılımcıların aile yaşam doyumlarının ($x=64.20$) düşük gruptaki katılımcılardan ($x=62.77$) daha yüksek olduğu söylenebilmektedir.

Tablo 5.14. Manevi İyi Oluş ve Aile Yaşam Doyumu Puanları Arasındaki İlişkiye Ait Pearson Moment Korelasyon Katsayı Sonuçları

	Aile Yaşam Doyumu
Manevi İyi Oluş (Toplam)	.25*
Aşkınılık	.26*
Doğayla Uyum	.35*
Anomi	.36*

*p<.05

Tablo 5.14. incelendiğinde, manevi iyi oluş ölçeği toplam puanları ile aile yaşam doyumu arasında pozitif yönde manalı bir ilişki ($r=.25, p<.05$); manevi iyi oluş alt ölçeklerinden aşkınılık ile aile yaşam doyumu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki ($r=.26, p<.05$), doğayla uyum alt ölçeği ile aile yaşam doyumu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki ($r=.35, p<.05$) ve anomi alt ölçeği ile de aile yaşam doyumu arasında ise pozitif yönde anlamlı bir ilişki ($r=.36, p<.05$) olduğu görülmektedir. Bu durumda katılımcıların manevi oluş puanları arttıkça aile yaşam doyumlarının da artacağı söylenebilmektedir.

ALTINCI BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Tartışma

Bu çalışmada evli bireylerin manevi iyi oluş düzeyleri ile aile yaşam doyumu düzeyleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Ayrıca, manevi iyi oluş düzeyleri ve aile yaşam doyumu düzeylerinin evli bireylerin demografik özelliklerine göre farklılaşp farklılaşmadığı da araştırılmıştır. Çalışmanın bu kısmında araştırmada elde edilen bulgular alanyazında yapılmış önceki çalışmalar ışığında tartışılmıştır.

6.1.1. Manevi İyi Oluş İle Aile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki Dair Bulguların Tartışılması

Çalışmada manevi iyi oluş ile aile yaşam doyumu arasındaki ilişkilere dair bulgular incelendiğinde; manevi iyi oluş toplamı ile aile yaşam doyumu arasında pozitif yönlü, anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Manevi iyi oluşun alışkanlık, doğayla uyum ve anomi alt boyutlarının da aynı şekilde aile yaşam doyumu ile pozitif yönlü anlamlı ilişkilere sahip olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın bu bulgularından, evli bireylerin manevi iyi oluş düzeyi arttıkça aile yaşam doyumlarının da arttığı anlaşılmaktadır. Bu bulgudan yola çıkarak manevi iyi oluşun artmasına yönelik yapılacak çalışmaların çiftlerin aile yaşam doyumlarını da arttıracakları düşünülebilir. Yapılandırılmış grup çalışmaları, psiko-eğitim programları gibi çalışmalar aracılığıyla manevi iyi oluşun desteklenmesi bireylerin aile yaşam doyumlarının artmasına dolayısıyla aile birlikteliğinin sağlıklı yürütülmesine katkı sunabilir.

Alanyazın incelendiğinde evli bireylerin manevi iyi oluşları ile aile yaşam doyumu arasındaki ilişkileri inceleyen sınırlı sayıda araştırmaya rastlanmıştır. Tunç (2020) yaptığı araştırmada evli bireylerin manevi iyi oluşlarıyla aile yaşam doyumları arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırmanın verileri anket yöntemiyle 409 evli bireyden toplanmıştır. Araştırmanın bulguları evli bireylerin manevi iyi oluşlarının onların aile yaşam doyumlarını pozitif yönlü olarak etkilediğini göstermiştir. Bu bulgu bu araştırmanın bulgularıyla uyumludur.

Çalışkan ve Dilmaç (2022) ise manevi iyi oluşun aile yılmazlık ve yaşamın anlamı üzerinde pozitif yönlü anlamlı bir etkisi olduğunu bulmuşlardır. Evli bireylerle yapılmaya dahi alanyazında gerçekleştirilmiş pek çok araştırmada manevi iyi oluşun

birey yaşamındaki kritik rolüne dikkat çekilmiştir. Yavuz (2019) öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılık ve bilinçli farkındalık arasındaki ilişkide manevi iyi oluşun rolünü araştırdığı araştırmasında 561 öğretmen adayından veri toplamıştır. Araştırmanın bulguları manevi iyi oluşun psikolojik dayanıklılık ve bilinçli farkındalık üzerinde pozitif yönlü anlamlı etkilerinin olduğunu ortaya çıkartmıştır.

Konyalı (2020) gerçekleştirdiği araştırmasında üremeye yardımcı tedavi gören kadınların süreç içerisindeki tecrübeleri, yaşadıkları zorluklar, psikolojik duygu durumları, evlilik uyumları ve manevi iyi oluş durumlarını incelemiştir. Araştırmanın verileri 20 kadından yüz yüze görüşme tekniğiyle toplanmıştır. Araştırmanın bulguları üremeye yardımcı tedavi gören kadınların manevi iyi oluşu tedavi süreçlerini anlamlandırmak, zorluklarla başa çıkmak ve sürecin şartlarına uyum sağlamak için yoğun şekilde kullandıklarını göstermiştir. Gügen (2019) yaptığı çalışmada gebelik dönemindeki kadınların manevi iyi oluşları ile hayat memnuniyetleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın verileri 152 gebe kadından anket yöntemiyle toplanmıştır. Manevi iyi oluş ile hayat memnuniyeti arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Durmuş (2020) gerçekleştirdiği araştırmasında hemodiyaliz hastalarının manevi iyi oluşları ile anksiyete ve depresyon düzeyleri arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırmanın verileri anket yöntemiyle 83 hastadan toplanmıştır. Araştırmanın bulguları manevi iyi oluş ile anksiyete ve depresyon arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğunu, hemodiyaliz hastalarında manevi iyi oluş arttıkça anksiyete ve depresyon düzeylerinin azaldığını ortaya çıkartmıştır.

Tsoho (2022) araştırmasında meme kanseri olan hastaların manevi iyi oluşları ile yaşam kaliteleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın verileri 91 kanser hastasından anket yöntemiyle toplanmıştır. Araştırmanın bulguları manevi iyi oluşun üç alt boyutuyla yaşam kalitesinin pozitif yönlü anlamlı düzeyde ilişkili olduğunu göstermiştir. Alanyazındaki araştırmalar bu araştırmanın bulgularıyla uyumlu olarak manevi iyi oluşun aile yaşam doyumu, yaşam kalitesi ve yaşam memnuniyeti üzerinde etkisi olan kritik bir etken olduğunu göstermişlerdir.

Alanyazında, yaşam doyumunu manevi iyi oluşla ilişkisi açısından inceleyen çok sayıda araştırma olmasa dahi yaşam doyumunu başka faktörler açısından inceleyen araştırmalar mevcuttur. Aykaç (2019) gerçekleştirdiği araştırmasında aile yaşam

doyumunu ile çocukların yaşam kalitesi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın verileri 194 anasınıflı öğrencisinden ve 194 veliden anket yöntemiyle toplanmıştır. Bulgular aile yaşam doyumunu ile çocukların yaşam kalitesi arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığını göstermiştir. Çetintaş (2021) araştırmasında ergenlerin aile yaşam doyumunuyla psikolojik sağlık ve duygusal özerklik düzeyleri arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırmanın verileri 420 lise öğrencisinden toplanmıştır. Bulgular aile yaşam doyumunuyla psikolojik sağlık arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğunu gösterirken aile yaşam doyumunuyla duygusal özerklik arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya çıkartmıştır.

Kaşıtoğlu (2022) yaptığı çalışmada aile yaşam doyumunun maneviyat ve psikolojik esneklik üzerine etkilerini araştırmıştır. Araştırmanın verileri 359 kişiden anket yöntemiyle toplanmıştır. Araştırmanın bulguları aile yaşam doyumunun artması durumunda manevi yönelimlerin ve psikolojik esnekliğin de arttığını göstermiştir.

Tosun (2022) çalışmasında ergenlerde aile yaşam doyumunu, sosyal medya bağımlılığı ve okula bağlılık arasındaki ilişkileri araştırmıştır. Araştırmanın verileri 392 lise öğrencisinden anket yöntemiyle toplanmıştır. Bulgular aile yaşam doyumunu ile sosyal medya bağımlılığı arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermiştir.

Sancar (2022) gerçekleştirdiği araştırmasında Covid-19 pandemisi sürecinde aile yaşam doyumunu etkileyen faktörleri belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın verileri 450 evli bireyden anket yöntemiyle toplanmıştır. Bulgular aile içi yaşanan krizler ve aile stresi ile aile yaşam doyumunu arasında bir ilişki olmadığını, diğer taraftan aile dayanıklılığı ile aile yaşam doyumunu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Alanyazında aile yaşam doyumunu üzerine yapılmış araştırmanın bulgularından aile yaşam doyumunun birey hayatını yaygın olarak etkileyen önemli bir faktör olduğu anlaşılmaktadır.

6.1.2. Manevi İyi Oluş İle Aile Yaşam Doyumunu Düzeylerinin Cinsiyete Göre Farklılaşmasına Dair Bulguların Tartışılması

Çalışmada manevi iyi oluş ile aile yaşam doyumunu düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını gösteren bulgular incelendiğinde; manevi iyi oluş toplam düzeyinin ve manevi iyi oluşun alışkanlık, doğayla uyum ve anomi alt boyutları düzeyinin erkek veya kadın olmaya göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir. Bir diğer deyişle, erkek ve kadın evli bireylerin manevi iyi oluş

düzelelerinin benzer olduğu anlaşılmıştır. Aynı şekilde, erkek ve kadın evli bireylerin aile yaşam doyumunu düzelelerinin anlamlı şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Bir diğer deyişle, erkek ve kadın evli bireylerin aile yaşam doyumunu düzelelerinin birbirine benzer olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu noktada evli bireylerde cinsiyetin, hem manevi iyi oluş hem de aile yaşam doyum düzelelerine farklılaşmaya neden olmadığı söylenebilir.

Alanyazındaki araştırmaların genelini bu araştırmanın bulgularıyla uyumlu olarak aile yaşam doyumunu düzelelerinin cinsiyete göre farklılaşmadığını gösterdiği saptanmıştır. Sancar (2022) evli bireylerin aile yaşam doyumunun cinsiyete göre farklılaşmadığını tespit etmiştir. Çetintaş (2021), Tosun (2022) ve Mangır (2021) da ergenlerin aile yaşam doyumunun cinsiyete göre farklılaşmadığını saptamışlardır. Diğer taraftan, manevi iyi oluşla ilgili olarak Durmuş (2020) kadınların manevi iyi oluş toplam puanlarının ve barış ve inanç alt boyutu puanlarının erkeklerinkinden daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Bu bulgu bu araştırmanın bulgularıyla uyumlu değildir.

6.1.3. Manevi İyi Oluş İle Aile Yaşam Doyumu Düzelelerinin Evlilik Süresine Göre Farklılaşmasına Dair Bulguların Tartışılması

Çalışmada manevi iyi oluş ile aile yaşam doyumunu düzelelerinin evlilik süresine göre farklılaşp farklılaşmadığını gösteren bulgular incelendiğinde; manevi iyi oluş toplam düzeyinin ve manevi iyi oluşun alışkanlık, doğayla uyum ve anomi alt boyutları düzeyinin evlilik süresine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir. Bir diğer deyişle, evli bireylerin evlilik süresi farklılaşsa dahi onların manevi iyi oluş düzelelerinin farklılaşmadığı anlaşılmıştır. Aynı şekilde, evli bireylerin aile yaşam doyumunu düzelelerinin evlilik süresine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Bir diğer deyişle evli bireylerin evlilik süresi farklılaşsa dahi onların aile yaşam doyumunu düzelelerinin farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Alanyazındaki araştırmalar incelendiğinde manevi iyi oluşun evlilik süresine göre farklılaşp farklılaşmadığını araştıran bir çalışmaya rastlanmamıştır. Diğer taraftan, aile yaşam doyum düzeyinin evlilik süresine göre farklılaşp farklılaşmadığını araştıran bir çalışmaya rastlanmıştır. Sancar (2022) evli bireylerin aile yaşam doyumunun evlilik süresine göre farklılaşmadığını tespit etmiştir. Bu bulgu bu araştırmanın bulgusuyla uyumludur.

6.1.4. Manevi İyi Oluş İle Aile Yaşam Doyumu Düzeylerinin Çocuk Sayısına Göre Farklılaşmasına Dair Bulguların Tartışılması

Çalışmada manevi iyi oluş ile aile yaşam doyumu düzeylerinin çocuk sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığını gösteren bulgular incelendiğinde; manevi iyi oluş toplam düzeyinin ve manevi iyi oluşun alışkanlık, doğayla uyum ve anomi alt boyutları düzeyinin çocuk sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır. Bir diğer deyişle, evli bireylerin çocuk sayısı farklılaşsa dahi onların manevi iyi oluş düzeylerinin farklılaşmadığı anlaşılmıştır. Aynı şekilde, evli bireylerin aile yaşam doyumu düzeylerinin çocuk sayısına göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Bir diğer deyişle, evli bireylerin çocuk sayısı farklılaşsa dahi onların aile yaşam doyumu düzeylerinin farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumda çocuk sayısının evli bireylerin aile yaşam doyumları ve manevi iyi oluşlarını etkilemediği söylenebilir.

Alanyazındaki araştırmalar incelendiğinde manevi iyi oluşun ve aile yaşam doyumunun çocuk sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştıran sınırlı sayıda çalışma olduğu görülmüştür. Gügen (2019) manevi iyi oluşun çocuk sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Benzer olarak, Aykaç (2019) da çocuk sayısına göre aile yaşam doyum düzeylerinin farklılaşmadığını tespit etmiştir. Alinyazındaki bu iki araştırmanın bulguları bu araştırmanın bulgularıyla paralellik göstermektedir.

6.1.5. Manevi İyi Oluş İle Aile Yaşam Doyumu Düzeylerinin Sosyo Ekonomik Duruma Göre Farklılaşmasına Dair Bulguların Tartışılması

Çalışmada manevi iyi oluş ile aile yaşam doyumu düzeylerinin sosyo ekonomik duruma göre farklılaşıp farklılaşmadığını gösteren bulgular incelendiğinde; manevi iyi oluş toplam düzeyinin ve manevi iyi oluşun alışkanlık, doğayla uyum ve anomi alt boyutları düzeyinin sosyoekonomik duruma göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır. Bir diğer deyişle, evli bireylerin sosyoekonomik durumu farklılaşsa dahi onların manevi iyi oluş düzeylerinin farklılaşmadığı anlaşılmıştır. Manevi iyi oluşun bireylerin sosyoekonomik düzeylerine göre değişmemesi, manevi iyi oluşun bireylerin maddi yaşamlarından öte yaşamla ve yaratıcıyla kurdukları bağdan etkilendiğini düşündürebilir. Diğer taraftan, evli bireylerin aile yaşam doyumu düzeylerinin sosyoekonomik duruma göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir.

Sosyoekonomik durumu düşük olan evli bireylerin aile yaşam doyumu düzeylerinin sosyoekonomik durumu yüksek olanlardan daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumda aile yaşam doyumunun sosyoekonomik düzeyden etkilendiği ve sosyoekonomik düzeyi yüksek olan gruptaki bireylerin aile yaşam doyumlarının düşük sosyoekonomik düzeydeki bireylere göre daha düşük olarak bulunmasının; aile yaşam doyumunun maddiyatin dışında farklı etmenlerden (çiftler arası uyum, çatışma çözme stilleri, hoşgörü gibi farklı etmenler) de etkilenebileceği düşünülebilir.

Alanyazındaki araştırmalar incelendiğinde manevi iyi oluşun ve aile yaşam doyumunun sosyoekonomik duruma göre farklılaşp farklılaşmadığıyla ilgili birbirinden farklı bulgular elde edildiği saptanmıştır. Durmuş (2020) hemodiyaliz hastalarının sosyoekonomik durumlarına göre manevi iyi oluş düzeylerinin farklılaşmadığını bulmuştur. Bu bulgu bu araştırmanın bulgularıyla paralellik göstermektedir. Tersine, Tsoho (2022) tarafından yapılan araştırmada meme kanseri olan sosyoekonomik düzeyi yüksek hastaların manevi iyi oluş toplam ve inanç alt boyut düzeylerinin sosyo ekonomik durumu daha düşük olan hastalardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Aile yaşam doyumu ile ilgili alanyazındaki araştırmaların bulguları da bu araştırmanın bulgularıyla paralellik göstermemektedir. Aykaç (2019) sosyoekonomik düzeye göre aile yaşam doyum düzeylerinin farklılaşmadığını bulmuştur. Benzer olarak, Sancar (2022) evli bireylerin aile yaşam doyumunun sosyoekonomik düzeye göre farklılaşmadığını tespit etmiştir.

6.1.6. Manevi İyi Oluş İle Aile Yaşam Doyumu Düzeylerinin Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşmasına Dair Bulguların Tartışılması

Çalışmada manevi iyi oluş ile aile yaşam doyumu düzeylerinin eğitim düzeyine göre farklılaşp farklılaşmadığını gösteren bulgular incelendiğinde; manevi iyi oluş toplam düzeyinin ve manevi iyi oluşun alışkanlık, doğayla uyum ve anomi alt boyutları düzeyinin eğitim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır. Bir diğer deyişle, evli bireylerin eğitim düzeyi farklılaşsa dahi onların manevi iyi oluş düzeylerinin farklılaşmadığı anlaşılmıştır. Aynı şekilde, evli bireylerin aile yaşam doyumu düzeylerinin eğitim düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Bir diğer deyişle, evli bireylerin eğitim düzeyi farklılaşsa dahi onların aile yaşam doyumu düzeylerinin farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, eş eğitim düzeyi için de aynı sonuçlar elde edilmiştir. Bu durum, bireylerin manevi iyi oluşları

ve aile yaşam doyumları için eğitim düzeyinin etkili olmadığına işaret edebilir ve eğitim seviyesindeki farklılaşmaların manevi iyi oluşu ve aile yaşam doyumunu değiştirmedeğini düşündürebilir.

Alanyazındaki araştırmalar incelendiğinde manevi iyi oluşun ve aile yaşam doyumunun eğitim düzeyine göre farklılaşp farklılaşmadığıyla ilgili birbirinden farklı bulgular elde edildiği saptanmıştır. Bu araştırmanın bulgularıyla uyumlu olarak Sancar (2022) evli bireylerin aile yaşam doyumunun eğitim düzeyine göre farklılaşmadığını tespit etmiştir. Durmuş (2020) da hemodiyaliz hastalarının eğitim düzeyine göre manevi iyi oluş düzeylerinin farklılaşmadığını bulmuştur. Gügen (2019) ise eş eğitim düzeyi açısından manevi iyi oluş farklılığı bulunmadığını saptamıştır. Aykaç (2019) da eğitim düzeyine göre aile yaşam doyum düzeylerinin farklılaşmadığını bulmuştur. Diğer taraftan, bu araştırmanın bulgularının tersine Gügen (2019) lisans ve lisansüstü mezunu olanların hayat memnuniyetinin lise ve daha alt düzeydekilerden daha fazla olduğunu ve ayrıca lisans ve lisansüstü mezunu olanların maneviyat toplamının ve anomi ve alışkanlık alt boyutları düzeyinin lise mezunu olanlarından daha fazla olduğunu tespit etmiştir. Tsoho (2022) tarafından yapılan araştırmada ise meme kanseri olan eğitim düzeyi yüksek hastaların manevi iyi oluş toplam ve barış alt boyut düzeylerinin eğitim düzeyi daha düşük olan hastalardan daha yüksek olduğu bulunmuştur.

6.1.7. Manevi İyi Oluş İle Aile Yaşam Doyumu Düzeylerinin Yaşa Göre Farklılaşmasına Dair Bulguların Tartışılması

Çalışmada manevi iyi oluş ile aile yaşam doyum düzeylerinin yaşa göre farklılaşp farklılaşmadığını gösteren bulgular incelendiğinde; manevi iyi oluş toplam düzeyinin ve manevi iyi oluşun alışkanlık, doğayla uyum ve anomi alt boyutları düzeyinin yaşa göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır. Bir diğer deyişle, evli bireylerin yaşları farklılaşsa dahi onların manevi iyi oluş düzeylerinin farklılaşmadığı anlaşılmıştır. Farklı yaş gruplarındaki evli bireylerin katıldığı bu araştırmada yaş gruplarındaki farklılaşmalarda manevi iyi oluş düzeylerinde değişiklik olmaması; bireylerin manevi iyi oluş algılarında bireyin yaşının dışında farklı değişkenlerin de etkili olabileceğini (örneğin, yaşadığı yerleşim yeri, aile tipi gibi) düşündürebilir. Bunun yanı sıra araştırmanın daha geniş yaş gruplarıyla yapıldığında farklı sonuçlara da ulaşılabileceği düşünülebilir.

Diğer taraftan, evli bireylerin aile yaşam doyumu düzeylerinin yaşa göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. 46-56 yaşları arasında olan evli bireylerin aile yaşam doyumu düzeylerinin 35-45 yaşları arasında olanlardan daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ulaşılan bu bulgudan yola çıkarak, bireylerin aile yaşam doyumları için bireylerin içinde bulunduğu yaş grubunun önemli olduğu düşünülebilir. Yaşın artmasıyla birlikte aile yaşamına dair paylaşımın da artması, bireylerin aile içi çatışma çözme, problem çözme konusunda becerilerinin de yaşla beraber yaşanan paylaşıma paralel olarak gelişebileceği beklenebilir. Bu durumun ise yaş gruplararası farklılaşmanın nedenini açıkladığı düşünülebilir.

Alanyazındaki araştırmalar incelendiğinde manevi iyi oluşun ve aile yaşam doyumunun yaşa göre farklılaşp farklılaşmadığıyla ilgili birbirinden farklı bulgular elde edildiği saptanmıştır. Durmuş (2020) hemodiyaliz hastalarının yaşlarına göre manevi iyi oluş düzeylerinin farklılaşmadığını bulmuştur. Gürsu (2018) da yaptığı araştırmada yaş ile ilgili olarak manevi iyi oluş konusunda anlamlı bir fark saptamamıştır. Bu bulgular bu araştırmanın bulgularıyla paralellik göstermektedir. Tersine, Tsoho (2022) meme kanseri olan genç hastaların manevi iyi oluş toplam ve üç alt boyut düzeylerinin daha ileri yaşlardaki hastalardan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kardaş (2017) ise manevi iyi oluşun sadece doğaya uyum alt boyutu açısından yaşa göre anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşmıştır. Aile yaşam doyumu ile ilgili olarak ise Sancar (2022) evli bireylerin aile yaşam doyumunun yaşa göre farklılaşmadığını tespit etmiştir. Çetintaş (2021) da ergenlerin aile yaşam doyumunun yaşa göre farklılaşmadığını saptamıştır. Benzer olarak, Aykaç (2019) da yaşa göre aile yaşam doyum düzeylerinin farklılaşmadığını tespit etmiştir.

6.1.8. Manevi İyi Oluş İle Aile Yaşam Doyumu Düzeylerinin Eşler Arasındaki Yaş Farkına Göre Farklılaşmasına Dair Bulguların Tartışılması

Çalışmada manevi iyi oluş ile aile yaşam doyumu düzeylerinin eşler arasındaki yaş farkına göre farklılaşp farklılaşmadığını gösteren bulgular incelendiğinde; manevi iyi oluş toplam düzeyinin ve manevi iyi oluşun alışkanlık, doğayla uyum ve anomi alt boyutları düzeyinin eşler arasındaki yaş farkına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır. Bir diğer deyişle, evli bireylerin eşleri arasındaki yaş farkları değişse dahi onların manevi iyi oluş düzeylerinin farklılaşmadığı anlaşılmıştır. Diğer taraftan, evli bireylerin aile yaşam doyumu düzeylerinin eşler arasındaki yaş farkına göre anlamlı

şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Eşleri ile yaş farkları 1-5 yıl arasında olan evli bireylerin aile yaşam doyumu düzeylerinin yaş farkları 11 yıl ve üzerinde olanlardan daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Eşler arası yaş farkının artmasıyla eşlerin hem birbirinden beklentisinin hem de yaşamdan beklentisinin farklılaşabileceği dolayısıyla eşler arası ilişkiden alınan doyumun da bu durumdan etkilenebileceği düşünülebilir. Eşler arası ilişkiden alınan doyum aile yaşam doyumunun bir parçası olarak görülebilir. Bu sebepler araştırmadan ulaşılan bulguyu destekleyebilir.

Alanyazındaki araştırmalar incelendiğinde manevi iyi oluşun ve aile yaşam doyumunun eşler arasındaki yaş farkına göre farklılaşp farklılaşmadığını inceleyen bilimsel araştırmalara rastlanmamıştır.

6.2. Araştırmanın Sonuçları

Evli bireylerin manevi iyi oluş düzeyleri ile aile yaşam doyumu düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesinin ve ayrıca, manevi iyi oluş düzeyleri ve aile yaşam doyumu düzeylerinin evli bireylerin demografik özelliklerine göre farklılaşp farklılaşmadığının araştırılmasının amaçlandığı bu çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Manevi iyi oluş ile aile yaşam doyumu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Manevi iyi oluş ile aile yaşam doyumu arasındaki ilişki manevi iyi oluşun alışkanlık, doğayla uyum ve anomi alt boyutlarının tamamı için geçerlidir. Evli bireylerin manevi iyi oluşlarıyla ilgili olarak alışkanlık, doğayla uyum ve anomi alt boyutlarının her hangi birinde bir artış yaşandığı zaman evli bireylerin aile yaşam doyumlarında da bir artış yaşanacağı öngörülmektedir.

Manevi iyi oluş toplam düzeyinin ve manevi iyi oluşun alışkanlık, doğayla uyum ve anomi alt boyutları düzeyinin evli bireylerin cinsiyetinden etkilenmediği sonucuna ulaşılmıştır. Erkek ve kadın evli bireylerin manevi iyi oluşlarının benzer düzeyde olduğu anlaşılmıştır.

Aile yaşam doyumu düzeyinin evli bireylerin cinsiyetinden etkilenmediği sonucuna ulaşılmıştır. Erkek ve kadın evli bireylerin aile yaşam doyumlarının benzer düzeyde olduğu anlaşılmıştır.

Manevi iyi oluş toplam düzeyinin ve manevi iyi oluşun alışkanlık, doğayla uyum ve anomi alt boyutları düzeyinin evli bireylerin evlilik süresinden etkilenmediği sonucuna

ulaşmıştır. Evli bireylerin evlilik süresi kısa da olsa, uzun da olsa manevi iyi oluşlarının benzer düzeyde olduğu anlaşılmıştır.

Aile yaşam doyumu düzeyinin evli bireylerin evlilik süresinden etkilenmediği sonucuna ulaşılmıştır. Evli bireylerin evlilik süresi kısa da olsa, uzun da olsa aile yaşam doyumlarının benzer düzeyde tespit edilmiştir.

Manevi iyi oluş toplam düzeyinin ve manevi iyi oluşun alışkanlık, doğayla uyum ve anomi alt boyutları düzeyinin evli bireylerin çocuk sayısından etkilenmediği sonucuna ulaşılmıştır. Evli bireylerin çocuk sayısı farklılaşsa dahi onların manevi iyi oluş düzeylerinin farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Aile yaşam doyumu düzeyinin evli bireylerin çocuk sayısından etkilenmediği sonucuna ulaşılmıştır. Evli bireylerin çocuk sayısı farklılaşsa dahi onların aile yaşam doyumu düzeylerinin farklılaşmadığı saptanmıştır.

Manevi iyi oluş toplam düzeyinin ve manevi iyi oluşun alışkanlık, doğayla uyum ve anomi alt boyutları düzeyinin evli bireylerin sosyo ekonomik durumundan etkilenmediği sonucuna ulaşılmıştır. Evli bireylerin sosyo ekonomik durumu düşük de olsa, yüksek de olsa manevi iyi oluşlarının benzer düzeyde olduğu anlaşılmıştır.

Aile yaşam doyumu düzeyinin evli bireylerin sosyo ekonomik durumundan etkilendiği ortaya konmuştur. Sosyo ekonomik durumu düşük olan evli bireylerin aile yaşam doyumu düzeylerinin daha yüksek olduğu, tersine sosyo ekonomik durumu yüksek evli bireylerin aile yaşam doyumu düzeylerinin daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Manevi iyi oluş toplam düzeyinin ve manevi iyi oluşun alışkanlık, doğayla uyum ve anomi alt boyutları düzeyinin evli bireylerin ve eşlerinin eğitim düzeyinden etkilenmediği sonucuna ulaşılmıştır. Evli bireylerin ve eşlerinin eğitim düzeyi düşük de olsa yüksek de olsa manevi iyi oluşlarının benzer düzeyde olduğu anlaşılmıştır.

Aile yaşam doyumu düzeyinin evli bireylerin ve eşlerinin eğitim düzeyinden etkilenmediği ortaya çıkartılmıştır. Evli bireylerin ve eşlerinin eğitim düzeyi düşük de olsa yüksek de olsa aile yaşam doyumlarının benzer düzeyde olduğu saptanmıştır.

Manevi iyi oluş toplam düzeyinin ve manevi iyi oluşun alışkanlık, doğayla uyum ve anomi alt boyutları düzeyinin evli bireylerin yaşlarından etkilenmediği sonucuna

ulaşmıştır. Evli bireylerin yaşları farklılaşsa dahi onların manevi iyi oluş düzeylerinin farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Aile yaşam doyumu düzeyinin evli bireylerin yaşlarından etkilendiği ortaya konmuştur. 46-56 yaş aralığında ve orta yaş grubu olarak tanımlayabileceğimiz evli bireylerin aile yaşam doyumu düzeylerinin 35-45 yaşları arasında olanlardan daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Manevi iyi oluş toplam düzeyinin ve manevi iyi oluşun alışkanlık, doğayla uyum ve anomi alt boyutları düzeyinin evli bireylerin eşleriyle aralarında olan yaş farkından etkilenmediği sonucuna ulaşılmıştır. Evli bireylerin eşleriyle yaş farkları az da olsa, çok da olsa benzer düzeyde manevi iyi oluşa sahip oldukları tespit edilmiştir.

Aile yaşam doyumu düzeyinin evli bireylerin eşleriyle aralarında olan yaş farkından etkilendiği ortaya konmuştur. Eşleri ile yaş farkları 1-5 yıl arasında olan evli bireylerin aile yaşam doyumu düzeylerinin yaş farkları 11 yıl ve üzerinde olanlardan daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

6.3. Öneriler

Bu araştırmanın bulgularına dayanılarak uygulayıcılar ve araştırmacılar için aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur:

6.3.1 Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Ülkemizde manevi iyi oluş ve yaşam ile ilgili araştırmaların daha yaygın olduğu görülse de literatüre bakıldığında maneviyat/manevi iyi oluş ve yaşam doyumu gibi kavramlara yönelik çok az araştırma olduğu tespit edildiğinden bu alandaki araştırmaların özellikle evli bireyler hedef alınarak artırılması önerilebilir.
- Araştırma sınırlılıkları İstanbul ilinde yaşayan ilk çocuğu 13-20 yaş aralığında olan 189'u kadın 89'u erkek toplam 271 evli bireylerin katılımıyla yapılmıştır. Bu çalışma farklı illerde ve ilk çocuk yaş aralığı değiştirilerek yapılabilir.
- Literatürdeki boşlukları göz önünde bulundurarak, pozitif psikolojik özellikleri öngörme potansiyeline sahip bu değişkenler üzerinde araştırma yapılması gerektiğine dikkat edilmelidir.
- Erkeklerde aile yaşam doyumunun neden daha düşük olduğuna dair nitel çalışma yapılabilir.

- Gelecekteki araştırmalar farklı coğrafi bölgelerde farklı ve daha yüksek sayıda örneklem grupları kullanarak benzer araştırmaları tekrarlamalıdır.
- Manevi iyi oluş ile ilgili araştırmalar incelendiğinde, daha çok dinî konular üzerine odaklanıldığı görülmektedir. Bu konunun dinî konular dışında da araştırılması önerilmektedir.
- Bu çalışmanın sonuçları, nicel araştırma kapsamında katılımcıların lme araçlarına verdikleri yanıtlar kullanılarak sonuçlanmıştır. Bu konu nitel araştırma yöntemleriyle daha derin incelenebilir.
- Manevi iyi oluş kavramının öneminin gelecekte daha da artması beklenmektedir. Sosyal ve kişisel refah için toplumun manevi refahı üzerine araştırmaları yaymak mühim görünmektedir. Dolayısıyla evli bireylerde manevi iyi oluşun evlilikte ki yerini, evlilikte nasıl kullanıldığını ve diğer psikolojik değişkenlerle ilişkisini inceleyecek yeni araştırmaların literatüre katkı sağlayacağı ve daha fazla manevi iyi oluş ile yaşam doyumunun birleştirilmesine dayalı olan evli bireylerin olmasına yardımcı olacağı dşnlmektedir. Bu durum daha iyi bir aile yaşamı, sağlıklı çocukların yetiştirilmesine olanak tanır.
- Artan boşanma oranlarına dayalı olarak, evli bireylerin ahlaki refah düzeylerini ve manalarını artıran bağamların ve araştırmaların, ailenin manevi iyi oluşunu artırayabileceği, zorluklar karşısında daha dayanıklı hale getirebileceği ve bu bağlamda yaşam doyumunun artması ile beraber aile birliğini koruyabileceği dşnlmektedir.
- Evli bireylerin manevi iyi oluşu kelimesinin ne kadar önemli olduğu göz önüne alındığında, bu kelimelerle ilgili daha fazla araştırma yapılmasının literatür araştırmasına katkı sağlayacağı ve aile temelinde araştırmalarda kullanılabileceği öngörülmektedir.
- Manevi iyi oluş ile aile yaşam doyumunu arasındaki ilişki, bireyin ruh sağlığı açısından mühimdir. Toplumsal bazda artan psikolojik kaygılar göz önüne alındığında, “manevi iyi oluş” ve “aile yaşam doyumunu” ile ilgili değişkenlerin incelenmesi ve belirlenmesinin koruyucu ruh sağlığı hizmetlerinin geliştirilmesi için mühim olduğu görülmektedir.
- Erkeklerde aile yaşam doyumunun artırılmasına yönelik Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Acar, H. (1998), “Ankara’da Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü’ne Bağlı Sosyal Hizmet Kuruluşlarında Çalışan Üniversite Mezunu Evli Personelin Evlilik Doyumları”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Acar, H. (2014). Manevi İyi Oluş İle Dindarlık Arasındaki Münasebet Üzerine Bir Değerlendirme. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 18(2), 391-412.
- Agate, J. R., Zabriskie, R. B., Agate, S. T. & Poff, R. (2009). Family Leisure Satisfaction and Satisfaction with Family Life. *Journal of Leisure Research*, 41 (2), 205-223.
- Akandere, M., Meryem, A. C. A. R. ve Baştuğ, G. (2009). Zihinsel ve Fiziksel
- Alacahan, O. (2010). Aile Birliğini Oluşturan Faktörler ve İşlevleri. *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 11 (1), 289-298.
- Alborzi, S., Movahed, M., Ahmadi, A., ve Tabiee, M. (2019). Sociological Study Of Spiritual Health İn Young Individuals With An Emphasis On Social And Cultural Capital. *Health Spiritual Med. Ethics*, (6), 36–42.
- Aldwin, C. M., Park, C. L., Jeong, Y. J. ve Nath, R. (2014). Differing pathways between religiousness, spirituality, and health: A self-regulation perspective. *Psychology of Religion and Spirituality*, 6(1), 9-21.
- Allport, G. W. (2016). Önyargının doğası (1. Basım) (N. Nirven, Çev.). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Kültür Yayınları.
- Altay, B. ve Avcı, İ. (2009). Huzurevinde Yaşayan Yaşlılarda Öz Bakım Gücü ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki. *Dicle Tıp Dergisi*, 36 (4), 275-282.
- Asarrodi, A., Golafshan, A., ve Akabari A. (2011). Relationship Of Between Spiritual Health And Quality Of Life İn Nurses. *J North Khorasan Uni Med Sci*, 3(4):81–8.

- Asby, A. T., Heads, A. M. B. ve Dickson, J. W. (2016). Living With Maternal HIV: Spirituality, Depression, And Family Functioning. *American Journal of Health Sciences (AJHS)*, 7(1), 15-22.
- Austin, J. L. ve Falconier, M. K. (2012). Spirituality And Common Dyadic Coping: Protective Factors From Psychological Aggression İn Latino İmmigrant Couples. *Journal of Family Issues*, 34(3), 323-346.
- Avşaroğlu, S. ve Koç, H., (2019). Yaşam Doyumu İle Sıkıntıyı Tolere Etme Arasındaki Münasebetde İyimserliğin Aracı Etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 9(53), 565-588.
- Avşaroğlu, S., Deniz, M. E. ve Kahraman, A. (2005). Teknik Öğretmenlerde Yaşam Doyumu İş Doyumu Ve Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(14), 115-129.
- Aydiner, B.B (2011). *Üniversite öğrencilerinin yaşam amaçlarının alt boyutlarının genel öz-yeterlik, yaşam doyumu ve çeşitli değişkenlere göre incelenmesi.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri perspective. *Psychology of Religion and Spirituality*, 6(1), 9-21.
- Aykaç, M. (2019). *Aile Yaşam Doyumuyla Çocuk Yaşam Kalitesi Arasındaki İlişki.* Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı İlköğretim Tezli Yüksek Lisans Programı.
- Bachman, L. F.(2004). *Statistical Analyses For Language Assessment.* Cambridge: Cambridge University Press.
- Bamonti, P. (2016). Spirituality Attenuates the Association Between Depression Symptom Severity and Meaning in Life. *Aging ve Mental Health* 20(5), 494-499.
- Barraca, J. Yarto, L. L. ve Olea, J. (2000). Psychometric Properties of A New Family Life Satisfaction Scale. *European Journal of Psychological Assessment*, 16(2): 98-106
- Baş, V. ve Hamarta, E. (2015). Üniversite Öğrencilerinde Değerler ve Yaşamın Mânai Arasındaki İlişki. *Değerler Eğitimi Dergisi* 13(29), 369-391.

- Battista, J. ve Almond, R. (1973). The Development Of Meaning İn Life. *Psychiatry*, 36(4), 409-427.
- Bayer, Ö. (2016). Evli Bireylerde Evlilik Doyumu Ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Desteğin Öznel İyi Oluş Üzerindeki Yordayıcı Rolünün İncelenmesi. *International Conference of Strategic Research in Social Science and Education*, 14(16), 116-133.
- Bayraklı, H. (2010). *Zihinsel engelli ve engelli olmayan çocuğa sahip annelerde yılmazlığa etki eden değişkenlerin incelenmesi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bayraktar, G. (2011). Güreş Eğitim Merkezlerindeki Güreşçilerin Temel Psikolojik İhtiyaçlarının Ve Depresyon Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(1), 15-23.
- Belsky, J. & Isabella, R. (1985). Marital and Parent - Child Relationships in The Family of Origin and Marital Change Following the Birth of A Baby: A Retrospective Analysis. *Child Development*, 56 (2), 342-349.
- Benzies, K. ve Mychasiuk, R. (2009). Fostering Family Resiliency: A Review Of The Key Protective Factors. *Child ve Family Social Work*, 14, 103-114.
- Berman E, Merz JF, Rudnick M, Snyder RW, Rogers KK, Lee J. (2004). Religiosity İn A Hemodialysis Population And Its Relationship To Satisfaction With Medical Care, Satisfaction With Life, And Adherence. *Am J Kidney Dis*, 44(3), 488-497.
- Bhullar, N., Hine, D. W., And Phillips, W. J. (2014). Profiles Of Psychological Well-Being İn A Sample Of Australian University Students. *Int. J. Psychol.* 49, 288-294.
- Binkowska-Bury, M., Kruk, W., Szymańska, J., Marć, M., Penar-Zadarko, B., And Wdowiak, L. (2010). Psychosocial Factors And Health-Related Behavior Among Students From South-East Poland. *A. Agricul. Environ. Med.* 17, 107-113.
- Black, K. Ve Lobo, M. (2008). Conceptual Review Of Family Resilience. *Journal Of Family Nursing*, 14(1), 33-55.

- Bowen, M. (1976). Theory in the practice of psychotherapy. In P. J. Guerin Jr. (Ed.), *Family therapy: Theory and practice*. New York: Gardner Press.
- Bożek, A., Nowak, P.F., Blukacz, M. (2020). The Relationship Between Spirituality, Health-Related Behavior, And Psychological Well-Being. ORIGINAL RESEARCH Article. <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2020.01997/full>
- Brelsford, G. M. (2013). Sanctification And Spiritual Disclosure İn Parent-Child Relationships: Implications For Family Relationship Quality. *Journal Of Family Psychology*, 27(4), 639-649.
- Buluş, M. (1997). Üniversite Öğrencilerinde Yalnızlık. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(3), 82-90.
- Burris, J. L., Brechting, E. H., Salsman, J. Ve Carlson, C. R. (2009). Factors Associated With The Psychological Well-Being And Distress Of University Students. *Journal Of American College Health*, 57(5), 536-544.
- Büyüköztürk, Ş. (2016). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. İstanbul: Pegem Akademi.
- Campbell, R. A. Ve Curtis, J. E. (1996). The Public's Views On The Future Of Religion And Science: Cross-National Survey Results. *Review Of Religious Research*, 37(3), 164-171.
- Canbulat, N. Ve Cihangir Çankaya, Z. C. (2014). Evli Bireylerin Öznel İyi Olma Düzeylerinin Yordanması. *Ege Eğitim Dergisi*, 15(2), 556-576.
- Carson, V. B. Ve Green, H. (1992). Spiritual Well-Being: A Predictor Of Hardiness İn Patients With Acquired İmmunodeficiency Syndrome. *Journal Of Professional Nursing*, 8(4), 209-220.
- Carver, M. D. ve Jones, W. H. (1992). The family satisfaction scale. *Social Behavior and Personality*, 20(2), 71-84.
- Cavga, Z. (2019). Lise Öğrencilerinde Aile Yaşam Doyumu İle Psikolojik Dayanıklılık Ve Sosyal Medya Kullanım Bozukluğu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.(Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü. İstanbul.

- Celenk, O., Ve Van De Vijver, F. J. (2013). What Makes Couples Happy? Marital And Life Satisfaction Among Ethnic Groups İn The Netherlands. *Journal Of Cross-Cultural Psychology*, 44(8), 1275- 1293.
- Cha, K. (2003). Subjective Well-Being Among College Student. *Social Indicators Research*, 62 (63), 455-477.
- Chandler, Cynthia K. Vd. (1992). Counseling For Spiritual Welness: Theory And Practice. *Journal Of Counseling Ve Development*, 71(2), 168-175.
- Chow, H. P. H. (2005). Life Satisfaction Among University Students İn A Canadian Prairie City: A Multivariate Analysis. *Social Indicators Research*, 70, 139-150.
- Christian, J.L., Oleary K. L. Ve Vivian, D. (1994). Depressive Symptomology İn Marital Discordant Women And Men: The Role Of İndividuul And Relationship Variables. *Journal Of Family Psychology*, 8, 32-42.
- Chung, M.S. (2014). Pathways Between Attachment And Marital Satisfaction: The Mediating Roles Of Rumination, Empatyh, And Forvigeness. *Personality And Individual Differences*, 70, 246-25.
- Cutler, H. A.; Radford, A. (1999). Adult Children of Alcoholics: adjustment to a college environment. *The Family Journal: Counseling and Therapy For Couples and Families*. C.7, SS. 148-153.
- Çalışkan, M. (2017). Aile İşlevselliğinin Evlilik Doyumuyla İncelenmesi. *Sosyal Politika Araştırmaları Dergisi*, 17 (39) , 59-74.
- Çalışkan, Ş. ve Dilmaç, B. (2022). Evli Bireylerde Manevi İyi Oluş, Ailede Yılmazlık Ve Yaşamın Mânaı Arasındaki Yordayıcı İlişkiler. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(1) , 113-127.
- Çelenk, E. (2020). *Sosyal medya kullanımı ile yaşam doyumunu arasındaki ilişki: sakarya üniversitesi örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Çelik, M. ve Yazgan İnanç, B. (2009). Evlilik doyum ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18 (2), 247- 269.

- Çetintaş, A. (2021). *Ergenlerde Aile Yaşam Doyumu İle Psikolojik Sağlık ve Duygusal Özerklik Arasındaki İlişkinin İncelemesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı.
- Çevik, N. K. Ve Korkmaz, O. (2014). Türkiye’de Yaşam Doyumu Ve İş Doyumu Arasındaki Münasebetnin İki Değişkenli Sıralı Probit Model Analizi. *Niğde Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(1), 126-145.
- Dağlı A. ve Baysal, N. (2016). Yaşam Doyumu Ölçeğinin Türkçe’ye Uyarlanması: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15 (59). 1250-1262.
- Defrain, J. Ve Asay, S. M. (2007). Family Strengths And Challenges In The USA. *Marriage Ve Family Review*, 41(3-4), 281-307.
- Defrain, J. Ve Stinnett, N. (1988). Strong Families And Strong Farming Organizations: Is There A Connection?, *Michigan Agricultural Experiment Station Journal Article*, 12899, 129-141.
- Delgado, C. (2005). A Discussion Of The Concept Of Spirituality. *Nursing Science Quarterly*, 18(2), 157-162.
- Demir, Y., Durmuş, E. (2015). Uzun Evlilikler: Bir Yastıkta Kırk Yıl. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (36), 636-645.
- Demirbaş, N. (2010). *Yaşamda mâna ve yılmazlık*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Desai, P. P., Ng, J. B. ve Bryant, S. G. (2002). Care of children and families in the CICU: A focus on their developmental, psychosocial, and spiritual needs. *Critical Care Nursing Quarterly*, 25(3), 88-97.
- Diener, E. (1984). Subjective Wellbeing. *Psychological Bulletin*, 95(3), 542-575.
- Diener, E. (2000). Subjective Well-Being: The Science Of Happiness And A Proposal For A National Index. *Am. Psychol.* 125, 34-43.
- Diener, E. D., Emmons, R. A., Larsen, R. J. Ve Griffin, S. (1985). The Satisfaction With Life Scale. *Journal Of Personality Assessment*, 49(1), 71-75.

- Diener, E. ve Diener, M. (1995). Cross-cultural correlates of life satisfaction and self esteem. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68(4), 653-663.
- Diener, E., Gohm, C. L., Suh, E. Ve Oishi, S. (2000). Similarity Of The Relations Between Marital Status And Subjective Well-Being Across Cultures. *Journal Of Cross-Cultural Psychology*, 31(4), 419-436.
- Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E. Ve Smith, H. L. (1999). Subjective Well-Being: Three Decades Of Progress. *Psychological Bulletin*, 125(2), 276-302.
- Dikmen A.A. (1995). İş Doyumu Ve Yaşam Doyumu Münasebetsi. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 50(4): 115-140.
- Doğan, İ. (2007). *Sosyoloji Kavramlar Ve Sorunlar*. Ankara: Pegema Yayıncılık.
- Doğan, T. (2006). Üniversite Öğrencilerinin İyilik Halinin "Maneviyat" Ve "Serbest Zaman" Boyutlarının İncelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi*, 3(26), 1- 16.
- Doğan, T. (2016). Kendinî Toparlama Gücü: Psikolojik Sağlık. <https://www.tayfundogan.net/2016/10/20/kendinî-toparlama-gucu-psikolojik-saglamlik/> erişim 01.05.2022.
- Durmuş, Y. (2020). *Hemodiyaliz Hastalarında Manevi İyi Oluş ile Anksiyete ve Depresyon Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı Psikiyatri Hemşireliği.
- Dursun, N. (2019). *Evli ve bekâr bireylerin yaşamın mâna ve maneviyat düzeyleri arasındaki münasebetnin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ekşi, H. , Güneş, F. ve Yaman, N. (2018). Öğretmenlerin Evlilik Uyumlarının Psikolojik İyi Oluşları Ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından İncelenmesi. *Turkish Psychological Counseling And Guidance Journal*, 8 (50), 203-233.
- Ekşi, H., Boyalı, C. Ve Ümmet, D. (2019). Öğretmen Adaylarının Spiritüel İyi Oluş İle Yaşamda Mâna Değişkenlerinin Psikolojik Dayanıklılığı Yordaması: Bir Yapısal Eşitlik Modeli (YEM) Denemesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(4), 1695-1704.

- Ekşi, H., Kahraman, Z. (2012). Bir Evlilik Ve Aile Hayatı Eğitim Programının Evli Kadınlarda Evlilik Uyumuna Ve Aile Sistemine Etkisi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 36, 129-145.
- Ekşi, H., Ve Kardeş, S. (2017). Spiritual Well-Being: Scale Development And Validation. *Spiritual Psychology And Counseling*, 2, 73–88.
- Engelli Çocuğa Sahip Anne ve Babaların Yaşam Doyumu ve Umutsuzluk Düzeylerinin İncelenmesi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (22), 23-32.
- Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H., Eradamlar, N. Vealpkan, R. L. (2005). Evlilik Uyumunu. *Düşünen Adam*, 18(1), 39-47.
- Eskin, M. (2012). Evlilik Terapisi İçin Başvuran Çiftlerin Evlilik Doyumu Ve Evlilik Terapisiyle Hakkındaki Görüşleriyle Münasebetli Etmenler. *Klinik Psikiyatri* 15, 226-237.
- Etemadifar, S., Hosseiny, R.S., Ziraki, A., Omrani, A. Ve Alijanpoor, M. (2016). The Relationship Between Spiritual Well-Being And Life Satisfaction İn Females With Infertility. *Women’s Health Bull*, 3(4), 1-6.
- Fakirullahoğlu P. (2016). Öznel Aile Mutluluğu Ölçeği Geliştirilmesi ve Güvenirlik Geçerlik Çalışması. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi. Erzurum.
- Feizi, Shahoo vd. “The Relationship Between Spiritual Well-being and Happiness Among Healthcare Students: Application of the Spiritual Health Questionnaire for the Iranian Population”. *Heliyon* 6/11 (2020), 1-7.
- Fidanoğlu, O. (2006). *Evlilik uyumu, mizah tarzı ve kaygı düzeyi arasındaki münasebet*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Fiese, B. H. ve Tomcho, T. J. (2001). Finding Meaning İn Religious Practices: The Relation Between Holiday Rituals And Marital Satisfaction. *Journal Of Family Psychology*, 15(4), 597-609.

- Fincham, F. D., ve Bradbury, T. N. (1987). The Assessment Of Marital Quality: A Reevaluation. *Journal Of Marriage And The Family*, 49(4), 797-809.
- Fisher, John W. "From the Beginning to Spiritual Well-Being". *Religion And Spirituality, Spirituality Global Practices, Societal Attitudes and Effects on Health*. Ed. Edith C. Roberts. New York: Neva Publishers, 2015.
- Fowers, B. J. (1993). Psychology As Public Philosophy: An Illustration Of The Moral Dimension Of Psychology With Marital Research. *Journal Of Theoretical And Philosophical Psychology*, 13, 124-136.
- Gencer, N., (Çeviren) (2018). Öznel İyi Oluş: Genel Bir Bakış. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(3), 2621-2638.
- Gencer, N., Tekgöz Obuz, A. Ve Babahanoğlu, R. (2021). Üniversite Öğrencilerinde Spiritüel İyi Oluş Ve Toplumsal Cinsiyet Algısı. *Hitit İlahiyat Dergisi*, 20 (2), 718-749.
- Ghaffari, M., Fatehizade, M., Ahmadi, A., Ghasemi, V. Ve Baghban, I. (2013). Predictors Of Family Strength: The Integrated Spiritual-Religious/Resilient Perspective For Understanding The Healthy/Strong Family. *Iran Journal Of Psychiatry And Behavioral Sciences*, 7(2),7-67.
- Gillespie, C. Ve Louw, J. (1993). Life Satisfaction İn Old Age And Activity Theory: Should The Debate Be Re-Opened. *Southern African Journal Of Gerontology*, 2(1), 25-30.
- Glenn, N. D. (1990). Quantitative Research On Marital Quality İn The 1980s: A Critical Review. *Journal Of Marriage And The Family*, 52, 818-831.
- Glenn, N. D. (1991). The recent trend in marital success in the United States. *Journal of Marriage and The Family*. C.53, SS. 261-270.
- Gökmen, A. (2001), "Evli Eşlerin Birbirlerine Yönelik Kontrolçülük ve Bağımlılık Algılarının Evlilik Doyumu Üzerindeki Rolü", Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Good, M. Ve Willoughby, T. (2008). Adolescence As A Sensitive Period For Spiritual Development. *Child Development Perspectives*, 2(1), 32-37.

- Goodman, C. (1999). Intimacy And Autonomy İn Longterm Marriage. *Journal Of Gerontological Social Work*, 32(1), 83–97.
- Gordon, E. W. Ve Song, L. D (1994). *Variations İn The Experience Of Resilience. Educational Resilience İn Inner-City America: Challenges And Prospects*. New Jersey: Lawrence Earlbaum Associates, Inc.
- Gove, W. R., Hughes, M., Ve Style, C. B. (1983). Does Marriage Have Positive Effects On The Wellbeing Of The İndividual? *Journal Of Helth And Social Behavior*, 24, 122–131.
- Grandon, J. R., Myers, J. E. Ve Hattie, J. A. (2004). The Relationship Between Marital Characteristics, Marital Interaction Processes And Marital Satisfaction. *Journal Of Counseling And Development*, 82(1), 58–68.
- Gügen, B. (2019). *Gebelik Sürecindeki Kadınlarda Manevi İyi Oluş İle Hayat Memnuniyeti İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Ve Din Bilimleri Bölümü Din Psikolojisi Bilim Dalı.
- Güler, T. (2009). Okul Öncesi Eğitimde Ailenin Önemi ve Okul Aile İşbirliği. G. Haktanır (Ed.). *Okul Öncesi Eğitime Giriş*. Ankara: Anı
- Gürsu, O. (2012). Ergenlerde Psikolojik Sağlığın Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 5(1), 110-130.
- Hallaç, S., Öz, F. (2014). Aile Kavramına Kuramsal Bir Bakış: A Theoretical Perspective Of Family Concept. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches İn Psychiatry*, 6(2), 142-153.
- Harris, A. H. S., Thoresen, C. E., Mccullough, M. E., And Larson, D. B. (1999). Spiritually And Religiously-Oriented Health Interventions. *J. Health Psychol.* 4, 413–434.
- Hatami H, Hobi M, Akbari A, Omidı SH Ve Haji Aghakhani S. (2009). Evaluate The Effect Of Religiosity On Marital Satisfaction. *J Milit Psychol*, 1(1):13– 22.
- Havighurst RJ (1972) *Developmental Tasks and Education*, 3rd ed. New York, David McKay Company.

- Hawks, S. R. (1995). Review Of Spiritual Health: Definition, Role, And Intervention Strategies İn Health Promotion. *American Journal Of Health Promotion*, 9, 371-378.
- Haybron, D. M. (2004). *Happiness And The İmportance Of Life Satisfaction*. Department Of Philosophy, Rutgers: Rutgers University.
- Heller, D., Watson, D., Veillies, R. (2006). The Dynamic Process Of Life Satisfaction. *Journal Of Personality*, 74(5), 1421-1450.
- Heppner ,P., Withy, T.E., Dixson, W.E., Suzuki, L.A., Ahluvalia, M.K., O’Neil, J.M., Lucas, M.S., Lopez, S.J., Janowsky, K.M. Ve Helms, J.E. (2004). Problem Solving And Human Adjestment. *The Counselling Psychologist*, 32(3), 341-484.
- Hill, Peter C. Vd. (2013). “Din Ve Maneviyatı Kavramlaştırma: Birleşme Ve Ayrılma Noktaları”. Çev. Nurten Kimter. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 3, 85-118.
- Hoogestraat, T. Ve Trammel, J. (2003). Spiritual And Religious Discussions İn Family Therapy: Activities To Promote Dialogue, *The American Journal Of Family Therapy*, 31(5), 413 426.
- Hudaynazarova, A. , Avşaroğlu, S. , Nurkoyuncu, S. Ve Başarıkan, R. (2021). Yetişkinlerin Yaşam Doyumu, Yalnızlık Ve Öz-Tiksinme Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(1), 183-198.
- Huebner, E. S. (1991). Initial Development Of The Students’ Life Satisfaction Scale. *School Psychology International*, 12, 231–240.
- Huebner, E. S. (2004). Research On Assessment Of Life Satisfaction Of Children And Adolescents. *Social Indicators Research*, 66, 3–33.
- Hunler, O. S., Ve Gencoz, T. (2005). The Effects Of Religiousness On Marital Satisfaction: Testingthe Mediator Role Of Marital Problem Solving Between Religiousness And Marital Satisfaction Relationship. *Contemporary Family Therapy: An International Journal*, 27,123-126.

- Hünler, O. Ve Gençöz, T. (2003). Boyun Eğici Davranışlar Ve Evlilik Doyumu Münasebetsi: Algılanan Evlilik Problemleri Çözümünün Rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 18(51), 99-108.
- İlericiler, K. N. (2015). *Evlilik Uyumunu Açıklamada Yakın İlişkilerde Bağlanma, Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Psikolojik Travmanın Rolü*. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Imam, S. S., Nurullah, A. S., Makol-Abdul, P. R., Rahman, S. A. Ve Noon, H. M. (2009). Spiritual And Psychological Health Of Malaysian Youths. Research In *The Social Scientific Study Of Religion*, 20, 85-101.
- Jafari, E. Vd. (2010). Spiritual Well-Being And Mental Health İn University Students. *Procedia-Social And Behavioral Sciences*, 5, 1477-1481.
- Jahandideh, Sepideh vd. "Nurses 'Spiritual Well-Being and Patients' Spiritual Care in Iran". *COJ Nurse Healthcare* (2018), 1-5.
- Kaçan Softa, H., Öztürk, A., Sonkaya, C. ve Düşünceli, H. (2016). Zihinsel Engelli Çocuğu Olan Anne ve Babaların Aile Yüğü ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi. *Uluslararası Hakemli Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 5 (Kış-İlkbahar Dönemi), 37- 54.
- Kamya, H. A. "Hardiness and Spiritual Well-Being Among Social WorkmStudents: Implications for Social Work Education". *Journal of Social Work Education* 36/2 (2000), 231-240.
- Kaner, S. Ve Bayraklı, H. (2010). Aile Yılmazlık Ölçeği Geliştirilmesi, Geçerliği Ve Güvenirliği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 11(2), 47-62.
- Karasar, N. (2002). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karayığit, N. (2017). Sosyo-Ekonomik Düzeyin Psiko-Sosyal Gelişim Ve Dindarlığa Etkileri. *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4(7) , 119-133.
- Kardaş, S. (2017). *Sanal kimlik ve spiritüel iyi oluşun üniversite öğrencilerinin narsistik eğilimlerini yordayıcılığı*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Kardaş, S. (2019). Erratum: Correcting The Name Of The Spiritual Well-Being Scale As The Three-Factor Spiritual Well-Being Scale. *Spiritual Psychology And Counseling*, 4, 85–85.
- Kasapoğlu, F. Ve Yabanigül, A. (2017). Marital Satisfaction And Life Satisfaction: The Mediating Effect Of Spirituality. *Spiritual Psychology And Counseling*, 3(2), 177-195.
- Kaşıtoğlu, N. (2022). *Algılanan Aile Yaşam Doyumunun Maneviyat ve Psikolojik Esneklik Üzerindeki Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uygulamalı Psikoloji Anabilim Dalı.
- Kavak, Ayşe (2018). Evli Bireylerde Çatışma Yönetimi ve Evlilik Doyumu, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kermen, U., Tosun, N. İ. Ve Doğan, U. (2016). Yaşam Doyumu Ve Psikolojik İyi Oluşun Yordayıcısı Olarak Sosyal Kaygı. *Eğitim Kuram Ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 20-29.
- Kızılırmak, Ö. (2015). *Genç yetişkinlerde yaşamda mânanın maneviyat ve kişilik özellikleri açısından incelenmesi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kim, S. S., Kim-Godwin, Y. S. Ve Koenig, H. G. (2016). Family Spirituality And Family Health Among Korean-American Elderly Couples. *Journal Of Religion And Health*, 55(2), 729- 746.
- Kitko, C. T. (2001). Dimensions Of Wellness And The Health Matakxi Program At Penn State. *Home Health Care Management Ve Practice*, 13(4), 308-311.
- Klavuz, M. A. & Klavuz, E. (2016). Yaşlanma Döneminde Kayıplarla Başa Çıkma Manevi Danışmanlık Hizmetlerinin Önemi. Ayten, A., Koç, M. ve Tınaz, N. (Ed.): Manevi Danışmanlık Ve Rehberlik (s.17-38).
- Koçak, R. (2008).Okul Yöneticilerinin Evlilik Doyum Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, *SAÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 127-139.
- Koç-Başaran,Y.(2017).Sosyal Bilimlerde Örnekleme Kuramı. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 5(47),480-495.

- Konyalı, F. (2020). *Üremeye Yardımcı Tedavi Gören Bireylerin Evlilik Uyumu ve Manevi İyi Oluşlarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Anabilim Dalı Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Bilim Dalı.
- Kristjanson, L. J. (1993). Validity and reliability testing of the FAMCARE Scale: Measuring family satisfaction with advanced cancer care. *Social science & medicine*, 36(5), 693- 701.
- Kwon, S.Y. (2008). Wellbeing And Spirituality From A Korean Perspective: Based On The Study Of Culture And Subjective Wellbeing. *Pastoral Psychology*, 56, 573-584.
- Larson, J. H., Ve Holman, T. B. (1994). Predictors Of Marital Quality And Stability. *Family Relations*, 43, 228 -237.
- Lawler-Row, K. A., And Elliott, J. (2009). The Role Of Religious Activity And Spirituality İn The Health And Well-Being Of Older Adults. *J. Health Psychol.* 14, 43–52.
- Madmoli, Y., Salimi, M., Madmoli, M., Davoodi, N., Rostami, F., Heidari-Soureshjani, R. Ve Yousefi, N. (2019). The Relationship Between Spiritual Well-Being And Family Cohesion İn Patients With Thalassemia Major. *Journal Of Research İn Medical And Dental Science*, 7(2), 203-209.
- Mahdian, Z. Ve Ghaffari, M. (2016). The Mediating Role Of Psychological Resilience, And Social Support On The Relationship Between Spiritual Wellbeing And Hope İn Cancer Patients. *Journal Of Fundamentals Of Mental Health*, 18(3), 130-138.
- Mahoney, A. (2013). The Spirituality Of Us: Relational Spirituality İn The Context Of Family Relationships. K.I. Pargament, J.J. Exline, Ve J.W. Jones (Ed.), APA Handbooks İn Psychology. APA Handbook Of Psychology, Religion, And Spirituality: Context, Theory, And Research (S. 365-389). Washington, DC, US: American Psychological Association.
- Mangır, M. (2021). *Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılığı Ve Aile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı.

- Markos J. Ve Marita M. (2003). The Relationship Between Religion, Spirituality, Psychological Adjustment And Quality Of Life Among People With Multiple Sclerosis. *J Religion Health*, 42(2):143–59.
- Masten, A. S. (2001). Ordinary Magic: Resilience Processes İn Development. *American Psychologist*, 56(3), 227-238.
- Masten, A. S. Ve Reed, M. G. (2002). Resilience İn Development. In C. R. Snyder Ve S. J. Lopez (Eds.), *The Handbook Of Positive Psychology* (Pp. 74-88). Oxford University.
- May, G. (1982). *Will and spirit: A contemplative psychology*. San Francisco, CA: Harper & Row.
- Mcquillan J, Torres Stone R.A. Ve Greil A.L. (2007). Infertility And Life Satisfaction Among Woman. *J Family Issues*, 28(7):955–81.
- Mookherjee, H. N. (1997). Marital Status, Gender And Perceptiton Of Well-Being. *The Journal Of Social Psychology*, 137(1), 95-105.
- Murdock, N. L. (2013). *Psikolojik danışma ve psikoterapi kuramları: Olgu sunumu yaklaşımıyla* (2. baskı) (F. Akkoyun, Çev.). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Myers, D. G., ve Diener, E. (1995). Who İs Happy?. *Psychological Science*, 6(1), 10-19.
- Neugarten, B., Havighurst, R. Ve Tobin, S. (1961). The Measurement Of Life Satisfaction. *Journal Of Gerontology*, 16(2) 134-143.
- Norman, S. M., Chabot, M., And Zimmerman, R. S. (2008). Applying Health Behavior Theory To Multiple Behavior Change: Considerations And Approaches. *Prev. Med.* 46, 275–280.
- Olson, D. H., Sprenkle, D. H. ve Russell, C. S. (1979). Circumplex model of marital and family systems: I cohesion and adaptability dimensions, family types, and clinical applications. *Family Process*, 18(1), 3-28.
- Onur, F. (2016) “Sorgulanmamış Hayat Yaşanmaya Değer Mi?”. *Beytulhikme An International Journal Of Philosophy*, 6(1), 307-322.

- Opatz, J. P. (1986). Stevens Point: A Longstanding Program For Students At A Midwestern University. *American Journal Of Health Promotion*, 1(1), 60-67.
- Orbach, H. (1961). Aging And Religion: A Study Of Church Attendance In The Detroit Metropolitan Area. *Geriatrics*, 8(12), 530-540.
- Orbuch, T., House, J., Mero, R. Ve Webster, P. (1996). Marital Quality Over The Life Course. *Social Psychology Quarterly*, 59 (2), 162–171.
- Oxford Dictionary. (2017). Oxford: Oxford University Press.
- Özdoğan, Ö. (2010), *Aşkın Yanımız Maneviyat*, 2. Baskı, Ankara, Özdenöze Yayınları
- Özbeý, S. (2012). Ebeveynlerin Evlilik Uyumu Ve Algıladıkları Sosyal Destek İle Altı Yaş Çocuklarının Problem Davranışları Arasındaki Münasebetnin İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(1), 43-62.
- Özdevecioğlu M. (2003). İş Tatmini Ve Yaşam Tatmini Arasındaki İlişkinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. 11. *Ulusal Yönetim Ve Organizasyon Kongresi*, Afyon, 695-710.
- Özgüven, İ. E. (2014). *Evlilik Ve Aile Terapisi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Öznel İyi Oluş: <http://www.rasyonelpozitifdernek.org/oznel-iyi-olus/> Erişim Tarihi: 02.05.2022.
- Palmore, E. (1980). *Handbook Of Geriatric Psychiatry*. New York: Van Nostrand Reinhold.
- Paloutzian, R. F. ve Ellison, C. W. (1982). Loneliness, Spiritual Well-Being and Quality of Life. In L. A. Peplau ve D. Perlman (Eds.), *Loneliness: A Sourcebook of Current Theory*,
- Park, N., Peakson, C., And Seligman, M. E. P. (2004). Strengths Character And Well-Being. *J. Soc. Clin. Psychol.* 23, 603–619.
- Pataksion, J. (2002). Integrating Family Resilience And Family Stress Theory. *Journal Of Marriage And Family*, 64, 349-360.
- Pavot, W., ve Diener, E. (1993). Review of the satisfaction with life scale. *Psychologica Assessment*, 5(2), 164-172.

- Perrone-McGovern, K. M., Boo, J. N., Vevannatter, A. (2012). Marital And Life Satisfaction Among Gifted Adults. *Roepert Review*, 34(1), 46-52.
- Polanski, P. J. (2002). Exploring spiritual beliefs in relation to Adlerian theory. *Counseling and*
- Polat Dede, N. Ve Türkmen, F. (2019). Yaşam Doyumu Ve Esnek Araştırma Üzerine Bir Araştırma. *OPUS International Journal Of Society Researches*, 13(19), 2015-2041.
- Povee, K, Robert, L, Bourke, J., Leonard, H (2012). Family Functioning In Families With A Child With Down Syndrome: A Mixed Methods Approach. *Journal Of Intellectual Disability Research*, 56(10), 961-973.
- Powers, R. (2005). Counseling And Spirituality: A Historical Review. *Counseling And Values*, 52(23), 217-225
- Proctor, C. L., Linley, P. A. Ve Maltby, J. (2009). Youth Life Satisfaction: A Review Of The Literature. *Journal Of Happiness Studies*, 10(5), 583-630.
- Rice, R. W., Frone, M. R. Ve McFarlin, D. B. (1992). Work-Nonwork Conflict And The Perceived Quality Of Life. *Journal Of Organizational Behavior*, 13(2), 155-168.
- Rice, R. W., McFarlin, D. B., Hunt, R. G. Ve Near, J. P. (1985). Job Importance As A Moderator Of The Relationship Between Job Satisfaction And Life Satisfaction. *Basic And Applied Social Psychology*, 6(4), 297-316.
- Robinson, L. C. Ve Blanton, P. W. (1993). Marital Strengths In Enduring Marriages. *Family Relations*, 42(1), 38-45.
- Roscoe, L. J. (2009). Wellness: A review of theory and measurement for counselors. *Journal of Counseling & Development*, 8(2), 216-226.
- Rotter, J. B. (1966). Generalized Expectancies For Internal And External Control Of Reinforcement. *Psychological Monographs*, 80, 1-28.
- Roudsari R.L., Allan H.T., Ve Smith P.A. (2007). Looking At Infertility Through The Lens Of Religion And Spirituality: A Review Of The Literature. *Hum Fertil (Camb)*, 10(3):141-9.

- Rumbold, B. D. (2003). Caring For The Spirit: Lessons From Working With The Dying. *The Medical Journal Of Australia*, 179(6), 11-13.
- Ryan, R. M., And Deci, E. L. (2001). On Happiness And Human Potentials: A Review Of Research On Hedonic And Eudaimonic Well-Being. *Annu. Rev. Psychol.* 52, 141–166.
- Ryff, C. D. (1989). Happiness Is Everything, Or Is It? Explorations On The Meaning Of Psychological Well-Being. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 57(6), 1069-1081.
- Sancar, E. (2022). *Covid-19 Pandemisi Sürecinde Aile Yaşam Doyumu Üzerinde Etkili Olan Faktörlerin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı.
- Sarvimäki, A. ve Hult, B. S. (2000). Quality Of Life İn Old Age Described As A Sense Of Well-Being, Meaning And Value. *Journal Of Advanced Nursing*, 32(4), 1025-1033.
- Sayın, M., Demir, İ. H. Ve Ekşi, F. (2019). The Relationship Of Marital Satisfaction And Life Satisfaction With Spiritual Orientation: The Mediating Role Of Sacrifice And Sensitivity. *Spiritual Psychology And Counseling*, 4(3), 237-256.
- Schumm, W. R., McCollum, E. E., Bugaighis, M. A., Jurich, A. P. ve Bollman, S. R. (1986). Characteristics of the Kansas family life satisfaction scale in a regional sample. *Psychological Reports*, 58(3), 975-980.
- Scott, E. L. Ve Agretsti, A. A. (1998). Factor Analysis Of The Spiritual Well-Being Scale And Its Clinical Utility With Psychiatric Inpatients. *Journal For The Scientific Study Of Religion*. 37(2), 314–322.
- Seligman, M. Ve Csikzentmihalyi, M. (2000). Positivepsychology: An İntroduction. *American Psychologist*, 55, 5-14.
- Sezer, S. (2012). Yaşamın Mânaı Konusuna Kuramsal Ve Psikometrik Araştırmalar Açısından Bir Bakış. Ankara University, *Journal Of Faculty Of Educational Sciences*, 45(1), 209-227.

- Shin, D. C. Ve Johnson, D. M. (1978). Avowed Happiness As An Overall Assessment Of The Quality Of Life. *Social Indicators Research*, 5(4), 475-492.
- Sığırcı, A. (2010) *Evli bireylerde bağlanma biçimleri ve evliliğe dair inanışların evlilik doyumunu ile münasebetsinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Skowron, E. ve Farrar, J. (2016). T. Multigenerational family systems. In T. L. Sexton ve J. Lebow(Ed.), *Handbook of family therapy* (4. baskı) (s. 159-181). New York, NY: Routledge.
- Starbuck, E. D. (1911). *The Psychology Of Religion: An Empirical Study Of The Growth Of Religious Consciousness*. New York: Walter Scott.
- Steger, M. F., Kashdan, T. B., Sullivan, B. A. Ve Lorentz, D. (2008). Understanding The Search For Meaning İn Life: Personality, Cognitive Style And The Dynamic Between Seeking And Experiencing Meaning. *Journal Of Personality*, 76(2), 199-228.
- Stutzer, A., Ve Frey, B. S. (2006). Does Marriage Make People Happy, Or Do Happy People Get Married? *The Journal Of Socio-Economics*, 35(2), 326-347.
- Sütaç, A. (2010). *Evlilik uyumunun kişilerarası tarz ve öfke açısından araştırılması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Şahin, M., Aydın, B., Sarı, S. V., Kaya, S. Ve Pala, H. (2012). Öznel İyi Oluşu Açıklamada Umut Ve Yaşamda Mânanın Rolü. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(3), 827-836.
- Şirin, T. (2019). Evli Çiftlerin Spiritüel İyi Oluşları İle Evlilik Doyumları Arasındaki İlişki. *Ekev Akademi Dergisi* 23 (77), 389-410.
- Tabuk E.M. (2009). *Elit sporcularda iş aile çatışması ve yaşam tatmini ilişkilerinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- TANELİ, S. “Aile Tedavisinde Sorunlar”, Grup Psikoterapileri Kongre ve Sempozyum Bildirileri, Ankara: 1988, Aşama Matbaacılık.

- Tarhan, N. (2014). *Mutlu Evlilik Psikolojisi*. İstanbul. Timaş Yayınları.
- Telatar, T. G. Ve Özcebe, H. (2004). Yaşlı Nüfus Ve Yaşam Kalitelerinin Yükseltilmesi. *Türk Geriatri Dergisi*, 7(3),162- 165.
- Terzi İlhan, S. Ve Işık, Ş. (2019). Evliliğin İlk Yıllarında Evlilik Yaşamı Tecrübei Ve Evliliğe Münasebetn Algılar: Sorunlar, Zorluklar Ve İhtiyaçlar. *Eğitimde Nitel Arastirmalar Dergisi – Journal Of Qualitative Research In Education*, 7(4), 1430-1448.
- Tezer, E. (1996). Evlilik Münasebetsinden Sağlanan Doym: Evlilik Yaşamı Ölçeği. *Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi*, 2(7), 1-7.
- Thompson, S. D. & Walker, A. C. (2004). Satisfaction with Parenting: A Comparison Between Adolescent Mothers and Fathers. *Sex roles*, 50 (9-10), 677-687.
- Toplanır, E. (2018). *Yaşam doyumunu kendinî gerçekleştirme ve ölüm korkusu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Toprak Yasin, “Maneviyat, Yaşam Amaçları Ve İyi Oluş Arasındaki İlişki”, Yüksek Lisans Tezi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2018.
- Tosun, A. B. (2022). *Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığı İle Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı.
- Tsoho, M. A. (2022). *Investigation of the Relationship Between Spiritual Well-Being and Quality of Life in Breast Cancer Patients*. Master's Thesis, Fırat University Health Sciences Institute.
- Tunç, B. (2020). *Manevi iyi oluşla aile doyumunu arasındaki ilişkide aile desteği ve bütünlüğünün rolü*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

- Tunç, B. Ve Totan, T. (2021). Aile Yaşamında Maneviyat: Aile Psikolojik Danışmasında Maneviyatın Değerlendirilmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 5(1) , 1-20.
- Turğut M., Feyzioğlu, D. (2014). *Türkiye Aile Yapısı Araştırması Tespitler, Öneriler*. İstanbul, Çizge Tanıtım Ve Kırtasiye.
- Tuzgöl Dost, M. (2006). Subjective Well-Being Among University Students. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 188-197.
- TÜİK, (2015). İstatistiklerle Aile. Haber Bülteni, Sayı:18624, Mayıs. [Www.Tuik.Gov.Tr/ PrehaberBultenleri.Do?id=18624](http://www.tuik.gov.tr/PrehaberBultenleri.do?id=18624).
- Tülek, N. (2011). *Evli bireylerin öznel iyi olma düzeylerinin yordanması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Uğurluoğlu, D. Ve Erdem, R. (2019). Travma Geçiren Bireylerin Spiritüel İyi Oluşlarının Travma Sonrası Büyümleri Üzerine Etkisi. *Dokuz Eylül University Journal Of Graduate School Of Social Sciences*, 21(3). 833-858.
- Uysal, V. ve Aytan, A. (2009). Ruhsallık Umutsuzluğu Azaltır mı? Ruhsallık-Umutsuzluk İlişkisi Üzerine Ampirik Bir Araştırma. 16. Ulusal Psikiyatri Kongresi, Kongre el Kitabı, Safranbolu, Karabük 1-4 Temmuz
- Ünivar, P. ve Tagay, Ö. (2015). Çalışan Evli Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerini, Yaşam, İş Doyumu ve Evlilik Uyumlarının İncelenmesi. *Kadın/Woman* 2000, 16 (2), 21-44.
- Veenhoven, R. (1988). The Utility Of Happiness. *Social Indicators Research*, 20(4), 333-354.
- Vitale, M. G. (2001). *The Relationship Between Religiosity And Life Satisfaction In University Students As Measured By Social Support*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, School Of Professional Psychology, Chicago.
- Walsh, F. (2002). A Family Resilience Framework: Innovative Practice Applications. *Family Relations*, 51(2), 1-14.
- Walsh, F. (2003). Family Resilience: A Framework For Clinical Practice. *Family Process*, 42(1), 1-18.

- Walsh, F. (2012). The Spirtual Dimension Of Family Life. In F. Walsh (Ed.), *Normal Family Processes: Growing Diversity And Complexity* (4. Baskı). New York: Guilford Press.
- Walsh, F. (2016). Family Resilience: A Developmental Systems Framework. *European Journal Of Developmental Psycholog*, 13(3), 313-324.
- Watson, D., Clark, L. A., And Tellegen, A. (1988). Development And Validation Of Brief Measures Of Positive And Negative Affect: The PANAS Scales. *J. Pers. Soc. Psychol.* 54, 1063–1070.
- Westgate, C. E. (1996). Spiritual Wellness And Depression. *Journal Of Counseling Ve Development*, 75(1), 26-35.
- Wills, E. (2009). Spirituality And Subjective Well-Being: Evidences For A New Domain İn The Personal Well-Being İndex. *Journal Of Happiness Studies*, 10(1), 49-69.
- Wilson, W. (1967). Correlates Of Avowed Happiness. *Psychological Bulletin*, 67, 294–306.
- Wolf, C. T. Ve Stevens, P. (2001). Integrating Religion And Spirituality İn Marriage And Family Counseling. *Counseling And Values*, 46(1), 66-75.
- Yapıcı, A. (2018). Eşlerin Dinsel Algı Ve Yaşayışına Göre Evlilikte Dindarlık Ve Maneviyat Huzur Mu, Kusur Mu? *Turkish Studies*, 13(2), 79-106.
- Yavuz, B. (2019). *Öğretmen Adaylarında Psikolojik Dayanıklılık ve Bilinçli Farkındalık Arasındaki İlişki: Manevi İyi Oluşun Rolü*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı.
- Yetim Ü. (1991). *Kişisel Projelerin Organizasyonu Açısından Yaşam Doyumu*. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Doktora Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi.
- Yıldız, M. A., Ve Büyükşahin-Çevik, G. (2016). Evli Bireylerin Evlilik Doyumlarının Ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 13(1), 227-242.

- Yıldız, M.A. Ve Baytemir, K. (2016). A Mediation Role Of Self-Esteem İn The Relationship Between Marital Satisfaction And Life Satisfaction İn Married Individuals. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 67-80.
- Yücel, D., Köydemir, S. (2015). Predictors Of Marital Satisfaction In North Cyprus: Exploring The Gender Effects. *Journal Of Family Studies*, 21(2), 120-143.
- Zabriskie, R. B. ve McCormick, B. P. (2003). Parent and child perspectives of family leisure involvement and satisfaction with family life. *Journal of Leisure Research*, 35(2), 163-189.
- Zabriskie, R. B. ve Ward, P. J. (2013). Satisfaction with family life scale. *Marriage & Family Review*, 49(5), 446-463.
- Zimbardo, R., (1985). www.queendom.com/tests/personality/lc_access.html. Erişim Tarihi: 02.05.2022.

EKLER

Ek 1: Etik Kurul Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 10.11.2021-E.16570

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
ETİK KURULU

ETİK ONAY BELGESİ

Tarih	28.10.2021
Sayı	2021/10
Araştırmanın Niteliği	Yüksek Lisans Tezi
Araştırmanın Adı	<i>Evlü Bireylerin Manevi İyi Oluş ile Aile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi</i>
Sorumlu Araştırmacının Adı Soyadı	Zerrin ELGÜN
Diğer Araştırmacılar/Danışman Adı Soyadı	Prof. Dr. Ayşin SATAN
Karar	UYGUNDUR

(İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Etik Kurulu'nun kararı tavsiye niteliğinde olup, Üniversitemizle ilgili etik ilkelerinin belirlenmesi ve değerlendirilmesi amacını taşımaktadır.)

Prof. Dr. Nasuh USLU
Başkan

(İzinli)
Prof. Dr. Metin TOPRAK
Üye

Prof. Dr. Mustafa ATEŞ
Üye

Prof. Dr. Mehmet Emin KÖKTAŞ
Üye

Prof. Dr. Ayşe Nefise BAHÇECİK
Üye

Prof. Dr. Yahya Kemal YOĞURTÇU
Üye

Av. Bilal ŞAMAT
Üye

Kurul Yeminli Kâtibi

Zeyneb Funda TEZ

Ek-2: Kişisel Bilgi Formu

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Sayın

Katılımcı

Bu çalışma İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesinde yürütülen tezli yüksek lisans çalışması kapsamında yürütülmektedir. En az 14 yıl ve üzeri evli olup ilk çocuğu 13-20 yaş arasında olan kişilere yönelik aşağıda yer alan sorular uygulanmaktadır. Sorulara verilen yanıtlar yalnızca araştırmacılar tarafından görülecek olup veriler bilimsel çalışma için kullanılacaktır. Bu nedenle vereceğiniz samimi yanıtlar verilerin analizinde doğru bulgulara ulaşmak adına önem taşımaktadır. Şimdiden katılımınız ve katkınız için teşekkür ederiz.

Prof.Dr.Ayşin SATAN

Yüksek Lisans Öğrencisi Zerrin ELGÜN

Cinsiyetiniz: K() E()

Yaşınız :

Eşinizin yaşı:

Eğitim Durumu:

Çocuk sayınız: ()1 çocuk. () 2 çocuk. () 3 çocuk. () 4 ve üzeri çocuk

Evlilik süreniz (yıl):

Eğitim durumunuz:

Eşinizin eğitim durumu:

Algılanan sosyo ekonomik düzey: Düşük () Orta() Yüksek ()

Ek-3 Üç Faktörlü Spiritüel İyi Oluş Ölçeği

ÜÇ FAKTÖRLÜ SPIRİTÜEL İYİ OLUŞ ÖLÇEĞİ

	<i>“Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendirip sizin için en uygun seçeneğin numarasını işaretleyiniz. Numaraların mânaları: (1) Bana Hiç Uygun Değil (2) Bana Uygun Değil (3) Bana Biraz Uygun (4) Bana Oldukça Uygun (5) Bana Tamamen Uygun Lütfen her ifadeye mutlaka TEK yanıt veriniz ve kesinlikle BOŞ bırakmayınız. En uygun yanıtı vereceğinizi ümit eder katkılarınız için teşekkür ederiz.</i>	<i>Bana hiç uygun değil</i>	<i>Bana uygun değil</i>	<i>Bana biraz uygun</i>	<i>Bana oldukça uygun</i>	<i>Bana tamamen uygun</i>
1.	<i>İlahi bir güce bağlı olmak bana güven verir.</i>	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2.	<i>Doğaya saygı duyulması gerektiğini düşünürüm.</i>	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3.	<i>Hayata dair bir hoşnutsuzluk hissu hissederim.</i>	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4.	<i>Bir problemle karşılaştığımda Allah'ın yardımını hissederim.</i>	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5.	<i>Allah'ın gizli ve açık tüm his ve düşüncelerimi bildiğine inanırım.</i>	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6.	<i>Bütün canlıların saygıyı hak ettiğini düşünürüm.</i>	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7.	<i>Hayatımda büyük bir boşluk var.</i>	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8.	<i>Günlük hayatta Allah'ın kudretine şahit olurum.</i>	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9.	<i>Allah'ın beni sevdiğine ve önemseydiğine inanırım.</i>	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10.	<i>Yeryüzündeki tüm canlılara iyi davranırım.</i>	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11.	<i>Hayattan zevk almam.</i>	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12.	<i>Hayatımın her anında Allah'ın varlığını hissederim.</i>	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13.	<i>Daha güçlü bir varlığa sığınma hissu beni rahatlatır.</i>	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14.	<i>Kendimi doğanın bir parçası olarak görürüm.</i>	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15.	<i>Hayatımın amacını halen bulabilmiş değilim.</i>	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16.	<i>Yaşadığım her olayda bir hayır olduğuna inanırım.</i>	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17.	<i>İnancım, nasıl bir hayat süreceğime dair bana yol gösterir.</i>	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18.	<i>Yeryüzündeki bütün canlıların hakları benim için önemlidir.</i>	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19.	<i>Sorunlarımı çözmeye nereden başlayacağımı bilemem.</i>	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20.	<i>Yalnız kaldığımda Allah'ı ve yarattıklarını düşünürüm (tefekür ederim).</i>	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
21.	<i>İnanç ve değerlerim, zorluklar karşısında dayanabilme gücümü arttırır.</i>	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
22.	<i>Doğayla uyum içinde yaşarım.</i>	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
23.	<i>Zorluklar yaşadığımda bunalmış hissederim.</i>	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
24.	<i>İnancım, yaşadığım sıkıntılarda dahi pozitif tarafların olabileceğini görmemi sağlar.</i>	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
25.	<i>Hayatta hiçbir şey sebepsiz değildir.</i>	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
26.	<i>Hayatın beni mutsuz eden olaylardan ibaret olduğunu düşünürüm.</i>	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
27.	<i>Her şeyin elimde olmadığını bilmek üzüldüğüm olaylar karşısında bir teselli kaynağıdır.</i>	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
28.	<i>Yeryüzündeki her doğal varlığın eşsiz olduğuna inanırım.</i>	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

29.	<i>Dünya hayatının geçici olduğuna inanmak beni hırslarımdan arındırır. ”</i>	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
-----	---	-----	-----	-----	-----	-----

Pumânaa Yönergesi

Alt boyut ve madde sayısı: 3 alt boyut ve 29 madde

Aşkınlık: 1, 4, 5, 8, 9, 12, 13, 16, 17, 20, 21, 24, 25, 27, 29 no'lu maddeler

Doğayla Uyum : 2, 6, 10, 14, 18, 22, 28 no'lu maddeler

Anomi: 3, 7, 11, 15, 19, 23, 26 no'lu maddeler

Ölçekte bulunan aksi maddeler: Toplam puan alınmak istendiğinde anomi alt boyutundaki maddeler aksi puanlanır.

Ölçeğin Değerlendirilmesi: Ölçeğin her bir alt boyutundan alınan yüksek puan bireyin ilgili alt boyutun değerlendirdiği özelliğe sahip olduğunu göstermektedir. Ölçek ayrıca toplam iyi oluş puanı vermektedir. Ölçek puanlanırken alt boyutların ve toplam puanın ortalaması alınmaktadır.

***Ölçeğin kullanılması için izin alınmasına gerek yoktur.**

****Ölçeğin kullanıldığı araştırmanın referans bilgilerinin gönderilmesi beklenmektedir.**

İletişim adresi: selamikardas@gmail.com

Ek-4 Aile Yaşam Doyumu Ölçeği

Aile Yaşam Doyumu Ölçeği

Aşağıda “Evde ailem ile beraber olduğum zamanlar, genellikle kendimihissederim” cümlesinde ki boşluğu tamamlamanız için yirmi yedi maddede ikili ifadeler verilmiştir. Her bir madde için ikili ifadelerden (Örneğin1. maddedeki mutlu/mutsuz) sizin için uygun olan **bir tanesini seçiniz** ve seçtiğiniz bu ifadenin size göre derecesini “tamamen”, “oldukça” va da “biraz” seçeneklerinden bir tanesini işaretleyerek gösteriniz.

Örneğin, birinci maddeye cevabınız “Evde ailem ile beraber olduğum zamanlar, genellikle kendimi **biraz mutsuz** hissederim ise aşağıdaki şekilde işaretleyerek, ikinci maddeye geçiniz.

	Tamamen	Oldukça	Biraz	Biraz	Oldukça	Tamamen	
1.mutlu				X			mutsuz
Evde ailem ile beraber olduğum zamanlar, genellikle kendimihissederim.							
	Tamamen	Oldukça	Biraz	Biraz	Oldukça	Tamam	
1. mutlu				en			mutsuz
2.yalnız							beraber
3.neşeli							neşesiz
4. teselli bulmuş							teselli bulmamış
5. anlaşılmış							anlaşılmamış
6.huzurlu							huzursuz
7.hoşnutsuz							hoşnut
8.güvensiz							güvenli
9.keyifli							keyifsiz
10.memnun							memnuniyetsiz
11.engellenmiş							engellenmemiş
12.cesaretlendirilmemiş							cesaretlendirilmiş
13.desteklenmemiş							desteklenmiş
14.rahatsız							rahat
15.yorgun							hafiflemiş
16. saygı görmemiş							saygı görmüş
17.gevşemiş							gergin
18.dışlanmış							ait
19.telaşlı							telaşsız
20.sakin							tedirgin
21. saldırıya uğramış							korunmuş
22.sevinçli							üzgün
23.özgür							kısıtlanmış

24.takdir edilmiş							takdir edilmemiş
25.uzak							Yakın
26.teşvik edilmiş							teşvik edilmemiş
27.kötü							İyi

EK-5 Ölçek İzinleri

1-Spiritüel İyi Oluş Ölçeği

SK Selami Kardaş 20:07
Ynt: ÖLÇEK İZİNİ
Kime: Zerrin Elgun

Merhabalar,

Estağfurullah, ölçeği elbette kullanabilirsiniz. Ölçekte ilgili tüm bilgiler şu linkte:
<https://toad.halileksi.net/olcek/spirituel-iyi-olus-olcegi>

Ölçeğin kendisi de (Türkçe) burada yüklü makalenin ek kısmında, oradan alıp kullanabilirsiniz.
Araştırmanızın sonuçlarından haberdar ederseniz memnun olurum, çalışmalarınızda kolaylıklar dilerim.

Zerrin Elgun <zerrinelgun@icloud.com>, 10 Eki 2021 Paz, 15:13 tarihinde şunu yazdı:
Merhaba

Sabahattin Zaim Üniversitesi Yüksek Lisans öğrencisiyim.Tez çalışmam evli bireyleri kapsamakta.Bu çalışmam için spiritüel iyi oluş ölçeğinizi kullanmak istiyorum.İyi çalışmalar diliyorum.

Zerrin ELGÜN

-
S. Kardaş

2-Aile Yaşam Doyumu Ölçeği

Zerrin Elgun

Ölçek İzni

Kime: Arzu Taşdelen Karçkay

27 Ekim 2020 00:42

Merhaba

Sebahattin Zaim Üniversitesi Yüksek Lisans öğrencisiyim. Tez çalışmam lise öğrencilerini kapsamakta. Bu çalışmam için Aile Yaşam Doyumu ölçeğinizi kullanmak istiyorum. Ölçeğinizi ve eğer mümkünse ölçeğin Türkçe makalesini gönderebilirsanız çok memnun olurum.

Teşekkür eder ,iyi çalışmalar dilerim.

Zerrin Elgün

Gönderilen - iCloud Posta Kutusunda Bulunanlar

Zerrin Elgun

Ynt: Ölçek İzni

Kime: zerrinelgun@hotmail.com

29 Ekim 2020 22:16

Arzu Taşdelen Karçkay <arzutasdelen@akdeniz.edu.tr> şunları yazdı (29 Eki 2020 20:26):

Merhaba,

Uyarlama çalışmasını yaptığım ölçek ile ilgili dökümanlar ekte. Ölçeğin yazım dili ingilizce olduğu için ingilizce makalesi yok. Ancak sormak istediğiniz yerler için destek olabilirim. Başarılar dilerim.

Kimden: Zerrin Elgun [zerrinelgun@icloud.com]

Gönderildi: 27 Ekim 2020 Salı 00:42

Kime: Arzu Taşdelen Karçkay

Konu: Ölçek İzni

ÖZGEÇMİŞ

A. Kişisel Bilgiler

Adı, Soyadı: Zerrin Elgün

B. Eğitim Bilgileri

Lisans: İstanbul Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, 2013, İstanbul

İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, 2023, İstanbul hala okumakta.

Yüksek Lisans: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Anabilim Dalı, Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Yönetimi Bilim Dalı, 2023

C. İş Deneyimi

2015-2018 Şırnak Silopi Kız Anadolu İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmeni

2018-2019 Şişli Süleyman Şah Kız Anadolu İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmeni

2019-2023 Beşiktaş Anadolu İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmeni çalışmaya devam etmekteyim